

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE**

**FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ**

pracoviště Orální historie – soudobé dějiny

**Bc. Milan Středa**

**Buddhismus Diamantové cesty v ČR –  
historie a současnost: sonda do života  
komunity v olomouckém regionu**

*Diplomová práce*

Praha 2014

Autor práce: **Bc. Milan Středa**

Vedoucí práce: **PhDr. Pavel Mücke, PhD.**

Datum obhajoby: **2014**

## Anotace

Diplomová práce „**Buddhismus diamantové cesty v ČR – historie a současnost: sonda do života komunity v olomouckém regionu**“ se zaměřuje na poměrně nový sociální jev - vznik a vývoj meditačních center buddhismu Diamantové cesty v České republice. Za použití příkladu jedné z buddhistických komunit tohoto směru buddhismu, sdružené kolem meditačního centra v Olomouci, přispívá k poznání tohoto stylu buddhismu, jeho historii, současnosti a každodennosti. Zaměřuje se na vznik, fungování a činnost komunity.

Práce používá k dosažení tohoto cíle dvou metod. První je zkoumání dostupných historických pramenů, jehož účelem je zasazení olomoucké komunity do světového, evropského a republikového kontextu buddhismu. Druhá je metoda orální historie, s jejíž pomocí získává přehled o dosud nepublikovaných údajích o organizaci, každodennosti, zvyklostech a činnosti komunity. Zjišťuje také, jaký význam a vliv má pravidelná účast na činnosti komunity a samotné praktikování tohoto stylu buddhismu na její členy, jejich názory a postoje ke světu a společnosti.

## Annotation

Diploma thesis „**Diamond Way Buddhism in Czech Republic – History and Presence: look into the life of community in the region of Olomouc**“ deals with a relatively new social phenomenon – foundation and development of centers of Diamond Way Buddhism in Czech Republic. We will concentrate on one of these buddhist communities connected to meditation center in Olomouc. This thesis contributes to knowledge of this buddhist style, its history, presence and dailiness. It focuses on creation, functioning and activities of this community.

This thesis uses two methods to reach its goal. The first is to investigate available historical sources to put this community into the context of Czech, European and world Buddhism. The second method is oral history by which we can gain knowledge about yet unpublished information about organization, dailiness, habits and activities of a community. This thesis is also trying to find out what influence has regular attendance of community activities and the practitioning of this style of Buddhism on its members, their opinions on world and society.

## **Klíčová slova**

Buddhismus, meditační centrum, buddhistická komunita, meditace, práce smyslí, životní spokojenost

## **Keywords**

Buddhism, meditation center, buddhistic community, meditation, work with mind, life well - being

## **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 27. 6. 2014

Bc. Milan Středa

## **Poděkování**

Rád bych poděkoval Kamile Petrželové, Janě Říhové, Ludku Trešlovi, Martinu Brtníkovi a Pavlu Bohušovi za statečnost a trpělivost, se kterými mi darovali svůj životní příběh. Dále Lence Krátké za neocenitelné rady při tvorbě této práce. A manželce Karle za trpělivost a podporu.

## Obsah

<b>Úvod – výběr tématu a cíle práce .....</b>	<b>8</b>
<b>1. Výzkumný projekt .....</b>	<b>12</b>
1.1 Vytvoření výzkumné otázky .....	12
1.2 Cíl práce.....	12
1.3 Tematické okruhy .....	12
1.4 Kvalitativní výzkum .....	13
<b>2. Výzkumné metody .....</b>	<b>14</b>
2.1 Orální historie .....	14
2.1.1 Orálně historické rozhovory .....	14
2.1.2 Orálně historická analýza a interpretace.....	15
2.1.3 Přepisy rozhovorů.....	17
2.1.4 Prameny orálně historického výzkumu .....	18
2.2 Historické zkoumání .....	18
2.3 Pozicionalita autora .....	20
2.4 Zkušenosti z výzkumu .....	21
<b>3. Historická část.....</b>	<b>24</b>
3.1 Historické podmínky umožňující vznik center a skupin BDC v Evropě a ve světě ..	24
3.2 Historie skupiny BDC v Evropě .....	26
3.3 Historie skupiny BDC v ČR .....	27
3.4 Historie komunity v Olomouckém regionu .....	29
<b>4. Analytická a interpretační část.....</b>	<b>32</b>
4.1 Narátoři .....	32
4.2 Analýza a interpretace témat vzešlých z rozhovorů .....	33
4.3 Interpretace témat .....	35
4.3.1 Jak se stane, že moderní mladý, vzdělaný a kritický člověk zamíří do buddhistického centra.....	35
4.3.2 Veřejná přednáška .....	43
4.3.3 První kontakt s komunitou.....	56
4.3.4 Veřejná meditace .....	60
4.3.5 Organizační schůze.....	65
4.3.6 Po první návštěvě komunity .....	71
4.3.7 První velký meditační kurz.....	74
4.3.8 Po několika letech .....	83
<b>Závěr .....</b>	<b>96</b>
<b>Použitá literatura .....</b>	<b>98</b>
<b>Přílohy .....</b>	<b>100</b>

Práce obsahuje 119 normostran, tj. 214 995 znaků (s mezerami).

## Úvod – výběr tématu a cíle práce

*„Nevěřte ničemu proto, že vám to řekl Buddha, všechno si sami ověřte. Buďte sami sobě světlem<sup>1</sup>.“*

*Buddha*

Tento citát by měl být mým „světlem“ při psaní diplomové práce z jednoduchého důvodu. Buddhismem se zabývám už 15 let, a proto jsem začal pokládat za jaksi samozřejmé, že moji kolegové a přátelé buddhisté mají na svět, život a buddhismus podobný, nebo stejný pohled jako já, protože navštěvujeme stejné meditační centrum, zabýváme se podobnou meditační praxí, účastníme se stejných přednášek a kurzů, čteme podobnou literaturu. Ale je tomu skutečně tak? Co vlastně vím o tom, jaké jsou jejich skutečné názory, postoje, prožívání? Co vím o tom, jaké jsou jejich motivy k tomu, aby se kromě běžných činností vzdělaného Středoevropana, jako je studium, práce, rodina, vztahy, zábava, hraní počítačových her a podobně, zabývali takovými činnostmi, jako zakládání, budování a udržování meditačních center, cestování stovky a tisíce kilometrů za buddhistickými učiteli? Jak je prožívají? Proč do toho investují svou energii, čas a v neposlední řadě také peníze? Je můj názor na to, proč denně sedají na zemi se zkříženými nohama a zavřenými očima a občas při tom vydávají zvláštní zvuky, pravdivý, nebo si to jen domýšlím? Co při tom prožívají? Co si myslí, že jim to přináší? Jak vidí skupinu, ve které toto vše provozují? Jaký je jejich postoj k její organizaci, struktuře, každodennosti? Co se jim na stylu buddhismu, který dělají, líbí, a co jim naopak vadí?

Buddhův citát by mi také mohl pomoci „uzávorkovat se“ v Husserlově pojetí<sup>2</sup>, tedy nevnašet do práce vlastní předsudky a předpoklady. Mohl by to být také jakýsi druh práce s myslí a objevování sebe samého, protože uvědomit si vlastní předpojatosti a tendence znamená, podle mého názoru, také dozvědět se něco o vlastní povaze a vlastnostech, což nemusí být vždy příjemné, ale je téměř vždy přínosné.

---

<sup>1</sup> V angličtině: „Now, don't believe my words because Buddha told you, but examine them well. Be a light onto yourselves.“ In Nydahl, Ole. *The Way Things Are*. Nevada City: Blue Dolphin Publishers, 1994, str. 11, překlad Milan Středa

<sup>2</sup> Viz např. Husserl, Edmund. *Idea fenomenologie*. Praha: Oikoymenh, 2001



Cílem práce, a její jednotící linií, je zjistit, charakterizovat a vysvětlit, jak vypadá to, čemu se někdy poněkud vznešeně a záhadně říká „duchovní cesta“, v praxi, a to na příkladu lidí, kteří si myslí, že po takové cestě jsou, tedy příslušníku v České republice aktivně působícího stylu buddhismu Diamantové cesty (dále také jen BDC)<sup>3</sup>.

Samotný pojem cesta pro účely této práce implikuje začátek nějakého děje či procesu, jeho samotný děj, průběh, skládající se z „příhod“, které se při něm mohou stát, a také konec procesu, doražení do cíle, nebo zjištění, že cesta ještě neskončila a stále pokračuje, nicméně cestující cestoval už dost dlouho, aby mohl o své dosavadní cestě přemýšlet, hodnotit své zkušenosti, které na ní získal, a zjišťovat, jestli stála za to, co mu přinesla a co vzala.

Termín „duchovní“ jasně naznačuje, že tématem není let na dovolenou k moři, ale že se jedná o nějaký proces, který probíhá v lidské mysli, že neprobíhá ani tak ve fyzikálním prostoru, ale v možná méně probádaném prostoru duše, ducha, mysli, átmanu, tao, či jakkoli bychom jej chtěli nazvat.

Lidé ale nežijí jen ve fyzikálním prostoru, nebo jen v prostoru mysli, ale v obou těchto entitách<sup>4</sup>. Tato úvaha mne vedla k záměru zabývat se „duchovní cestou“ z komplexního, řekněme moderního hlediska. Zabývat se nejen myšlenkami a událostmi které přivedly „cestující“ k motivaci se jí vydat, ale třeba také jejím financováním a organizací, protože cestování obvykle něco stojí a bez určité organizace se při něm neobejdeme a jen těžko dorazíme do zamýšleného cíle. Proto se chci zabývat jak obsahem, tak formou takové cesty. Ti, kdo se někdy o něco podobného zajímali, četli filozofickou, psychologickou, mystickou či náboženskou literaturu, mají pravděpodobně o takové cestě, o její užitečnosti, nebo zbytečnosti, své představy. Ale jaké jsou představy, prožívání a zkušenosti těch, kteří si myslí, že takovou cestou opravdu jdou? Co si myslí o tom, jak tento proces začal, jak vypadá prostředí, ve kterém „cestují“, jaké milníky minuli na své cestě, jaké zajímavé příhody na ní zažili a jaké je jejich bilancování úseku, který dosud urazili?

Pojem „v praxi“ pro mne zahrnuje pohled zevnitř, nezabývá se teoretizováním o buddhismu, ale spíše praxí, tím, co moderní člověk, který se v poměrně nedávné

---

<sup>3</sup> Zkratku BDC budu nadále používat, kvůli úspoře místa a zpřehlednění, pro skupinu buddhismu Diamantové cesty, vedenou Ole Nydahlem, jak ve světovém, tak českém kontextu. Kvůli snadnějšímu rozlišení regionálního kontextu budu skupinu BDC, sdruženou kolem meditačního centra v Olomouci a okolí, nazývat komunita.

<sup>4</sup> Teoretickou a filozofickou diskuzi o tom, který z těchto dvou prostorů je skutečný, zatímco ten druhý neexistuje, nebo je skutečný či důležitý méně, nechávám v této práci záměrně stranou, protože jejím tématem je spíše praxe.

minulosti a v současnosti aktivně a pravidelně zabýval a zabývá buddhistickými myšlenkami a metodami, prožíval a prožívá, jaké mu to přineslo a přináší zkušenosti.

Cestujícími na cestě, sledované v této práci, budou někteří členové olomoucké komunity buddhismu Diamantové cesty. Prostředím, ve kterém cestovali a cestují, bude tato komunita. Chci vytvořit pokud možno ucelenou představu o tom, jak buddhisté vidí svou buddhistickou komunitu, co vědí a myslí si o jejím vzniku, životě a organizaci, jejich členech, jejich životním stylu atd. A také zjistit, jaké informace a ideje je přivedly do komunity, jaké jsou a jak se vyvíjejí jejich názory a postoje. Práce přispěje k poznání o poměrně novém sociálním fenoménu v České republice, kterým je příchod buddhismu stylu BDC<sup>5</sup> do ČR, vznik a vývoj jeho buddhistických skupin.

V médiích můžeme občas narazit na články a materiály, které se zmiňují o tom, že buddhisté cítí vyšší životní spokojenost, než ostatní populace<sup>6</sup>. Tématu se však věnují nejen žurnalisté, vznikají také odborné studie. Například tým psychologa Paula Ekmana na Kalifornské univerzitě zjistil, že buddhistická meditace může tlumit centra strachu a hněvu v mozku, konkrétně v amygdale<sup>7</sup>. Neuropsycholog Richard Davidson z wisconsinské univerzity zase tvrdí, že meditace může excitovat místa v prefrontálních lalocích, jejichž aktivita způsobuje pocity radosti a štěstí. Také zjistil, že v některých případech vznikají v mozku při meditaci vlny alfa, jejichž zvýšený výskyt signalizuje, že lidský mozek je ve stadiu tvůrčího, uvolněného soustředění<sup>8</sup>. Owen Flanagan z Dukeovy univerzity říká, že buddhisté se nenarodili šťastní, že nevlastní žádný „gen štěstí“, ale že štěstí, které všichni hledáme, je výsledkem buddhistické praxe<sup>9</sup>.

Citované názory zastávají lidé, vědci, kteří si je vytvořili na základě svých výzkumů, o kterých informují akademickou i laickou veřejnost. Myslím si, že by nebylo od věci zjistit, co na to sami buddhisté. Myslí si totéž, jako zmínění vědci, nebo mají jiný názor? Pokud ano, jaké vidí příčiny tohoto jevu? Myslí si, že v buddhismu je něco,

---

<sup>5</sup> Západní, méně formální styl buddhismu, který je typický pro skupinu BDC vedenou Ole Nydahlem, viz Ronovský, Vít. *Světová náboženství z pohledu Buddhismu Diamantové cesty: Působení Ole Nydahla v České republice. Bakalářská práce*. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, Katedra religionistiky a filozofie, 2009, str. 14

<sup>6</sup> Např. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/3047291.stm>

<sup>7</sup> Viz Ekman, Davidson, Ricard, Wallace: *Buddhist and Psychological Perspectives on Emotions and Well-Being*, časopis *Current Directions in Psychological Science*, 2005

<sup>8</sup> Richard Davidson, volně citováno z článku „Can Buddhists Transcend Mental Reservations?“ autora Steva Connora, viz <http://www.independent.co.uk/news/science/can-buddhists-transcend-mental-reservations-105642.html>

<sup>9</sup> Owen Flanagan, volně citováno z článku „Can Buddhists Transcend Mental Reservations?“ autora Steva Connora, viz <http://www.independent.co.uk/news/science/can-buddhists-transcend-mental-reservations-105642.html>

co jim pomáhá být šťastní? Pokud ano, jak si myslí, že tento proces probíhá? Jaké je prostředí, myšlení a jednání lidí, o kterých renomovaní vědci říkají, že dokáží v dnešním moderním a hektickém světě za pomoci meditace, tedy práce s vlastní myslí, vygenerovat životní spokojenost, tedy něco, co pravděpodobně všichni chceme?

Práce obsahuje metodologický úvod, který se týká hlavní použité výzkumné metody, tedy orální historie. Dále reflektuje a popisuje zkoumání historických pramenů, které pomáhá vysvětlit původ buddhismu BDC, pozicionalitu autora, jeho zkušenosti z výzkumu a práce s narátory. Popisuje historii a vývoj skupiny buddhismu Diamantové cesty ve světovém, evropském a českém kontextu, načež se věnuje historii olomoucké buddhistické komunity. Následuje část, která analyzuje a interpretuje data vzniklá v rozhovorech s narátory z hlediska výzkumných otázek a problémů. Závěr shrnuje poznatky vzniklé výzkumem a odpovídá na výzkumné otázky a problémy.

## 1. Výzkumný projekt

### 1.1 Vytvoření výzkumné otázky

Výzkumná otázka se v této práci ptá, jak určitý jednatel nebo skupina vnímají či prožívají určitou situaci, s níž jsou konfrontováni a jakým způsobem této zkušenosti přisuzují smysl. Je zaměřena na porozumění individuální zkušenosti a jejímu významu, měla by být formulována otevřeně, a neměla by být příliš široká a ambiciózní, aby ji výzkumník svou kapacitou dokázal obsáhnout<sup>10</sup>. V případě této práce se jedná o to, jak jednotlivci vnímají svou buddhistickou zkušenost a prostředí.

Výzkumnou otázku jsem po uvážení těchto požadavků stanovil takto:

*Jaká je zkušenost na duchovní cestě u lidí, kteří se zabývají buddhismem stylu BDC v její olomoucké komunitě?*

### 1.2 Cíl práce

V procesu hledání odpovědi na výzkumnou otázku chci objasnit, jak lidé v daném prostředí docházejí k pochopení toho, co se děje, proč jednají určitým způsobem a jak organizují své všednodenní aktivity a interakce, to je hlavním úkolem této práce a předpokládám, že by se mu měla věnovat její podstatná část. V průběhu práce bych měl pochopit a objasnit například proces, jehož důsledkem bylo, že se narátoři stali buddhisty, jak vnímali svůj vstup a přijetí do komunity, jak oni sami vnímají tuto změnu ve svém životě a jak ji hodnotí, co si myslí, že jim buddhismus dal a naopak vzal. Ale také to, jak vnímají a hodnotí chování své a ostatních lidí v komunitě, případné spory nebo naopak společnou zábavu, jakým způsobem vnímají činnost, organizaci a aktivity skupiny i sebe samých.

### 1.3 Tematické okruhy

Protože výzkumná otázka se týká jak individuální, tak kolektivní tematiky, pokládám za vhodné pracovně stanovit tyto tematické okruhy:

*Kolektivní* se týkají samotné skupiny BDC a měly by zahrnovat její historii (zejména historii komunity v olomouckém regionu, ale i republikovém a světovém

---

<sup>10</sup> Tématem výzkumné otázky v analýze textů se zabývají Říhářek, Tomáš; Čermák, Ivo; Hytych, Roman et al. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, str. 12-13

kontextu) a činnost (fungování olomoucké komunity, její organizaci, strukturu, financování a každodennost).

*Individuální* se týkají příslušníků komunity BDC v Olomouckém regionu, jejich motivace, postojů, názorů na svět, buddhismus a na sebe.

Předpokládám, že mé představy o tématech se budou v průběhu výzkumu měnit, některá se mohou ukázat jako marginální, důležitost jiných může naopak růst. To není v kvalitativním výzkumu neobvyklé, Hendl například uvádí, že v průběhu výzkumu mohou vznikat nová rozhodnutí, jak zvolený plán modifikovat<sup>11</sup>.

#### 1.4 Kvalitativní výzkum

Na výzkumnou otázku je, podle mého názoru, možné odpovědět jen s hlubokým porozuměním dané problematice, pochopením motivace a zkušeností jednotlivců. Ty nelze generalizovat na celou populaci, protože do značné míry závisí jak na zkoumaných jednotlivcích, tak na porozumění výzkumníka zkoumaným fenoménům a způsobu jak je pochopí a interpretuje. Výzkum pro tuto práci vykazuje znaky, které uvádí Hendl jako typické pro kvalitativní výzkum<sup>12</sup>:

- práce v terénu, tedy pořizování orálně historických rozhovorů.
- integrovaný pohled na předmět studie, na jeho kontextovou logiku.
- hlavním instrumentem výzkumu je samotný výzkumník
- rozpoznání a izolování určitých témat
- objasnit, jak lidé v daném prostředí docházejí k pochopení toho, co se děje, proč jednají určitým způsobem a jak organizují své všednodenní aktivity a
- analýza a interpretace dat, konstrukce výsledného obrazu, hledání významů a snaha pochopit aktuální dění, bude jednou z nejdůležitějších částí práce.

---

<sup>11</sup> Hendl, Jan. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005, str. 50

<sup>12</sup> Hendl, Jan. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005, str. 51 - 52

## 2. Výzkumné metody

### 2.1 Orální historie<sup>13</sup>

Orální historie je disciplína, která „sdělení jednotlivce vnímá jako svébytnou poznávací hodnotu“<sup>14</sup>. Na orální historii je možné se dívat, mimo jiné<sup>15</sup>, dvojitým pohledem. Jednak se snaží být „svébytný vědní obor interdisciplinárního charakteru (jako medievistika, hospodářské a sociální dějiny genderová nebo teritoriální studia“)<sup>16</sup>, který se orientuje na moderní dějiny, „zažité dějiny“<sup>17</sup>, tedy na dějiny, které mohou být ještě ve vzpomínkách přímých účastníků událostí nebo doby.

A za druhé patří mezi výzkumné „metody využívané nejrozličnějšími společenskovědními a humanitními obory, jako je např. historie, sociologie, antropologie, lingvistika, ...“<sup>18</sup>. Tyto disciplíny jednak mohou pořizovat svá data metodou vedení orálně historických rozhovorů, jednak mohou využívat už existujících nahrávek či jejich přepisů v archívech.

#### 2.1.1 Orálně historické rozhovory

Uskuteční se rozhovory mezi tazatelem (v tomto případě mnou jako tazatelem a autorem práce) a narátorem (tedy tím, kdo vypráví a odpovídá na otázky a vytváří tak narativní data). Se souhlasem narátora se rozhovor nahrává, poté se pořídí jeho přepis a ten je pak možné analyzovat a interpretovat. Tazatel by se měl na rozhovor důkladně připravit, seznámit se s prostředím výzkumu a zkoumaným obdobím. V tom jsem měl výhodu, protože jsem s nimi byl poměrně důkladně seznámený předem<sup>19</sup>.

---

<sup>13</sup>Orální historie je „řada propracovaných avšak stále se vyvíjejících a dotvářejících postupů, jejichž prostřednictvím se badatel v oblasti humanitních a společenských věd dobírá nových poznatků, a to na základě ústního sdělení osob, jež byly účastníky či svědky určité události, procesu nebo doby, které badatel zkoumá, nebo osob, jejichž individuální prožitky, postoje a názory mohou obohatit badatelovo poznání o nich samých, případně o zkoumaném problému obecně“ - Vaněk, Miroslav a Mücke, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR, 2011, str. 9

<sup>14</sup>Vaněk, Miroslav a Mücke, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR, 2011, str. 14

<sup>15</sup> V této práci předpokládám určitou znalost metodologických postupů orální historie, jejího vývoje a historie, problematiky paměti a dalšími teoretickými tématy, proto se jimi zde nezabývám.

<sup>16</sup>Vaněk, Miroslav a Mücke, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR, 2011, str. 11

<sup>17</sup> Tento pojem je uveden v téže knize jako součást citátu příspěvků Alexandra von Plato na 14.

Konferenci IOHA, tamtéž, str. 15

<sup>18</sup> Tamtéž

<sup>19</sup> Tato výhoda patnáctileté osobní zkušenosti s buddhismem však nebyla příčinou volby tématu. Tou byl úmysl rozvinout téma bakalářské práce, která se týkala srovnání životní spokojenosti buddhistů a ostatní populace v ČR. Viz Středa, Milan: *Srovnání životní spokojenosti buddhistů a ostatní populace v České*

V orální historii se doporučuje provést dva rozhovory a to mám v úmyslu také v této práci. První je *životopisné vyprávění*<sup>20</sup>, ve kterém bude narátor vyprávět o průběhu svého dosavadního života. Nejčastější je jeho chronologické strukturování od narození po současnost. Cílem není věnovat se tématům souvisejícím s projektem, ale získat představu o narátorovi samotném, jeho charakterových vlastnostech, jeho názorech na dosavadní život, zjištění jeho životních priorit a podobně.

Druhý rozhovor bude *strukturované či polostrukturované interview*<sup>21</sup>, ve kterém se narátor a tazatel zabývají přímo tématy, která souvisí s výzkumem. Otázky mohou být formulovány s ohledem na předchozí rozhovor, ale mohou to také být přímé otázky na narátorovy názory, postoje a znalosti dílčích témat projektu.

Předpokládám, že rozhovory budou mít několik fází<sup>22</sup>. Kromě právě popsanych, tedy životopisné a tematické, plánuji v druhém rozhovoru zařadit třetí fázi, ve které se pokládají některým narátorům identické otázky. Pak bude možné odpovědi porovnat a postavit proti sobě různé výpovědi narátorů. Čtvrtá fáze, tedy fáze sporu, se týká diferencí mezi tazatelem a narátorem. Tuto fázi doporučuje von Plato<sup>23</sup>. Je možné, že u některých otázek dojde i na ni, ale jako samostatnou fázi rozhovoru ji neplánuji, nepokládám za vhodné ovlivňovat narátory svými názory, je ale možné, že v některých otázkách předložím narátorovi ke komentáři názor někoho jiného, se kterým nebude souhlasit. Pak by nějaká forma sporu mohla nastat.

### 2.1.2 Orálně historická analýza a interpretace

Orální historie dává poměrně širokou paletu možností, jak uskutečněné rozhovory analyzovat a interpretovat. Patří mezi ně například jazyková nebo diskurzivní analýza.

Analýza začala v mém případě hned na počátku práce, když jsem se připravoval na rozhovory, hlavně polostrukturovaná interview, tím, že jsem se pokoušel dát dohromady seznam témat a otázek, o kterých jsem chtěl s narátory hovořit.

---

republice. Bakalářská práce. Praha: Fakulta Humanitních studií UK, 2011. viz <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/105255>

<sup>20</sup> Vaněk, Miroslav a Mücke, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR, 2011, str. 122

<sup>21</sup> Vaněk, Miroslav a Mücke, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR, 2011, str. 121

<sup>22</sup> Viz Vaněk, Miroslav a Mücke, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR, 2011, str. 152.

<sup>23</sup> tamtéž

Takových seznamů vzniklo několik, odlišovaly se navzájem podle toho, jak jsem o práci uvažoval. Idea věnovat se v práci jedné komunitě BDC, jako celku, vznikla v průběhu tohoto procesu. Alternativou je věnovat se jen některým částem této problematiky, jako například životní spokojenosti, sociální problematice ve skupině, zjišťovat příčiny atraktivity stylu BDC pro mladé lidi a podobně.

Analytická část bude provedena tak, že v prepisech jednotlivých rozhovorů budu rozpoznávat jednotlivá témata, o kterých budou narátoři hovořit. Tato témata budu řadit podle jejich obsahu do skupin, rozpoznávat nadřazená témata a podtémata podle jejich vztahu k výzkumné otázce. Po nezbytné selekci a redukci podtémat podle toho, jakou důležitost ve vztahu k výzkumné otázce najdu, s přihlédnutím k tomu, jaký důraz na ně kladli sami narátoři, vznikne orientační schéma, podle kterého by se měla řídit interpretace. Tuto činnost popisuje Hendl jako návrh kategoriálního systému sloužícího k redukci dat za pomoci kódování<sup>24</sup>. Výsledkem by měla být tabulka, případně několik tabulek. K této práci budu využívat tabulkový procesor, pravděpodobně Excel. Témata by měla být vyjádřena na takové úrovni abstrakce, která umožní propojení mezi rozhovory.

Vaněk a Mücke, když zmiňují analytické metody doporučené Steinarem Kvailem, naznačují metodu, ve které je možné se „...pomocí narativní analýzy pokusit vytvořit koherentní příběh z drobných dějinných úseků...“<sup>25</sup>, na což může navazovat interpretace významů, která místo hledání zjevných struktur a významů jde daleko víc do hloubky a mnohem více se podobá např. recenzi filmového či literárního díla<sup>26</sup>.

To mne inspirovalo k nalezení „své“ interpretační metody, když se chci podívat na téma práce z hlediska výzkumné otázky, která se ptá na zkušenosti lidí – členů olomoucké komunity BDC, očima mých narátorů od „začátku“ do „konce“ procesu, který začal hledáním a nalezením jejich duchovní cesty, tedy buddhismu stylu BDC, jejich zkušenostmi s prvními kontakty s komunitou a stylem BDC obecně, až po jejich zkušenosti z jejich několikaleté duchovní cesty, jak je obvyklá v BDC.

Analytická a interpretační část by se tak mohla nazývat třeba „Průvodce mladého člověka buddhismem Diamantové cesty“, nebo „Co jste chtěli vědět o buddhismu a báli jste se zeptat“. Od této metody, ve které se budou střídat kolektivní a individuální témata, si slibuji vytvoření celistvějšího obrazu, než by se snad mohlo

<sup>24</sup>Hendl, Jan. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005, str. 211 - 212

<sup>25</sup>Vaněk, Miroslav a Mücke, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR, 2011, str. 186

<sup>26</sup>Tamtéž



podařit při použití jiné struktury. Zvolil jsem ji, když jsem si znovu uvědomil cíl práce, kterým je vytvořit „ucelenou představu o tom, jak buddhisté vidí svou buddhistickou komunitu, co vědí a myslí si o jejím vzniku, životě a organizaci, jejích členech, jejich původu, životním stylu atd.“<sup>27</sup>

Aby se eliminovalo zkreslení procesu mým zaujetím, mělo by každé téma být reprezentováno konkrétním vyjádření narátorů. Interpretace je v orální historii úzce zakotvená v textu. Důležitá je výzkumníková disciplinovanost v kritickém posuzování, co z jeho porozumění textu souvisí s osobním kontextem.

Věřohodnost<sup>28</sup> analýzy a interpretace chci dosáhnout tím, že budou založené na výrazech, jejichž autorství patří narátorovi a je doložena přímými citacemi. Proto chci uvést napřed narátorovu citaci, nebo dokonce několik citací, a teprve poté interpretaci. V některých orálně historických pracích, které jsem měl možnost číst, se používá opačná metoda. Výzkumník napřed uvede své pochopení tématu a poté je doloží citací. Pro účely této práce, kdy už od začátku uvádím a připouštím osobní zaujetí tématem, si ale myslím, že správnější postup je napřed uvést co je interpretováno a teprve poté interpretovat, aby bylo zřejmé, jestli interpretace vychází z toho, co řekl narátor. Opačný postup je podle mého názoru méně výhodný pro tento druh práce, tedy výzkumu „zevnitř“ komunity, protože je více než jindy důležité se vyhnout případnému vědomému či nevědomému pokusu o ovlivnění čtenářova úsudku o interpretovaném tématu ještě předtím, než se dostane k interpretované citaci.

### 2.1.3 Přepisy rozhovorů

U každého rozhovoru jsem pořídil jeho doslovný přepis. Při jeho pořizování a redigování jsem vycházel ze zásad a doporučení odborné literatury<sup>29</sup>. Cílem bylo zachytit přesný smysl a obsah rozhovoru.

Poznámky o vyrušeních v průběhu rozhovoru jsem uvedl do závorky. Výplňková, „vatová“ slova typu „jako“, „jakoby“, „prostě“ a podobná, jsem redukoval

---

<sup>27</sup> Viz Úvod – výběr tématu a cíle práce

<sup>28</sup> Vaněk a Mücke uvádějí, že validita výzkumu je v poslední době nahrazována „věrohodností sdělení“, viz Vaněk, Miroslav a Mücke, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR, 2011, str. 186

<sup>29</sup> Jak přepisovat rozhovory uvádějí Vaněk, Miroslav a Mücke, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR, 2011, str. 156 - 163

tak, že jsem je v textu ponechal pouze tam, kde dokreslovala narátorův slovní projev, nebo přispěla k pochopení významu či pointy.

Mimoslovní zvukové projevy jsem zachytil jak formou teček v místech odmlk, tak poznámkou v závorce, např. (smích).

Redakci přepisu jsem prováděl z časových důvodů přímo při přepisu. Gramatické a syntaktické úpravy prakticky nebyly nutné, protože slovní projev všech narátorů byl, podle mého názoru, z tohoto hlediska velmi dobrý. Ponechání případných chyb by mohlo narátorův projev spíše zkreslit.

Lexikální úpravy, například začátky a konce vět, zařazení čárek mezi souvětí a podobně, jsem musel dělat podle svého pochopení toho, jak narátor střídal témata a významy a například přeskakoval z jednoho tématu ke druhému, a také s ohledem na eventuelního čtenáře, na kterého by mohly například dlouhá souvětí působit rušivě z hlediska pochopení významu a obsahu narátorova sdělení.

České tvary substantiv, adjektiv, zájmen, číslovek a sloves jsem upravil do spisovné podoby. V nespisovné podobě jsem je ponechal jen tam, kde podle mého názoru posloužily k dokreslení a zdůraznění určitého prvku narátorova sdělení.

#### **2.1.4 Prameny orálně historického výzkumu**

Prameny orálně historické části jsou rozhovory s pěti členy komunity BDC v Olomouci. S každým narátorem jsem provedl dva rozhovory. První rozhovor byl životní příběh, tedy rozhovor vedený mezi tazatelem a narátorem, ve kterém narátor vypráví svůj životní příběh od dětství až po současnost. Druhý rozhovor bylo polostrukturované interview, rozhovor, ve kterém tazatel pokládá otázky, které se týkají konkrétních dílčích výzkumných témat a problémů, o kterých se chce poučit.

### **2.2 Historické zkoumání**

Zasazení orálně historického výzkumu do historického kontextu se v orální historii pokládá za přirozenou součást výzkumu a výzkumníkovy přípravy na rozhovory. Proto jsem zjišťoval dostupné prameny, které mají vytvořit historický rámec vzniku skupin BDC Evropě a České republice. Při tom jsem zjistil, že buddhistické literatury existuje v češtině a angličtině poměrně hodně, literatury o buddhismu od nezávislých autorů již méně, avšak fenomén BDC, i když se jedná o největší

buddhistickou organizaci v ČR a jednu z největších v Evropě, je v ČR poměrně nový a dosud spíše stranou akademicky relevantní literatury, takže jsem o něm našel na této úrovni jen velmi málo údajů. Dokonce i v souborné publikaci o současném českém buddhismu autora projektu a editora Jana Honzíka<sup>30</sup> je mu věnováno pouze 8 stran a dalších 5 stran rozhovoru se zakladatelem skupiny BDC Ole Nydahlem. Hlavním zdrojem historických údajů, pocházejících mimo materiály samotné skupiny, je proto už zmíněná Honzíkova publikace a bakalářská práce Víta Ronovského z r. 2009<sup>31</sup>.

Z nedostatku jiné literatury jsem musel využít materiály samotné skupiny BDC v ČR. Patří mezi ně literatura, kterou skupina vydává ve svém vydavatelství Bílý deštník<sup>32</sup>, zejména knihy. Z těch si je možné udělat představu o naukách a názorech, které skupina zastává a propaguje. Mě ale v této práci nezajímá jejich zkoumání, ale jejich pochopení narátory. Z některých těchto knih je také možné udělat si představu o vývoji skupiny ve světě a v Evropě. To platí hlavně o těch knihách Ole Nydahla, které jsou stylizované jako cestopisy<sup>33</sup>. V nich je možné najít bohatý materiál se stovkami jmen a místních údajů o vzniku a vývoji skupiny v mezinárodním kontextu, ale velmi málo o její činnosti a každodennosti v České republice. Tuto mezeru se proto budu snažit vyplnit pořizováním orálně historických rozhovorů.

Dále sem patří časopis *Buddhismus Dnes*, který v České republice skupina BDC vydává pravidelně dvakrát ročně od roku 1999. Z něho je možné si udělat určitou představu o činnosti skupiny, jsou v něm například reportáže z velkých meditačních kurzů, konaných na našem území i v zahraničí, rozhovory s buddhistickými učiteli, články o projektech skupiny, jednotlivých meditačních centrech atd. Méně je v něm údajů o každodennosti a historii skupiny, které najít a pochopit je jedním z cílů této práce. V každém čísle je ale možné najít například seznam existujících center a skupin, takže porovnáním jejich počtu v jednotlivých číslech je možné si udělat představu o jejím vývoji na území ČR.

Dalším pramenem jsou archivní materiály olomoucké komunity BDC, například zápisy z pravidelných porad, pozvánky na přednášky, plakáty, letáky, materiály z nástěnek v meditačním centru, které podávají svědectví o jeho činnosti a

---

<sup>30</sup> autor projektu a editor Honzík, Jan. *Jednota v rozmanitosti – Buddhismus v České republice*. Praha: Dharma Gaia, 2010

<sup>31</sup> Ronovský, Vít. *Světová náboženství z pohledu Buddhismu Diamantové cesty: Působení Ole Nydahla v České republice. Bakalářská práce*. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, Katedra religionistiky a filozofie, 2009.

<sup>32</sup> <http://www.bily-destnik.cz/>

<sup>33</sup> Jedná se hlavně o tituly „Moje cesta k lamům“ a „Jízda na tygrovi“, obě vydané nakladatelstvím Bílý deštník.

organizaci, například rozpis „desetiminutovek“<sup>34</sup>, úklidu atd., faktury a další materiály. Výraz „archivní materiály“ je ovšem v tomto případě trochu příliš literární, nejedná se o odborně zpracované a uložené materiály, ale o materiály, které se mi podařilo najít či vypůjčit v prostorách a hlavně v počítači ve společenské místnosti meditačního centra BDC v Olomouci, dále materiály, které doma našli někteří přátelé a také mé vlastní. Nicméně jsou to autentické prameny, které mohou mnoho napovědět o historii, činnosti a každodennosti skupiny, což patří k cílům práce. Také mohou být použity k doplnění a upřesnění dat z orálně historických rozhovorů.

V neposlední řadě patří mezi prameny internetové zdroje, hlavně české stránky skupiny a stránky olomoucké komunity<sup>35</sup>, ze kterých je možné si udělat představu o současném dění, nadcházejících přednáškách, literatuře atd., což při určité opatrnosti v přístupu k internetovým zdrojům může dokreslit obraz o činnosti skupiny a doplnit a zpřesnit údaje narátorů.

### 2.3 Pozicionalita autora

Jak už jsem uvedl v úvodu, moje pozice ve výzkumu je taková, že se zabývám buddhismem už 15 let, jak na úrovni teorie, tak praxe, a jsem členem zkoumané olomoucké komunity BDC. Má teoretická znalost se týká hlavně poslechu přednášek buddhistických učitelů a četby literatury, kterou vydává skupiny BDC. Četl jsem samozřejmě i různé další práce, které se zabývají buddhismem z různých úhlů pohledu zvenčí i zevnitř. V rámci přípravy na rozhovory jsem také hledal zmínky o skupině BDC v ČR v médiích a studentských pracích, ve kterých bych mohl najít informace a názory vzniklé mimo skupinu, které by mi mohly pomoci při tvorbě otázek pro narátory. Praktická zkušenost s buddhistickým prostředím, znalost lidí a zvyklostí, mi usnadnila práci s narátory a nahrávání rozhovorů, jak z hlediska kontaktování narátorů, tak získání jejich souhlasu s rozhovorem, tak jejich uvolněného chování a otevřenosti při rozhovorech.

Tento můj pocit z rozhovorů jsem si chtěl ověřit tak, že jsem dvěma narátorům položil otázku, jestli by jinému tazateli odpovídali stejně, jako mě. Oba odpověděli, že

---

<sup>34</sup> Krátká přednáška před veřejnou meditací, kterou členové komunity vykonávají střídavě.

<sup>35</sup> Např. [www.bdc.cz](http://www.bdc.cz), <http://bdc.cz/olomouc/>, <http://europe-center.org/>

ne. Například Kamila Petrželová řekla, že „asi ne, asi bych odpovídala jinak, protože u tebe vím, že praktikuješ buddhismus, takže ty mi rozumíš“<sup>36</sup>.

## 2.4 Zkušenosti z výzkumu

Výběr narátorů prošel určitým vývojem, v průběhu kterého jsem dokonce musel částečně přehodnotit téma práce. Původním záměrem bylo více se věnovat historii skupiny BDC v České republice a provést rozhovory s jejími „otci – zakladateli“. To se nakonec ukázalo jako neschůdná cesta, protože někteří z nich rozhovor odmítli, v jednom případě to dokonce vedlo k lehkému konfliktu, a to přesto, že se s nimi dlouho osobně znám. Jako důvody odmítnutí udávali hlavně časovou zaneprázdněnost a také špatné zkušenosti se studentskými pracemi, když se minulosti stalo, že se v některých objevily, podle jejich názoru, o skupině BDC nesmyslné a nepravdivé údaje. Ono razantní odmítnutí jednoho z nich následovalo poté, co jsem se dotyčnému snažil vysvětlit podstatu orální historie jako kvalitativního výzkumu. Následovala jeho zanícená tiráda o tom, že kvalitativní výzkum je nesmysl. Tento pán dříve studoval matematiku. Takto naladěného člověka už jsem už ovšem znovu o rozhovor nežádal.

Z toho jsem usoudil, že informace a údaje, které by „otcové zakladatelé“ mohli poskytnout v rozhovorech, jsou pro mne nedostupné. Navíc jsem začal pochybovat o validitě těchto rozhovorů z hlediska věrohodnosti sdělení. Mohla by hrozit určitá ztráta spontaneity narátorů z důvodu jejich opatrnosti, když by možná přehnaně kontrolovali, co v rozhovoru řeknou. Za druhé, „otcové – zakladatelé“ BDC v ČR jsou dnes také většinou buddhistickými učiteli a organizátory, zvyklými mluvit na veřejnosti. Podle mých vlastních zkušeností jsou většinou schopní například dělat několikahodinové přednášky spatra, takže by mohl hrozit nedostatek autenticity jejich sdělení ve prospěch řečnických obrátů a zažitých frází. „Obyčejní“ buddhisté by mohli být spontánnější a jejich sdělení pravdivější a tedy cennější, což se, podle mého názoru, v průběhu rozhovorů k této práci také stalo. Dokonce do té míry, že si myslím, že některé údaje o tom, jak chápou svou duchovní cestu, by možná neposkytli (nebo by je řekli jinak, nešli by tolik do hloubky) někomu, o kom by věděli, že je člověk „zvenku“, není buddhista, protože by mohli předpokládat, že nebude chápat význam jejich sdělení, nebo by mohli předpokládat, že pro něho nebude mít takový význam, jako pro ně. Zkrátka že by mohli

---

<sup>36</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 13

mluvit méně upřímně a otevřeně. V tom vidím výhodu výzkumu „zevnitř“ sociální skupiny.

Proto jsem se rozhodl oslovit narátory, kteří mě osobně lépe znají, tedy buddhisty v olomouckém regionu. Přesto se výběr narátorů v Olomouci také ukázal být poměrně nesnadný. Je možné, že to bylo proto, že také slyšeli negativní informace o některých studentských pracích z minulosti. Oslovil jsem 10 lidí – členů olomoucké komunity BDC, která v současné době má celkem asi 30 stálých příslušníků. Připouštím, že při výběru jsem byl veden podvědomou, nebo možná částečně vědomou, snahou uskutečnit rozhovor s lidmi, které jsem otipoval, že by mohli říci něco zajímavého. Někteří narátoři, když předtím vyslovili souhlas s rozhovorem, nakonec odřekli. Někteří jako důvod odřeknutí udávali nedostatek času, jiní, hlavně ženy, kvůli nechuti k tomu, aby se jejich rozhovory nahrávaly. Nakonec se uskutečnily rozhovory s pěti narátory.

Jsem si vědom poměrně nízkého počtu narátorů, který, jak doufám, bude vyvážený kvalitou jejich rozhovorů. Nicméně v kvalitativním výzkumu nejde, podle mého názoru ani tak o kvantitu v počtu narátorů, ale spíše o kvalitu a šíři jejich sdělení. Proto si myslím, že menší počet narátorů je možné nahradit větším počtem témat v rozhovorech. Validitě výzkumu by, podle toho, jak jsem pochopil to, co o ní píše Vaněk a Mücke<sup>37</sup>, nemuselo být na překážku, ani kdyby byl proveden třeba jen s jedním narátorem.

Samotné nahrávání rozhovorů, probíhalo spíše hladce, pouze u rozhovorů s Kamilou Petrželovou došlo k několika vyrušením, protože se, na její přání, odehrávalo ve společenské místnosti meditačního centra<sup>38</sup>. Po těchto zkušenostech se rozhovory s ostatními narátory odehrávaly v mém bytě, kde k vyrušením nedošlo. Toto prostředí všichni ostatní narátoři preferovali před vlastním bytem nebo nějakým veřejným místem. To je spíše netypické a podle doporučení orální historie méně vhodné, většinou se doporučuje nahrávat rozhovor u narátora doma<sup>39</sup>, kde se cítí uvolněný. Také se za vhodné pokládá pracoviště narátora nebo tazatele. Svůj byt většinou nepokládali za vhodný poté, co jsem jim vysvětlil nutnost nebýt při rozhovoru rušení. Většina má doma malé děti a tak vyhnout se vyrušení by asi nebylo možné. Veřejné místo či kavárnu jsme

---

<sup>37</sup> Viz poznámka 27 o nahrazení validity „věrohodností sdělení“

<sup>38</sup> Viz Protokol o rozhovoru s Kamilou Petrželovou v příloze I

<sup>39</sup> Vaněk, Miroslav a Mücke, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR, 2011, str. 145.

společně zavrhli ze stejného důvodu. S mým bytem souhlasili poté, co jsem jim vysvětlil, že tam nebudeme rušeni. Je možné, že s tím neměli problém, protože se všichni dobře znají jak se mnou, tak s manželkou a dcerou.

Všechny rozhovory probíhaly v přátelské atmosféře. Při pořizování prvních rozhovorů jsem si všiml u narátorů tendence co nejvíc vyprávění o svém životě zestručnit, takže jsem musel dávat doplňující a upřesňující otázky. Druhý rozhovor probíhal se všemi tak, že odpovídali na předem připravené otázky.

V průběhu nahrávání jsem si všiml jedné zajímavosti, která by snad mohla pomoci jiným tazatelům zvýšit kvalitu rozhovorů. Zjistil jsem, že nahrávání rozhovoru na mobilní telefon, namísto specializovaného nahrávacího zařízení, může mít pozitivní vliv na narátora a jeho otevřenost vůči tazateli. Mobilní telefon ležící na stole je v dnešní době natolik obvyklý, že narátor po nějaké době může zapomenout, že se nahrává, zatímco přítomnost diktafonu mu to může stále připomínat. Úroveň kvality nahrávky je dnes u většiny mobilů, obzvláště smartphonů, na takové úrovni, že se, podle mých zkušeností, vyrovná, nebo i předčí, běžně používané diktafony.

Mým původním úmyslem bylo dozvědět se co nejvíc o historii skupiny BDC v ČR od samotných narátorů, ale už v průběhu rozhovorů jsem zjistil, že její příslušníci, oplývají určitou rezistencí vůči historii skupiny a minulosti obecně, nepokládají ji za důležitou, nezajímá je, a jejich odpovědi na otázky byly v tomto směru krátké a téměř bez faktického obsahu. To se týká také historie jejich vlastní, tedy olomoucké komunity. Tento jev se projevil u všech pěti narátorů a jeho příčiny by mohly být součástí analýzy rozhovorů. Pokud jsem se chtěl dozvědět něco o její historii, musel jsem se obrátit na zkoumání dostupné literatury a dalších pramenů. Ty jsou blíže charakterizovány v kapitole Prameny výzkumu.

### 3. Historická část

V této kapitole se krátce pokusím charakterizovat podmínky, které umožnily, že se autentický<sup>40</sup> tibetský buddhismus šířit do světa a také podmínky, které umožnily jeho příchod do Evropy a obecně západního kulturního prostředí. Poté se zaměřím na historii BDC v ČR a v olomouckém regionu.

#### 3.1 Historické podmínky umožňující vznik center a skupin BDC v Evropě a ve světě

Prostředí, které umožnilo příchod a vzbudilo zájem o dosud neobvyklé myšlenkové, duchovní a názorové směry, vzniklo v Evropě dříve, než se v něm začal buddhismus šířit. Byl to vznik tolerantní intelektuální a duchovní atmosféry, která umožnila dosud neobvyklým myšlenkovým směrům veřejně působit. Podle mého názoru, pokud bychom se chtěli dobrat ke kořenům tohoto jevu, dostali bychom se přinejmenším k Osvícenství 17. století, kdy intelektuálové, za všechny bych jmenoval Descarta a Newtona, začali hledat mezery v „krunýři“ dosavadního monopolu křesťanských církví, hlavně katolické, na výklad světa tím, že se věnovali tématům, na která nekladly křesťanské nauky takový důraz, jako například přírodní vědy, matematika, geometrie, fyzika, ale také filozofie, pokud příliš nezpochybňovala základy křesťanské ideologie<sup>41</sup>. Původním úmyslem těchto intelektuálů bylo zatmelit nedokonalosti v křesťanských naukách, aby lépe vyhovovaly zkoumání logického rozumu. Vedlejším produktem byl ústup od dogmatiky předchozích staletí. Tento proces vyvrcholil Francouzskou revolucí r. 1789, po které už bylo možné veřejně se hlásit k ateismu<sup>42</sup>. Po této revoluci došlo k cca sto let trvajícimu procesu, který vedl k postupné sekularizaci evropských států. Postupný zánik náboženského, filozofického a morálního monopolu křesťanských církví, hlavně katolické, znamenal sám o sobě možnost „myslet jinak“<sup>43</sup>. To mohlo být příčinou vzniku a rozvoje množství duchovních

---

<sup>40</sup> Nikoliv legendární, jako například v knize *Ztracený obzor* Jamese Hiltona, nebo zkrešený, jako v knize *The Psychedelic Experience* zakladatele hnutí hippies Timothy Learyho, nebo u nás díla Vincence Lesného.

<sup>41</sup> Tento proces popisuje například Koyré, viz Koyré, Alexandre. *Od uzavřeného světa k nekonečnému vesmíru*. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 2004

<sup>42</sup> La Place už si mohl dovolit na Napoleonovu otázku, jakou roli hraje bůh v jeho *Syntéze světa*, odpovědět: „tuto hypotézu nepotřebuji“, viz Koyré, Alexandre. *Od uzavřeného světa k nekonečnému vesmíru*. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 2004, str. 2012

<sup>43</sup> Tento proces ličí např. René Rémond, *Náboženství a společnost v Evropě: Lidové noviny*, Praha 2003



směrů filozofických, uměleckých a dalších, které se evropským myšlením předchozích historických etap inspirovaly stále méně.

Jako příklad toho, co mám na mysli, by mohla posloužit oblast umění a v ní proces od „impresionistické revoluce“ v 70. letech 19. století, která, podle mého názoru, byla jen lehkou odchylkou od dosavadního realistického vidění a zobrazování světa, inspirovaného křesťanským myšlením, až k abstraktní malbě, která byla programově bez sepětí s vizuální realitou. Současně s tímto uvolňováním myšlení vznikala u některých evropských intelektuálů zvědavost na to, jak lidé mysleli v jiných částech světa. Z těch, kteří se vyjadřovali o buddhismu, bych jmenoval Alberta Einsteina nebo C. G. Junga.

Větší zájem o taoismus, hinduismus, buddhismus a další směry umožnily paradoxně také hrůzy dvou světových válek ve 20. století a po nich obecný zájem o svobodu, ať už osobní, uměleckou nebo duchovní. To po 2. sv. válce platí hlavně o západní Evropě, kde převládl názor, že je to právě pluralismus myšlenkových směrů, ať už filozofických, uměleckých, nebo politických, který způsobuje, že žádný z nich už nezíská takovou dominanci, jako se to dříve povedlo myšlenkám nacionalistickým a nacistickým, což přispělo k oběma světovým válečným tragédiím. Východní Evropa se ubírala opačným směrem, když zde převládl názor, že nebezpečí spočívá právě v souběžné existenci různých druhů myšlení. Proto byly potlačeny a veřejně bylo možné propagovat a ve školách učit pouze marxisticko – leninskou ideologii, zatímco o jiných směrech bylo možné veřejně se zmiňovat jen kriticky<sup>44</sup>. Za šíření nemarxistického, „buržoazního“ myšlení, bylo možné se dostat do vězení<sup>45</sup>. To byl také důvod, proč měl vznik buddhistických skupin ve východní Evropě mnohaleté zpoždění proti Západu.

Šíření tibetského buddhismu mimo do té doby rigidní a uzavřenou tibetskou společnost umožnila také tragédie, a to okupace Tibetu Čínou v r. 1950 a následné protičínské povstání Tibetanů v r. 1959. V České republice dnes existují názory<sup>46</sup>, inspirované asi čínským ekonomickým vzestupem posledních let a stoupající obchodní výměnou s touto zemí, že okupace byla pro Tibet naopak přínosem, když Číňané přinesli do této zaostalé země na úrovni středověku moderní civilizaci, techniku, vzdělání, železnici, silnice a podobně. Nicméně utrpení tibetského lidu, na který Číňané

---

<sup>44</sup> Tento názor je možné najít například v knize Cuhra, Ellinger, Gjuričová, Smetana. *České země v Evropských dějinách*, díl 4. Praha: Paseka, 2006

<sup>45</sup> Například s využitím zákona 150/1969 Sb. o přečinech, zejména paragrafy 98 – 104.,

<sup>46</sup> Viz např. Haló noviny 22.5.2014, článek Vojtěcha Filipa „Neměli bychom za to Číně spíš děkovat?“, nebo Revue politika 30.4.2014, článek „Tibet je Čína“, autor Ondřej Šlechta.

použili metody známé ze sovětských gulagů nebo své vlastní Kulturní revoluce, je, podle mého názoru, neoddiskutovatelné.

Ani největší obhájci okupace Tibetu nicméně nemohou popřít, že Číňané si v Tibetu vedli tak, že to vedlo k protičínskému povstání v roce 1959, které bylo potlačeno a po kterém následovala masová emigrace Tibetanů, zvláště vzdělaných lamů a mnichů, hlavně do Indie a Nepálu. S touto emigrační vlnou opustili Tibet někteří vrcholní představitelé čtyř hlavních buddhistických škol, například Dalajlama, nejvyšší politický představitel Tibetu a hlava školy Gelug, a také Karmapa, hlava školy Kagjü, ke které se hlásí také skupina BDC<sup>47</sup>.

Situace, která hrozila bezprostředně zánikem tibetského buddhismu, vedla ke změně myšlení některých učitelů buddhismu v emigraci, kteří byli překvapeni zájmem západních žáků a postupně začali učit i netibetské žáky, mezi nimi také evropské a americké příslušníky hnutí hippies, kteří jezdili v 60. a 70. letech do Indie, Nepálu a dalších zemí hledat duchovní inspiraci. Někteří z těchto evropských žáků poté začali tibetský buddhismus šířit v Evropě, zvat tibetské učitele, zakládat buddhistické kláštery, meditační centra a skupiny a pořádat veřejné přednášky a kurzy<sup>48</sup>. Vznikla nová, západní forma tibetského buddhismu<sup>49</sup>.

### 3.2 Historie skupiny BDC v Evropě a ve světě

Skupinu založil a dodnes vede Ole Krog Nydahl – jeden ze zmiňovaných západních žáků a příslušníků hnutí hippies, který pochází z Dánska. Po třech letech strávených v Himálaji v letech 1968 – 71 začal zakládat meditační centra v Evropě a poté i ve světě.

Z hlediska celosvětového se tato centra rozšířila v některých částech světa, zatímco v jiných méně, nebo vůbec. Pokud bychom použili například Huntingtonovo rozdělení civilizací, tak centra BDC existují hlavně ve třech z nich, tedy v západní (což zahrnuje Evropu, Severní Ameriku a Austrálii), latinsko-americké (Jižní a Střední Amerika, Mexiko) a slovansko - pravoslavné (hlavně Rusko a Ukrajina, ale také třeba Balkán).<sup>50</sup> V ostatních se vyskytují jen sporadicky, nebo vůbec. V Africe tvoří výjimku

<sup>47</sup> Vít Ronovský: Světová náboženství z pohledu Buddhismu Diamantové cesty, bakalářská práce, Univerzita Pardubice 2009, str. 13

<sup>48</sup> Viz např. Ole Nydahl: Moje cesta k lamům, Společnost Diamantové cesty, Praha 1999

<sup>49</sup> L. Sklenka: Tibetský buddhismus bez růžových brýlí, Dingir 7/4, r. 2004, str. 122 - 125

<sup>50</sup> Viz mapa center BDC <http://www.diamondway-service.org/worldmap/big/>

dvě centra v Jihoafrické republice, v čínské (konfuciánské) oblasti jediné centrum v Hong – Kongu. Proč se rozšířila především ve třech uvedených oblastech, by si možná zasloužilo širší historickou analýzu, která však není předmětem této práce. Pohled na mapu světa s vyznačenými centry BDC na mne působí tak, že se k tomu došlo buď v zemích s tolerantní kulturní tradicí, jako v západní Evropě, o které jsem se zmínil v předchozí části, nebo v zemích, kde k intelektuálnímu a duchovnímu uvolnění došlo teprve nedávno se zánikem diktátorských režimů, jako v zemích bývalého východního bloku nebo latinské Ameriky. V ostatních civilizačních okruzích je to z politických nebo kulturních důvodů obtížné, nebo nemožné, jako v komunistické Číně nebo v islámských zemích.

Mezi prvními meditačními skupinami, které Ole Nydahl založil na počátku 70. let, byly skupiny v Kodani, Grazu, Hamburku a Mnichově<sup>51</sup>. V roce 2010 bylo ve 44 zemích světa 592 center a skupin BDC, odhadovalo se, že v této skupině je cca 20 000 opravdových praktikujících<sup>52</sup>.

Vznik meditačních center BDC ve východní Evropě byl prakticky možný až po rozpadu sovětského bloku po roce 1989. Jejich vznik a rozvoj je podobný, jako v České republice, které popisují v následující kapitole. Liší se samozřejmě podle jednotlivých zemí, ale scénář se podobá. Po několika návštěvách a přednáškách Ole Nydahla jeho první příznivci uspořádali větší veřejné kurzy, jejichž někteří návštěvníci se začali zabývat buddhismem aktivně a zakládat meditační skupiny a centra v různých městech<sup>53</sup>. To platí i pro Rusko, kde dnes existují komunity BDC v desítkách měst<sup>54</sup>.

### 3.3 Historie skupiny BDC v ČR

Po několika návštěvách a soukromých přednáškách Ole Nydahla, první v r. 1986 na pozvání a v bytě Alexandra Neumanna<sup>55</sup>, pozdějšího osobního tajemníka Václava Havla, se dají první známky činnosti BDC v České republice vystopovat v polovině 90. let, kdy r. 1992 vzniklo první meditační centrum v Praze. Zpočátku se cca 10 lidí

---

<sup>51</sup> Zájemce o podrobnou historii skupiny je možné odkázat na knihy Ole Nydahla *Moje cesta k lamům a Jízda na tygrovi*, psané formou cestopisu, obě vydané nakladatelstvím Bílý deštník.

<sup>52</sup> Vít Ronovský: *Světová náboženství z pohledu Buddhismu Diamantové cesty*, bakalářská práce, Univerzita Pardubice 2009, str. 17

<sup>53</sup> Viz pozn. 56

<sup>54</sup> Zdroj: <http://www.buddhism.ru/en/o-nas/tsentryi/>

<sup>55</sup> Viz rozhovor s Alexandrem Neumannem, *Tibetské listy* č. 18, r. 2002

scházelo v bytě manželů Komrskových<sup>56</sup>, později, v r. 1994 vzniklo centrum v Anglické ulici<sup>57</sup>. Skupina začala překládat a vydávat buddhistickou literaturu, hlavně knihy a články Ole Nydahla. V roce 1995 buddhisté sdružení kolem tohoto centra uspořádali první mezinárodní kurz Phowa<sup>58</sup> poblíž hradu Pecka ve Východních Čechách, kterého se zúčastnilo cca 600 lidí z ČR a dalších zemí<sup>59</sup>.

Začátky druhého centra BDC v Brně sahají do roku 1996, své vlastní prostory našli až v roce 1999 v Trtílkově ulici<sup>60</sup>, kde sídlí dodnes. V roce 2010 bývalou školku nahradila zcela nová budova, která reprezentuje do té doby nejnákladnější projekt skupiny BDC v ČR.

Nejbouřlivější rozvoj skupiny BDC nastal po letním kurzu Phowa v Těnovicích poblíž Plzně v r. 1999, kterého se zúčastnilo více než 1500 účastníků<sup>61</sup>. Toto místo o rozloze několika hektarů skupina krátce předtím koupila a od té doby slouží jako tzv. centrum pro odosobnění, tedy místo, kde je možné praktikovat buddhistické meditace v přírodním prostředí a kde každoročně probíhají kurzy s několika stovkami až tisíci účastníků.

Zatímco koncem roku 2000 existovalo 11 meditačních skupin a center, hlavně ve větších městech. V roce 2002 jich už bylo 25 a v roce 2005 to bylo 46 center a skupin. Od té doby se už jejich počet příliš nezvyšoval, takže v roce 2010 to bylo 49 skupin a center a v roce 2013 to bylo také 49 center a skupin<sup>62</sup>. Nicméně tento počet meditačních center a skupin činí v dnešní době z ČR buddhismem stylu BDC<sup>63</sup> nejvíce „zasaženou“ zemi ve střední Evropě.

Skupina je také první a dosud jediná oficiálně registrovaná buddhistická organizace u nás. V r. 2007 byla registrovaná mezi církvemi a náboženskými společnostmi jako Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü<sup>64</sup>. Podle Sčítání lidu,

---

<sup>56</sup> Roman Virt: *Buddhistické centrum Praha*, Buddhismus Dnes č.3, r. 2000, str. 40

<sup>57</sup> Viz Jaroslav Pešta: *Buddhismus Diamantové cesty v Praze*, časopis Buddhismus Dnes č. 1, 2005

<sup>58</sup> Kurz tzv. Vědomého umírání, při kterém ovšem nikdo neumírá, jde o specifický kurz intenzivní meditace, kterého jsem se sám několikrát zúčastnil. Co je Phowa viz např. Sogjal rinpoče: *Tibetská kniha o životě a smrti*, Pragma, Praha 1996, str. 230, nebo Lama Ole Nydahl: *O smrti a znovuzrození*, nakladatelství Buddhismu Diamantové cesty linie Karma Kagjü, Praha 2011, str. 159

<sup>59</sup> Vít Ronovský: *Světová náboženství z pohledu Buddhismu Diamantové cesty*, bakalářská práce, Univerzita Pardubice 2009, str. 19

<sup>60</sup> Vladimír Pleva: *Buddhistické centrum Brno*, Buddhismus Dnes č. 4, r. 2001

<sup>61</sup> To vím z vlastní zkušenosti, neboť tohoto kurzu jsem se osobně zúčastnil

<sup>62</sup> Číselné údaje o počtu center a skupin BDC lze získat z Časopisu Buddhismus č. 3, 6, 11, 20, 24, vydává jej půlročně nakladatelství Bílý Deštník od roku 1999

<sup>63</sup> Viz pozn. 4.

<sup>64</sup> Viz <http://www.mkcr.cz/cz/cirkve-a-nabozenske-spolecnosti/registrace-a-evidence/data-registrace-cirkvi-a-nabozenskyh-spolecnosti-a-svazu-cirkvi-a-nabozenskyh-spolecnosti-11263/>

domů a bytů v roce 2011 se k této skupině hlásilo 3484 lidí<sup>65</sup>, počet opravdu praktikujících se odhaduje kolem 1500<sup>66</sup>.

Podle výzkumu, který jsem provedl ve své už uvedené bakalářské práci<sup>67</sup>, také v roce 2011 s poměrně reprezentativním vzorkem 108 respondentů, tvořili skupinu z téměř 60 % vysokoškolsky vzdělaní lidé, z nichž opět cca 60 % tvořili mladí lidé ve věku mezi 25 – 35 roky. Tyto údaje uvádím, protože jsou pravděpodobně unikátní a jiný podobný výzkum dosud v české skupině BDC pravděpodobně nebyl dodnes proveden.

### 3.4 Historie komunity BDC v Olomouckém regionu<sup>68</sup>

V Olomouckém regionu bylo jako první založeno meditační centrum BDC v Olomouci. Svým vznikem zapadá do vlny rozmachu skupiny BDC v ČR na počátku tisíciletí. Činnost zahájilo 1. srpna roku 2000. Od tohoto data olomoucká komunita odvozuje svůj vznik. Někteří ze zakladatelů, mezi kterými byli hlavně účastníci zmíněného kurzu Phowa v r. 1999, se už krátce předtím scházeli v čajovně v Riegrově ulici. V roce 2000 čajovna svůj provoz skončila, skupina si tuto místnost pronajala a začala se pravidelně scházet. Začala organizovat veřejné meditace třikrát týdně. Jejich konání inzerovala v místním tisku a informačních publikacích. Začala také organizovat veřejné přednášky buddhistických učitelů, na které si vytvářela vlastní propagační materiály, jako například letáky a plakáty, ale také třeba navštívenky. Tyto materiály jsou dnes v archívu komunity a také v osobních archívech některých jejích současných a bývalých členů.

Počet lidí docházejících na veřejné meditace se poměrně rychle zvyšoval, v průběhu času také kolísal, což se děje dodnes. Na počátku, v srpnu roku 2000, se jich zúčastňovalo 5 – 6 lidí, na konci téhož roku už 10 – 15 lidí, zatímco kolem roku 2007 to bylo 30 – 40 lidí. Po odchodu kolegů dojíždějících z Prostějova v roce 2008<sup>69</sup> jejich

---

<sup>65</sup> Viz <http://vdb.czso.cz/>

<sup>66</sup> Tento údaj mám z rozhovorů s některými zodpovědnými lidmi z BDC, spolehlivá evidence příslušníků se nikde nevede

<sup>67</sup> V bakalářské práci jsem provedl výzkum na poměrně reprezentativním vzorku 108 respondentů, výsledky by tedy mohly být poměrně reliabilní. Validitu práce jsem se pokoušel udržet na co nejvyšší úrovni např. použitím náhodného výběru vzorku respondentů, odpovídajících statistických metod analýzy výsledků atd. Viz Středa, Milan: *Srovnání životní spokojenosti buddhistů a ostatní populace v České republice*. Bakalářská práce. Praha: Fakulta Humanitních studií UK, 2011. viz <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/105255>

<sup>68</sup> Prameny pro tento odstavec jsou, kromě údajů Časopisu Buddhismu dnes a archívních materiálů skupiny a jednotlivců (fotky, letáky, materiály z nástěnek, publikace Info, tiskové zprávy např. pro olomoucká rádia a periodika atd.), také mé osobní vzpomínky, které jsem si při jejich prohlížení ožívoval.

<sup>69</sup> Viz dva odstavce níže.

počet kolísal mezi 20 – 30, což platí dodnes<sup>70</sup>. Vliv na počet členů měla například sezónní přítomnost vysokoškolských studentů, začátek či ukončení jejich studia, stěhování do jiných měst, jejich cestování a krátkodobý či dlouhodobý pobyt v zahraničí a podobně. Nicméně postupně se vykristalizovala skupina asi třiceti stálých členů, kteří časem začali s dlouhodobou a pravidelnou buddhistickou praxí. Skupina také začala organizovat veřejné přednášky mimo prostory centra, například cyklus pravidelných přednášek na Filozofické fakultě Univerzity Palackého, v Muzeu Umění, nebo v Muzeu Hudby v Olomouci.

V roce 2005 komunita přestěhovala své meditační centrum do nových prostor na Dolním náměstí, kde sídlí dodnes. Tyto prostory, ve kterých byl do té doby sklad písemností, bylo třeba kompletně zrekonstruovat. Podstatnou část prací provedli členové komunity vlastními silami a výsledkem bylo meditační centrum, které je dnes mezi buddhisty v ČR proslulé svými klenbami a dalšími architektonickými prvky<sup>71</sup>.

Počet členů se brzo zvýšil na cca 50, takže v následujících letech nebyla výjimka účasti 40 lidí na veřejné meditaci. Na některé veřejné přednášky přišlo až 80 lidí, což je asi maximální kapacita centra.

V roce 2008 nicméně došlo k určité redukci členů, když si někteří dosavadní členové komunity, pocházející z okolí Prostějova, založili vlastní meditační skupinu v tomto městě, kde si pronajali a zrekonstruovali své meditační centrum. Nicméně v současné době se počet členů olomoucké komunity ustálil opět kolem padesáti<sup>72</sup>. Tento dlouhodobý růst počtu členů olomoucké komunity neumím spolehlivě vysvětlit, nechtěl bych spekulovat. Může to mít souvislost s celkovým západním růstem zájmu o buddhismus obecně.

V roce 2005 vzniklo další centrum v regionu Olomoucka, a to v Šumperku, kde se zpočátku scházeli v bytě jednoho z členů, od roku 2006 potom v pronajatých prostorách. V Šumperku se pravidelně konají veřejné meditace, několikrát do roka veřejné přednášky a meditační víkendy. Počet členů šumperské komunity dlouhodobě kolísá kolem deseti<sup>73</sup>.

V roce 2006 vznikla meditační skupina v Přerově, počet jejích členů kolísal mezi třemi až pěti. Scházeli se ke společné meditaci na různých místech, najít a provozovat

---

<sup>70</sup> Toto jsou odhady vzniklé na základě diskuzí s pamětníky a na základě nepřímých materiálů, například fotek z digitálního fotoaparátu, u kterých byl datum pořízení.

<sup>71</sup> Viz Klára Kazelle a Jiří Kozel: *Buddhové na starém náměstí v Olomouci*, *Buddhismus Dnes* č. 11, ročník 2005. Ilustrativní foto je v příloze.

<sup>72</sup> Údaje o počtech členů v různých obdobích je možné vyčíst ze záznamů o placení členských příspěvků

<sup>73</sup> Viz *Buddhismus Dnes* č. 13 z r. 2006, str. 70

vlastní meditační místnost se jim však nepodařilo. Přesto v Přerově uspořádali několik veřejných přednášek buddhistických učitelů. V poslední době se členové této skupiny scházejí jen sporadicky a dá se říci, že zanikla<sup>74</sup>.

V minulosti se udály pokusy založit skupiny v Mohelnici, Hranicích a Bruntále, ty ale po určité době zanikly a zbylí členové komunikují s nejbližšími fungujícími skupinami.

V širším okolí Olomouce existují další centra a skupiny BDC, například ve Vyškově, Valašském Meziříčí, Vsetíně, Bruntále a dalších městech, ty se však hlásí spíše k sousedním regionům, jako je brněnský, zlínský nebo ostravský.

---

<sup>74</sup> Tyto informace mám z vlastních vzpomínek a zkušeností, žádné záznamy o přerovské skupině se mi nepodařilo získat, kromě toho, že skupina byla pravidelně od r. 2006 do r. 2012 uváděna v seznamu skupin v Buddhismu Dnes.

## **4. Analytická a interpretační část**

### **4.1 Narátoři**

#### **Mgr. Kamila Petrželová**

Pochází z Přerovska, v době konání rozhovorů jí bylo 29 let. Základní školu a gymnázium absolvovala v Přerově, poté studovala Přírodovědeckou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci, obor organická chemie. Nyní bydlí v Olomouci. V době konání rozhovoru pracovala jako vědecká pracovnice v Národní referenční laboratoři pro chemické prvky v potravinách v Kroměříži. Je vdaná, v době konání rozhovoru očekávala narození prvního dítěte. Do buddhistické komunity vstoupila před 6 lety, tedy v 24 letech.

#### **Ing. Luděk Trešl**

Narodil se v Chotětově ve Středních Čechách, v době konání rozhovoru mu bylo 36 let. Po základní a střední škole studoval Ekonomicko – správní fakultu Univerzity Pardubice. Po studiích žil několik let v zahraničí, hlavně v Anglii, Kanadě a na Novém Zélandě. Je ženatý, žije v Olomouci s manželkou a tříletou dcerou. Pracuje v pobočce britské firmy poblíž Olomouce. Buddhismem se začal aktivně zabývat před 10 lety, tedy ve 26 letech. Tři roky je členem olomoucké komunity.

#### **Martin Brtník**

Narodil se v Olomouci, kde prožil celý svůj život a kde žije dodnes. Po základní škole vystudoval Střední průmyslovou elektrotechnickou školu v Olomouci. Až dosud pracoval v různých elektrotechnických profesích a jako revizní technik. V době konání rozhovoru mu bylo 35 let. Je ženatý, má pětiletou dceru. V době konání rozhovorů pracoval částečně jako živnostník a částečně jako elektrotechnik ve firmě zabývající se medicínskými přístroji. Členem komunity se stal před 12 lety, tedy ve svých 21 letech.

#### **Pavel Bohuš**

Pochází z Ústí nad Labem, kde chodil do základní školy a kde studoval Střední průmyslovou školu elektrotechnickou. Poté pracoval v různých firmách jako elektrikář ve výrobních podnicích. V posledních třech letech pracoval jako prodáváč. V době konání rozhovoru mu bylo 34 let. Je svobodný, žije s přítelkyní, oba jsou členy



olomoucké komunity tři roky. Buddhismem se začal zabývat před 10 lety, tedy ve 24 letech. Byl jedním ze zakladatelů komunity a meditačního centra v Ústí nad Labem. V současnosti (květen 2014) žije s přítelkyní v Anglii, kam odjeli za prací a zdokonalením angličtiny.

### **Ing. Jana Říhová**

Pochází z okolí Zábřehu na Moravě. V dětství chodila do speciální základní školy orientované na sport. Gymnázium studovala v Opavě, poté v Brně Vysokou školu zemědělskou v Brně, obor chemie a technologie potravin. Celý život pracuje v tomto oboru v různých pozicích, v současné době jako manažerka vývoje bonbónů. Buddhismem se zabývá 6 let, tři roky je členkou olomoucké komunity.

## **4.2 Analýza a interpretace témat vzešlých z rozhovorů**

V této kapitola začíná vlastní práce s rozhovory, dozvíme se z ní, jak narátoři vidí svou buddhistickou komunitu a své meditační centrum, jak prožívají své návštěvy komunity a činnost, kterou v jejím rámci vykonávají. Na tomto místě pokládám za vhodné říci, že termín komunita je z hlediska jejich příslušníků trochu umělý. Používám jej v této práci, abych nějakým způsobem zohlednil sociální rozměr fungování olomouckých buddhistů. Mezi nimi však jednoznačně vládne slovo „centrum“. „Byl jsi včera v centru?“, „Znáš Janičku<sup>75</sup>?“ „Ano, chodí do centra v Litoměřicích.“ To jsou běžné rozhovory mezi českými buddhisty – příslušníky BDC, jak vím z vlastní zkušenosti.

Jak už jsem uvedl v odstavci Orálně historická analýza a interpretace, chci analyzovat a interpretovat rozhovory, které mi poskytli narátoři, tak, že se budu zabývat jejich zkušenostmi s duchovní cestou, jak ji prožívají v prostředí olomoucké komunity BDC. Budu je doprovázet na jejich cestě od získání prvních informací o buddhismu, probuzení zájmu o buddhismus, první osobní zkušenosti s buddhismem stylu BDC, až po dobu, kdy se za několik let stane zkušeným buddhistou, který bilancuje, co mu buddhismus dal a vzal. V průběhu tohoto procesu se budu věnovat následujícím interpretačním tématům:

---

<sup>75</sup> Mluví – li se o známé ženě – buddhistce, běžně se v BDC v ČR používá zdrobnělina jejího jména. To je má vlastní zkušenost. Je možné, že to souvisí s tím, že Ole Nydahl často mluví o svém pozitivním vztahu k ženám a propaguje příjemné chování k nim. Vlastní zkušenost autora.

- Začátek buddhistické cesty
  - Zdroje zájmu o buddhismus
- První buddhistická přednáška
  - Jak probíhá, kde se koná
  - O čem se na ní mluví – ideje, myšlenky BDC
  - Buddhismus a jiná náboženství
- První návštěva buddhistické komunity
  - Prostředí, atmosféra, první meditace
- Organizační schůze komunity
  - financování
  - organizace
  - fungování
- Po první návštěvě meditačního centra
  - Buddhistické činnosti
- První velký kurz
  - Cestování po Čechách i zahraničí
  - Druhy kurzů, jejich organizace a průběh
  - Buddhistický učitel, jeho pozice a role, různé druhy učitelů
  - Ole Nydahl
    - Odlišnost od jiných učitelů
    - Názory na jiná náboženství
    - Kontroverzní osobnost
- Po několika letech praxe
  - Životní spokojenost
  - Názory na buddhismus a organizaci BDC
  - Názory na svět, na společnost
  - Co buddhismus dal a vzal

### 4.3 Interpretace témat

#### 4.3.1 Jak se stane, že moderní mladý, vzdělaný a kritický člověk zamíří do buddhistického centra

Jak vypadal proces, který u narátorů vedl k první návštěvě meditačního centra a vyústil v členství v komunitě, pravidelnou meditační praxi, cestování na buddhistické kurzy a třeba aktivní účast v buddhistických projektech? Jaká motivace je vedla k takovým krokům? U Kamily Petrželové na začátku stála potřeba už od raného mládí dostat odpovědi na důležité životní otázky:

„Tak jsem hodně přemýšlela o smyslu života a dost mě to jako dotáhlo i do depresí, takže si myslím, že jsem v té době bojovala i s depresemi. A nedokázala jsem najít smysl života. Trošičku jsem to postrádala, nerozuměla jsem některým souvislostem, proč dětem se stává to, že onemocní a nerozuměla jsem, proč prostě není na světě ta spravedlnost tak extrémní, jak jsem já ji chtěla. Že třeba hodní lidi umírají a třeba jsou zavražděni a zlí mají v životě štěstí, nechápala jsem to. A vím, že jsem dost bojovala s tím, tak co je to za smysl života, když člověk se celý život snaží...“<sup>76</sup>

Jaké odpovědi mohly být pro Kamilu dostačující, aby jí některé problémy, kterými se trápila, dostatečně vysvětlily, vysvětluje ona sama:

„Tak buddhismus pracuje s pojmem tak zvané reinkarnace, to znamená znovuzrození. Také pracuje s pojmem shromažďovací vědomí a také pracuje s pojmem karma, příčina a následek. To znamená, všechno, co se nám děje, je jakoby následek našich předchozích činů, myšlenek a slov a tak to funguje. A pokud víme, že nemáme jenom jeden život, ale máme mnoho předchozích životů, tak vlastně smrt toho dítěte může být následek jeho činů z předchozích životů. To znamená – velmi jednoduchá odpověď. Ale taky, nechci mluvit o nějaké spravedlnosti, ale je to taky odpověď na otázku, proč hodným lidem se dějí špatné věci a ti zlí mají celý život štěstí. Tak ano, oni mají dobrou karmu, jo? Nashromáždili si mnoho dobrého, ale to neznamená, že to bude pořád fungovat. A pokud budou zasévat negativní činy, tak potom budou sklízet negativní plody. Takže to je odpověď na tu otázku. A co se týče smrti, tak Tibetská kniha mrtvých velmi detailně popisuje proces umírání a čtyřicetidevítidenní bardo, což je mezistav mezi smrtí a novým zrozením. Takže odpovědi na otázky byly.“<sup>77</sup>

Jak buddhismus stylu BDC odpovídá na základní životní otázky, se více dozvíme hlavně v následující kapitole o první přednášce. Kamila zmínila dva hlavní prostředky k jejich vysvětlení. První je názor o karmě, univerzální platnosti zákona příčiny a následku, který bezprostředně působí v našich životech. To co děláme a dokonce i to, na co myslíme, se neztrácí z našeho života s tím, jak to zapomeneme, ale v podvědomí dojmy z toho zůstávají. Čím je dojem silnější, ať už pozitivní, nebo

<sup>76</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 1. rozhovor, příloha 1, str. 3

<sup>77</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 9

negativní, tím silnější bude důsledek. Důsledky jednotlivcových činů, slov a myšlenek se dostávají v různých formách a v různém čase, podle souběhu dalších okolností, které jejich manifestaci umožní. Tento zákon z buddhistického hlediska není přírodní zákon, ale způsob fungování mysli.

Otázka znovuzrokování a inkarnací se v západním kulturním prostředí setkává spíš s nedůvěrou a je možná jednou z příčin rezervovanosti části západní populace vůči východním duchovním směrům<sup>78</sup>. Představa, že po smrti těla lidská duše přetrvává, přitom není v Evropě nijak nová a vyskytuje se už u Aristotela, i když v jeho případě pokračuje jen jedna z pěti částí duše<sup>79</sup>. Také v křesťanských představách duše pokračuje, ať už do nebe, pekla, případně do očištění. Názor, že by pokračovala do dalšího těla, se v Evropě nerozšířil, také pro silný odpor katolické církve, přesto nebyl neznámý a v posledních staletích byl „sportem“ některých vzdělců<sup>80</sup>.

Kamile žádné z dosavadních vysvětlení jejích otázek, co je po smrti nebo před narozením, nevyhovovalo, a to ani vysvětlení její matky, která zastávala materialistickou představu, že smrt znamená kompletní zánik bytosti<sup>81</sup>. Naproti tomu buddhistický názor, že mysl v nějaké formě po smrti pokračuje do dalšího těla, přičemž rozhodující vliv na tento proces má jednotlivcovo minulé jednání, přijala velmi snadno, pravděpodobně proto, že se předtím nesetkala s jiným výkladem, který by do problematiky smrti nevnikl nadpřirozené bytosti či síly. Tyto odpovědi však dostala až poté, co se začala zabývat buddhismem. Předtím to vedlo k její motivaci vědět a vzdělávat se:

„A taky jsem docela jasně směřovala ke kariéře, nebo ke vzdělání vědce. A to proto, že jsem chtěla... měla jsem pocit, že když budu vědec, tak něco pochopím, že pochopím nějaký smysl, že pochopím, jak funguje svět. Měla jsem iluze o vědě.“<sup>82</sup>(...), „Od kariéry (vědce) jsem očekávala, že získám patent na rozum asi. Nebo já nevím, v osmnácti letech člověk asi není tak chytrý a zralý, tedy v mém případě...“<sup>83</sup>.

„Nicméně jsem čekala, že se na univerzitě, od chytrých lidí a vzdělaných a zkušených lidí, dozvím něco trošičku o vesmíru, o smyslu života, o vesmíru, jak to vzniklo a podobně. Bohužel, ty přednášky byly vedené úplně jinak. Jak jsme byli zvyklí ze základní a střední školy, to znamená, vzala se knížka a nějaká fakta a dělení na a,b,c,d,e,f. Nic extra zajímavého a zvláštního.“<sup>84</sup>

<sup>78</sup> V ČR je známým odpůrcem tohoto názoru například Jiří Grygar

<sup>79</sup> Aristoteles. Člověk a příroda. Praha: nakladatelství Svoboda, 1984, str. 221 – 279

<sup>80</sup> Mezi těmi, kdo se reinkarnací zabývali, se často uvádí Kant, Lessing, Goethe, Schopenhauer, ale také Henry Ford I.

<sup>81</sup> Viz Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 1. rozhovor, příloha 1, str. 10  
Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 1. rozhovor, příloha 1, str. 10

<sup>83</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 1

<sup>84</sup> tamtéž

Motiv zklamání, které jí poskytlo univerzitní vzdělání, se vyskytuje jen u této narátorky. Je možné, že by byla spokojenější, kdyby studovala například filozofii, nebo některý jiný obor, který se otázek o smyslu života a fungování světa přímo týká. Ostatní narátoři také udávají hledání odpovědí na otázky, ale nikdo z nich je nevnímal s takovou intenzitou. Pravděpodobně se u Kamily vyskytla větší touha po poznání, a také větší rozčarování z nemožnosti jej dosáhnout, než u ostatních. Je také třeba uvážit, že narátorka mluví o svém dnešním pohledu na problém, který vidí v minulosti a vysvětluje tak svou motivaci k příklonu k buddhismu, jak si myslí dnes, že asi v té době vypadala.

První seznámení s buddhismem a jinými duchovními směry přichází často z četby. To, že našla souvislosti mezi buddhismem a vědou, bylo pravděpodobně pro Kamilu, jako vědkyni, důležitou motivací jej poznat. Buddhistická literatura dala Kamile odpovědi, které hledala, proto na otázku, jestli je od buddhismu dostala, odpověděla:

„Rozhodně ano. Přece jenom buddhismus není náboženství víry, nýbrž náboženství zkušenosti, takže odpovědi na otázky, takové ty základní, o smyslu života, proč vlastně jsme tady, co bychom, nebo jak bychom měli pracovat s naší myslí, s naším životem, a jestli náš život, nebo bytí, má nějaký smysl, tak tyto otázky buddhismus řeší velmi chytře, nebo velmi jasně a zřetelně. A existuje také mnoho literatury a mnoho literatury a studií, které se zabývají právě spojením mezi buddhismem a vědou.“<sup>85</sup>

Motivu určité korespondence mezi některými prvky buddhismu a některými vědeckými názory, hlavně z oblasti fyziky a astronomie se Ole Nydahl na svých přednáškách poměrně často věnuje a při tom zachází do překvapivých podrobností z oblasti fyziky částic a teorií o vzniku a fungování vesmíru. Přitom, ve své roli buddhistického učitele, častěji mluví o oblastech, kde se věda a obecně západní myšlení, mají, podle jeho názoru, s buddhismem styčné body. Proto pokládám za zajímavé zabývat se spíše rozdíly mezi nimi, pokud jsem na ně narazil ve vyprávění narátorů.

Zajímavou cestou (z mého pohledu) získal motivaci zabývat se buddhismem Martin Brtník, u něho se jednalo o směs literatury, experimentování s drogami a bojových umění. První informace získával na tréninku Ninjutsu<sup>86</sup>:

„A to jsem dělal asi čtyři roky, čtyři a půl roku jsem to dělal. A to mě naplňovalo jako celkem, akorát já jsem tam nedokázal pochopit... protože on ten učitel tam

<sup>85</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 1. Kamila má na mysli například práce profesora Zeilingera z vídeňské univerzity, viz její druhý rozhovor, str. 2.

<sup>86</sup> Japonské bojové umění

používal citáty od Buddha. Jako o prázdnotě a tak dál, a já jsem to nechápal. A strašně jsem to chtěl pochopit a nechal jsem toho právě proto, zřejmě asi, že jsem si uvědomil, že to takhle nepochopím, jo? Prostě mně to nenaplňovalo jakoby uvnitř, takže jsem potřeboval jít dál. A pak jsem právě narazil na to LSD...<sup>87</sup>

Experimentování s drogami se naštěstí nestalo závislostí a přispělo k Martinovu zájmu o buddhismus tímto způsobem:

„Že to bylo experimentování, protože já jsem měl... jak to říct... jsem chtěl jako něco, ale nevěděl jsem co. A tak intuitivně jsem si myslel, že to je uvnitř a že jako ty látky mě pomůžou. No a pak jsem měl zážitek na tripu, že jsem si dal trochu extrémnější dávku a to jsem měl zážitek jako intenzivnější, dodnes si ho pamatuju. A já jsem měl potřebu, protože tenkrát už jsem znal Míšu Petrželu, s kterým jsem dělal bojové umění, a měl jsem strašnou potřebu mu to říct, to, co jsem na té silnější dávce prožil, jo? Tak jsem mu to řekl nějak... já už si to dopodrobna samozřejmě nepamatuju... a on už měl v té době nějaké knížky o buddhismu. A já jsem si ji nějak, ani nevím proč, že jsem si ji vzal domů. Když jsem si tam četl nějaký článek, který popisoval podstatu myslí a úplně jsem to nechápal, protože to souhlasilo s tím, co jsem na tom LSD prožil. Úplně do detailu, že, říkal jsem si, to není náhoda, to prostě chci pořádk. No tak jsem sháněl další knížky o buddhismu, sháněl jsem informace na internetu, ale do toho jsem ještě pokračoval v tom LSD, a marihuanu. A potom jsme se právě s tím Míšou Petrželou rozhodli, že by bylo dobré, kdybychom šli tady na přednášku do buddhistického centra, ještě na Riegrové.“<sup>88</sup>

Martin mluví o tom, že hledal něco „uvnitř“, tím pravděpodobně myslí uvnitř vlastní psychiky či mentality. Podle mého názoru je to jev v současném západním kulturním prostředí spíše méně obvyklý. Většinou mladí lidé hledají štěstí, uspokojení či naplnění ve „vnějším“ světě, ve smyslovém světě. Mohou to být partneři, adrenalinové sporty, zábava různého druhu, v dnešní době také počítačové hry a mnohá další lákadla. V Martinově případě, a v případě jiných lidí, kteří mají zkušenosti s drogami, je ale možné, že změny vědomí pod vlivem drog mohou vést ke hledání „uvnitř“, protože pocítili na „vlastní kůži“, že způsob vnímání a prožívání světa a sama sebe nemusí být jednou provždy daný, ale že se může měnit a to na velmi silné úrovni osobní zkušenosti. Drogy ale také mohou způsobit různé odlivy a deprese, zatímco v knize, kterou četl, se pravděpodobně mluvilo o permanentním prožívání absolutních stavů myslí bez pomoci drog nebo jiných „umělých“ prostředků. To mohlo vzbudit jeho zvědavost.

Pavel Bohuš měl spirituální tendence už předtím, než se seznámil s buddhismem, nicméně literatura v tom hrála také roli:

<sup>87</sup> Rozhovor s Martinem Brtníkem vedl Milan Středa, 5.2.2014, 1. rozhovor, příloha 4, str. 4

<sup>88</sup> Rozhovor s Martinem Brtníkem vedl Milan Středa, 5.2.2014, 1. rozhovor, příloha 4, str. 3

„No a prostě jsem šel na té duchovní cestě, poznávání, že jsem chtěl jakoby poznat mysl a nějaké ty metody jsem chtěl používat, ale víceméně to bylo o četbě a potom o nějakém tom vnitřním klidu, který jsem se snažil najít v sobě, jak vlastně to prezentují v těch knížkách, sednout si, být nerušený, nebo třeba jsem měl rád les, chodil jsem rád do lesa.“<sup>89</sup>

U něho se jednalo o tuto literaturu:

„Eduard Tomáš s Mílou Tomášovou, čeští mystici, Drtikol, jejich učitel, nebo takoví ti indiští učitelé jako Ramana Maháriši, advaita, tak od toho jsem měl trochu kontakt. K tomu jsem se dostal přes bratra hodně...“<sup>90</sup>.

Motiv prvních informací o buddhismu od příbuzných a známých se objevuje často, právě jsme se s nimi setkali u Pavla i u Martina a jak později uvidíme, také u Jany. Znalost někoho, kdo se buddhismu už věnuje, jeho osobní příklad, může být vlivným motivem pro vznik zvědavosti, začátek shromažďování informací a nakonec vlastní aktivní zájem.

Touha po svobodě současně s tím, že chtěla nějak vyřešit své problémy s lidmi, stála na počátku zájmu o buddhismus u Jany Říhové:

„Proč zrovna buddhismus? V té situaci, a to jsem měla osobní situaci, že jsem prostě měla několikátého partnera a pořád něco nějak nefungovalo. Vždycky se to někde zadrhlo a asi jsem odpovědi na ty moje vnitřní otázky... jsem si říkala – proč mi to všichni dělají, proč? A pak asi, jak jsem si přečetla tady ty knížky, tak jsem si řekla... hmm. Nebylo to, že bych si řekla – budu dělat buddhismus a budu šťastná. Spíš asi jsem zjistila, když jsem si to přečetla, a říkala jsem – aha, tak to budu mít něco já v sobě. Bude u mě nějaký problém, nebo chyba. Nebo něco člověk má, takové ty vzorce pořád. Je nenapravitelný a pořád to opakuješ. To jsem se právě dozvěděla tu informaci, že to nedělá někdo, že mě to někdo nedělá, ale že to dělám si já sama sobě. To byl ten buddhismus a to je zase ta svoboda, že si o tom rozhodneš. Tohle budu dělat, nebo tohle nebudu dělat.“<sup>91</sup>

Jana v buddhistické knize našla aspoň nějakou odpověď na své problémy. Jako racionálně uvažující člověk zřejmě nebyla ten typ, který by byl přístupný náboženské interpretaci typu „bůh mě trestá“, ale ani materialistické vysvětlení, že události, které ji potkají, jsou dílem náhody. Buddhistické vysvětlení zákona příčiny a následku, o které se podrobněji píše v další kapitole, tedy že události a jevy v našem životě si připravujeme do značné míry sami svým chováním v minulosti, ji zřejmě inspirovalo jako člověka, který rád spoléhá sám na sebe, jak můžeme vyčíst z jejích rozhovorů.

<sup>89</sup> Rozhovor s Pavlem Bohušem vedl Milan Středa, 5.2.2014, 1. rozhovor, příloha 5, str. 7

<sup>90</sup> Rozhovor s Pavlem Bohušem vedl Milan Středa, 5.2.2014, 1. rozhovor, příloha 5, str. 7

<sup>91</sup> Rozhovor s Janou Říhovou vedl Milan Středa, 23.3.2014, 1. rozhovor, příloha 2, str. 6

Kdo jsou, a jaké vlastnosti mohou mít lidé, které nakonec jejich cesta zavede do buddhistického centra BDC? Co je možné u všech narátorů vysledovat jako jejich společné vlastnosti a co je naopak rozděluje? První společná vlastnost, kterou jsem u nich našel, je poměrně vysoká inteligence. Na tu usuzuji z jejich dosaženého vzdělání<sup>92</sup>, ale nejen z něho. Nejnižší vzdělání u narátorů je úplné středoškolské<sup>93</sup> s maturitou, jako u Pavla a Martina. Tři narátoři, tedy Kamila, Luděk a Jana, absolvovali úplné vysokoškolské vzdělání. V případě Kamily se navíc jedná o vědkyni nejen s vynikajícími studijními výsledky, ale také pracující na špičkovém vědeckém pracovišti, u které je možné, že má před sebou kariéru mířící do vyšších pater vědy<sup>94</sup>.

Na druhém místě mě k závěru o poměrně vysoké inteligenci narátorů vede jejich poměrně kultivovaný verbální projev, který se projevil v rozhovorech. Mohu říci, že jsem tím byl sám překvapený. Také klidný a vyrovnaný projev vzhledem k tomu, že věděli, že se nahrává, byl pro mne překvapivý, a to i u Jany a Martina, kteří se přiznali z tohoto důvodu k určité nervozitě. Při vlastních rozhovorech jsem to však nezaznamenal. Případné pochybnosti o platnosti tohoto mého názoru můžou odstranit citace, ještě víc pročení či poslech samotných rozhovorů.

Nevyhýbali se ani abstraktním filozofickým tématům, o kterých, podle mého názoru, není možné smysluplně mluvit bez alespoň částečného pochopení jejich významu, jako například absolutní potenciál mysli, vztah subjektu a objektu, reálnost či nereálnost světa<sup>95</sup>. Musím přiznat, že slyšet o nich hovořit člověka, který je celý život elektrikářem, na mě zapůsobilo impozantně. Pravděpodobně se s těmito pojmy setkali v buddhistické literatuře a na přednáškách, to ale na nutnosti jejich pochopení nic nemění.

K tendenci zabývat se buddhismem, vedly narátory – členy olomoucké komunity BDC, různé příčiny. Všem společná byla poměrně vysoká inteligence, jak bylo právě řečeno, se kterou šlo ruku v ruce jakési hledání, ať už jasněji pocíťované a uvědomované, jako v případě Kamily, nebo méně jasné, jako u Martina či Pavla. Sem, podle mého názoru, patří také drogová zkušenost, kterou přiznávají hned tři narátoři, kteří si mysleli, že experimentování s drogami jim pomůže najít, co v životě hledali, pravděpodobně také životní spokojenost.

<sup>92</sup> Jak jsem uvedl v kapitole o historii BDC v ČR, cca 60% příslušníků BDC v ČR má (mělo v r. 2011) vysokoškolské vzdělání.

<sup>93</sup> Z osobní zkušenosti jsem za 15 let potkal pouze jediného člověka v BDC, který byl „pouze“ vyučený. Také statistické údaje z mé bakalářské práce vedou k závěru, že podíl těchto lidí v BDC je marginální.

<sup>94</sup> V případech některých životopisných údajů narátorů mohu pouze odkázat na přepisy jejich rozhovorů, uvést doslovně příslušnou citaci by zahrlo poznámky pod čarou, proto jsem se soustředil hlavně na citace, které se týkají výzkumné otázky.

<sup>95</sup> Viz např.: Rozhovor s Martinem Brtníkem vedl Milan Středa, 25.3.2014, 2. rozhovor, příloha 4, str. 2 -



U narátorů působila také určitá nespokojenost s některými aspekty svého života nebo osobními vlastnostmi. Všem společná byla také jakási intelektuální nebo duchovní zvědavost, která se projevovala intenzivním studiem, jako u Kamily, nebo čtením různých druhů spirituální literatury, jako u ostatních narátorů.

U Kamily, která uvádí, že s podobnou literaturou se setkala spíše omezeně a věnovala se hlavně studiu, se však silně projevovala potřeba najít smysl života a odpovědi na filozofické otázky o charakteru světa a lidské společnosti, spravedlnosti, dobru a zlu. Tato potřeba, a současně nedostatek odpovědi na tyto otázky, podle toho, jak to vysvětluje dnes, byla u ní tak silná, že vedla až ke vzniku depresí. Současně u ní působilo také zklamání z toho, že zjistila, že věda a vzdělání v jejím oboru ji odpovědi na tyto otázky neposkytuje. Dnes si myslí, že buddhismus jí na její otázky odpověděl, a proto jí připadá přirozené se jím zabývat. Dokonce si, z dnešního úhlu pohledu, myslí, že pokud by se s odpověďmi, které na tyto otázky dává buddhismus, setkala dříve, k depresím by u ní vůbec nedošlo. Na vznik tohoto jejího názoru ale nemusely mít vliv jen odpovědi, ale také určitá změna životního stylu a také životních hodnot poté, co se začala pravidelně zabývat meditační praxí, účastnit se života komunity a podobně.

Existenci podobného jevu můžeme sledovat u všech narátorů. Před příklonem k buddhismu všichni hledali něco, co by v jejich životě zaplnilo jistou mezeru a uspokojilo pocit nějakého nedostatku, ať už intelektuálního, nebo emocionálního. Protože nikdo z nich o tom, že by takové hledání v současnosti pokračovalo, nemluvil, myslím si, že už odpovědi našli a mezery se zaplnily.

Například Jana hledala odpovědi na otázky, v jejím případě, proč její vztahy s dosavadními partnery nefungovaly podle jejího přání. Odpověď, kterou našla v buddhistických knihách, že to byla hlavně její vlastní chyba, byla pro ni natolik neočekávaná a překvapivá, že v ní vzbudila zvědavost a další zájem o buddhismus.

Martina přivedl k zájmu o buddhismus souběh jiných příčin. Setkal se s buddhistickými myšlenkami, když jeho učitel bojového umění používal při výcviku citáty z Buddhy, kterým nerozuměl a chtěl je pochopit. Současně zažil při experimentování s drogami velmi silný stav, o kterém se později z buddhistické literatury dozvěděl, že se podobal tomu, jak buddhisté charakterizují podstatu mysli, což je jeden z nejdůležitějších pojmů v buddhismu stylu BDC, jak uvidíme v příští kapitole. V důsledku toho získal pocit, že buddhismus ví něco o tom, co je uvnitř nás, a co hledal. To vzbudilo jeho zájem a přivedlo ho na první buddhistickou přednášku.

Pavel měl zájem o spirituální a mystickou problematiku už dříve, než se setkal s buddhismem. To se projevovalo četbou příslušné literatury, navštěvováním přednášek různých spirituálních směrů a také hledání jiných než obvyklých duševních stavů za pomoci experimentování s drogami a návštěvami tanečních akcí typu Czech Tek<sup>96</sup>.

Potřeba určité spirituality ale v případě narátorů nevedla v Evropě „klasickým“ náboženským směrem. Nikdo z nich nemluví o zkušenostech s křesťanstvím, navštěvováním kostelů, nebo křesťanských skupin. Tendence, která se může někomu v evropské kulturní tradici zdát rozporná – spiritualita ano, ale bůh ne, podle mého názoru, částečně vysvětluje určitou živnou půdu pro vznik a působení buddhistických skupin v západním kulturním prostředí. Nedůvěra ani ne tak k náboženství a duchovním tématům obecně, ale spíše k dogmatické víře, potřeba osobní zkušenosti a přirozená potřeba vzdělaného člověka dostat racionální a logické odpovědi na své otázky, myslím, figuruje mezi nejvýraznějšími příčinami příklonu narátorů k buddhismu.

Duchovní či intelektuální hledání narátorů, kterému jsem se právě věnoval, mělo jednoho společného jmenovatele. Všichni hledali nějaké uspokojení, chtěli vnést nějaký pozitivní aspekt do svého života, chtěli být šťastní. K tomuto cíli používali různé cesty, jejichž společným prvkem bylo aktivní hledání, osobní aktivita a činnost, o které si mysleli, že k tomuto cíli povede. V případě Kamily to bylo usilovné studium a práce na vysoké škole. Když zjistila, že tato činnost, přes veškeré vynaložené úsilí, k cíli nevede, začala se rozhlížet jinde. Je přirozené, že se obrátila tam, kde čekala, že se bude mluvit o problémech, které cítila a o otázkách, na které hledala odpovědi. V jejím případě byl jeden z prvních pokusů úspěšný a našla to, co hledala, tedy buddhismus stylu BDC.

Odpovědi na své otázky hledala také Jana, i když nepociťovala tak silně potřebu zodpovědět existenciální životní otázky. Chtěla znát příčinu svých neúspěchů s dosavadními partnery, přičemž si myslela, nebo podvědomě cítila, že vyřešením tohoto problému by jí mohlo přinést kýžené štěstí.

Pavel a Luděk hledali uspokojení svých spirituálních potřeb v literatuře různých směrů. Spolu s Martinem také experimentovali s drogami, což samo o sobě touhu po štěstí a pozitivních pocitech implikuje. Já sám takové zkušenosti nemám, ale vycházím z názoru, že nikdo nechce používat prostředky měnící vědomí negativním směrem, tedy k neštěstí a depresím, ale vždy pozitivním směrem, tedy k stavům štěstí a spokojenosti.

---

<sup>96</sup> Festival tzv. „free kultury“, ve své době masově navštěvovaný. Konal se pravidelně v letech 1994 – 2007. Události roku 2005, kdy jej policie razantně rozehnala, byly ve své době široce medializovány. Zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/CzechTek>

#### 4.3.2 Veřejná přednáška

Dříve, než se nárátoři rozhodli navštívit poprvé meditační centrum a tedy přímo buddhistickou komunitu, došlo u všech k prvnímu kontaktu s buddhismem a buddhisty na veřejné přednášce<sup>97</sup>. Ty se konaly většinou na neutrální půdě, tedy nikoliv v prostorách meditačního centra, v případě Olomouce třeba na některé vysoké škole, pokud se rozhodla prostory některé posluchárny poskytnout<sup>98</sup>. V posledních letech se častěji konají v muzeích, hlavně v Muzeu hudby a Muzeu umění, což jsou místa v Olomouci, kde se obvykle konají veřejné přednášky na různá, většinou umělecká a spirituální témata<sup>99</sup>.

Kamila Petrželová na to vzpomíná takto:

„A viděla jsem leták na přednášku Karola Slecza<sup>100</sup> v Muzeu Umění<sup>101</sup>, bylo to v únoru nebo březnu roku 2007. Takže byla sranda, říkám jo, tak tam půjdu. Mělo to být v sedm hodin, tak jsem byla ve Zbrojnici<sup>102</sup> v knihovně a kamarádka Sylva mi řikala: „prosím tě, nechod' tam, nebud' blbá, to bude nějaká sekta“ (smích). Ale já říkám: „ne, já tam půjdu, mě to zajímá, to bude určitě zajímavý“. A musím říct, že do té doby jsem nečetla jedinou náboženskou knihu a neměla jsem představu o buddhismu kromě toho, co mě řekli tehdy na základní škole, nebo na střední škole, když jsme se učili o buddhismu. Myslím, ty čtyři vznešené pravdy tam byly, a o někom, kdo zametá metličkou brouky před sebou (smích). Nevím, proč jsem na tu přednášku šla, protože si myslím, že jsem nebyla zrovna ten typ, který by hledal zrovna poznání, jako vědec, poznání v nějakém náboženství, protože tenkrát jsem měla buddhismus za náboženství. (...) První dojmy z přednášky byly legrační. Nebo legrační, byly zajímavé. Byla tam Jiřinka, která prodávala lístky (smích), takže úžasná ženská. A pak tam seděl chlap, který mně totálně rozbil koncept buddhismu, čekala jsem úplně něco jiného. A mluvil docela dlouho a do toho mě ti lidi, kteří tam seděli na té přednášce, připadli docela neukázněni, protože se mezi sebou bavili. Jeden dokonce si tam vyřizoval telefonát... (...), na toho se pamatuju.

A mluvil cosi... mluvil v té době pro mě, no... cosi jako o prostoru a o tom, že když sníme vagón čokolády, tak nebudeme šťastní a tak. A ty věci dávaly smysl, ale v podstatě jsem se nedozvěděla, co je to buddhismus, protože jsem byla zvyklá z té univerzity mít strukturované informace, které si potom člověk dává dohromady. A tam to začalo, podle mého názoru, někde od prostředku, nedokázala jsem se chytit. Nicméně to ve mně vzbudilo... jednak důvěru, protože ten člověk si na nic nehrál, jednak

<sup>97</sup> Je nepsaným zvykem v BDC na celém světě, že veřejné přednášky se, kromě veřejnosti, jako posluchači účastní také členové místní komunity. Vlastní zkušenost autora.

<sup>98</sup> Přednášky se děly hlavně na Filosofické fakultě UPOL, která to podmiňovala zájmem studentů, takže se tam konaly v době, kdy někteří její studenti, který navštěvovali meditační centrum BDC, nebo je zajímal buddhismus, o to fakultu požádali a přednášku organizovali.

<sup>99</sup> Viz kapitola o historii BDC v Olomouckém regionu

<sup>100</sup> Polský buddhistický učitel

<sup>101</sup> Muzeum Umění v Olomouci

<sup>102</sup> Jedna z budov Univerzity Palackého v Olomouci

obrovskou zvědavost vůči těm lidem a vůči tomu člověku, o čem mluvil. A tak jsem si říkala, já tomu nerozumím, ale chci to pochopit, chci vědět“<sup>103</sup>.

Kamila zmiňuje několik důležitých motivů, se kterými se může setkat každý, kdo se o nějaký spirituální směr zajímá. Obecná nedůvěra, se kterou se můžeme v ČR setkat, je jedním z nich. Zatímco například v Německu, když někdo řekne, že jej zajímá buddhismus, nebo jiný směr, častá odpověď zní: „Buddhismus? Zajímavé“<sup>104</sup>. V ČR se však častěji setká s podezřením, ke slovu sekta obvykle není daleko. Tento výraz má v české veřejnosti negativní konotace směrem k psychickému ovlivňování a zneužívání jejích členů<sup>105</sup>. Takové podezření a odmítavá reakce příbuzných či přátel, jako v případě Kamily, je první z překážek, které je třeba překonat na buddhistické duchovní cestě. To znamená, podle mého názoru, schopnost samostatného úsudku, nebo prostě silnou zvědavost. U Kamily, jako vědce, bych spíš předpokládal první motiv, ale z toho, že uvádí, že vlastně z dnešního pohledu neví, proč na přednášku šla, soudím na obojí.

Dalším motivem je vágní přehled, i u poměrně vzdělaných lidí, o problematice východního myšlení. Například zametání brouků<sup>106</sup> není buddhistický motiv, ale vyskytuje se dodnes v Indii u následovníků Džiny Mahávíry, což je směr asi tak stejně starý, jako buddhismus. Jestliže Kamila mluví o tom, že jí přednášející rozbil koncepty o buddhismu, tak jejich kořeny mohly být právě v nedostatečné informovanosti.

Kamila také zmiňuje dilema, jestli buddhismus je či není náboženství. K tomu se budou narátoři ještě vyjadřovat. Pokládám za pravděpodobné, že pokud by Kamila nakonec usoudila, že to náboženství je, tak vzhledem k ateistické výchově, které se jí dostalo od matky v dětství, a k tomu, jak se identifikovala se svou rolí vědce na poli přírodních věd, tedy jako přísně racionálně uvažujícího jedince, tak by se patrně k buddhismu nepřiklonila.

Další motivy se týkají průběhu přednášky, který byl pro Kamilu možná překvapivý, ale jak později zjistila, pro prostředí BDC spíše typický. Nekázeň ve smyslu pozdních příchodů nebo nedodržování klidu, se v BDC občas vyskytuje. Vysvětluji si to příkladem Ole Nydahla, který se na svou přednášku také občas dostaví

---

<sup>103</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 4-5

<sup>104</sup> Vlastní zkušenost autora

<sup>105</sup> Problematice sekt se u nás věnuje např. Vojtíšek, Z. *Nová náboženská hnutí. Jak jim porozumět?* Praha: Alfa Publishing, 2007

<sup>106</sup> Z důvodu naprostého odporu Džinistů k zabíjení a ubližování jakýmkoli živým tvorům, včetně hmyzu, se traduje, že jim museli při chůzi zametat cestu dva pomocníci s košťaty. To jim poněkud komplikovalo a podražovalo cestování. Jev popisuje například Zbavitel v knize *Starověká Indie*. Zbavitel, Dušan. *Starověká Indie*. Praha: Panorama, 1985, str. 75 - 76

pozdě, jeho uvolněným přístupem k životu a důrazem na svobodu, který na svých přednáškách klade. Jeho žáci vytvořili ve svých skupinách prostředí v tomto duchu. Zajímavé je sledovat, jak snadno se tomu přizpůsobují i nebuddhističtí návštěvníci veřejných přednášek<sup>107</sup>.

Luděk Trešl, vyzbrojen znalostí literatury a určitou meditační zkušeností, se dostal na svou první přednášku v Anglii:

„A ještě ten poslední rok jsem si užíval na lodi, že jsme byli s kámošem..., on byl takový jogín, dá se říct, a bydlel na lodi, tak jsem se k němu přestěhoval a prostě bydleli jsme rok na lodi v přístavu. No a tam jsem přičichnul poprvé k meditaci, jako formální, viš, já jsem celý život vědomě, nebo spíš podvědomě, měl takové souznění, prostě s meditacemi a s hlubokým pohledem (smích), jak to říct? No a tam jsem potkal lidi, kteří mě... No a jeden, nebo dva, nebo tři, mě inspirovali, že prostě četl jsem spousty knížek. A najednou se jedno dalo k druhému a prostě se to nějak semlelo, že jsem se najednou ocitnul v autě, bylo devět míst a jedno místo bylo volné. Kámoška mi volala – jedem do Liverpoolu, je tam lama. Tak proč ne, nemám co dělat, je to na tři dny, tak jedem. No tak jsem jel. A to byl Ole, tak jsem se potkal s Olem v Liverpoolu na záchodě (smích). Tam byl Ole, Pete, jeden kámoš z Německa a já. A teďka Pete říkal – Ole, tohle je Ludy a on teďka přijel poprvé. A Ole samozřejmě mě hnedka vzal, poblesoval, čelo na čelo a tak. A já jsem se nestačil vyčůrat (smích) a to byl můj první kontakt s Olem. Takže v Liverpoolu pak jsem seděl, koukal čtyři hodiny a vůbec jsem to nepobral, tu první přednášku. Každopádně jsem přijel zpátky na loď a tři dny jsem nemohl dát koutky k sobě. Prostě jsem se jenom jako smál, úplně vysmátý. A to bylo prostě jasné, že jsem jako na té dobré cestě.“<sup>108</sup>

Luděk také, stejně jako Jana, zmiňuje motivaci k zájmu o spirituální témata pod vlivem kamaráda. První přednášející stylu BDC, na kterého narazil, byl přímo Ole Nydahl, zatímco ostatní narátoři se poprvé zúčastnili přednášky některého z cestujících učitelů<sup>109</sup>. Luděk také popisuje jev, kterému se v BDC, a to i v Čechách, říká blessing<sup>110</sup>. Při něm se učitel dotkne vrcholu žakovy hlavy, nebo hlavy a dalších energetických center<sup>111</sup>, předmětem, který se v tibetštině nazývá *gao*. Je to obvykle kovová krabíčka obsahující předměty, které odkazují na bytosti, o kterých se říká, že už osvícení dosáhly, například předchozí Karmapové a další. Jedná se o určité symbolické

<sup>107</sup> Vlastní zkušenost autora

<sup>108</sup> Rozhovor s Luděkem Trešlem vedl Milan Středa, 24.2.2014, 1. rozhovor, příloha 3, str. 4

<sup>109</sup> Hierarchie učitelů v BDC je taková, že oficiální hlavou a lamou linie je 17. Karmapa Thaje Dordže, který je autoritou pro další skupiny a kláštery. Kořenovým lamou, tedy tím, kdo skupinu řídí a pracuje přímo s jednotlivými žáky, předává jim metody a nauky je Ole Nydahl, kterému se také říká lama Ole. Jeho pozice je poněkud ztížená, protože má žáků netypicky mnoho. Proto kurzy se stovkami a tisíci účastníků. Pod jeho autoritu spadají tzv. cestující učitelé, které osobně jmenuje a kteří konají veřejné přednášky a menší meditační kurzy v jednotlivých meditačních centrech. V ČR jich je v současnosti 12.

<sup>110</sup> Anglicky „požehnání“

<sup>111</sup> V buddhismu se mluví o pěti hlavních energetických centrech v lidském těle.

předání energie vedoucí k osvícení.,,Hlavička“ znamená přiložení čela k čelu. Jedná se také o symbolické předání energie<sup>112</sup>.

Pozitivní pocit, který Luděk po přednášce měl, že „tři dny nemohl dát koutky (úst) k sobě“, je patrně jedna z věcí, která lidi k buddhismu přitahuje, tedy pocit štěstí bez zjevné či uvědomované příčiny. Kořeny tohoto jevu je, podle mého názoru, možné hledat v buddhistické meditaci, kdy lidé, kteří mají bohatou meditační zkušenost a dochází u nich k efektům v mozku, které zjistili v Úvodu zmiňovaní vědci, mohou informace o svém klidném a stabilizovaném stavu mysli prostřednictvím neverbální komunikace předávat ostatním. Je to subjektivní jev v buddhismu, o kterém se obtížně předávají informace lidem, kteří podobnou zkušenost nemají. Tyto jevy, a informace o nich, samozřejmě mohou podléhat všem možným vlivům a zkreslením, které jejich subjektivní charakter umožňuje. Nicméně subjektivita je jeden z předmětů zkoumání v kvalitativním výzkumu a orální historii, proto sem i charakteristika tohoto jevu, podle mého názoru, patří. Narátor se o něm přímo zmiňuje, proto pokládám za důležité jej interpretovat.

Osobní zaujetí, osobní příklad, autenticita sdělení přednášejícího, pocit, že je plný energie, tedy opět prvky neverbální komunikace, o tom se hlavně zmiňuje Pavel, podobně jako Luděk či Kamila, když líčí pocity ze své první buddhistické přednášky. Pavel se nezmiňuje o obsahu přednášky a informacích, které se tam dozvěděl, ty mu příliš neutkvěly v hlavě. Subjektivní dojmy, pocity, emoce, které si z přednášky odnesl, byly prostě silnější, takže si je pamatuje dodnes. Tento jev se vyskytuje u všech narátorů. Kromě Jany se všichni zmiňují o tom, že si toho vlastně z obsahu přednášky moc nezapamatovali, nebo že toho moc nepochopili. Přesto všichni uvádějí, že v nich zanechala silný dojem. Příčiny opět vidím v autentickém projevu přednášejícího, který se na Pavla přenesl prostřednictvím neverbální komunikace.

Jana šla, z hlediska ostatních narátorů, méně typickou cestou, že se dříve setkala s buddhisty<sup>113</sup>, než začala vážně uvažovat o buddhismu. Své hledání dává do souvislosti s partnerskou krizí, kterou v té době prožívala. První informace získala od kamarádky, která už buddhismus nějaký čas aktivně praktikovala. Opět zde zafungoval osobní příklad, i když v tomto případě ne přednášejícího či učitele, ale kamarádky, tedy

---

<sup>112</sup> O těchto jevech se v buddhistické literatuře většinou nepíše, i když všeobecně rozšířený a dokresluje komplexní obraz BDC, který je mým cílem. Jsou to jevy, kterým bych mohl jen těžko porozumět, pokud bych neměl osobní zkušenost s buddhismem.

<sup>113</sup> Rozhovor s Janou Říhovou vedl Milan Středa, 23.3.2014, 1. rozhovor, příloha 2, str. 2

„obyčejné“ praktikující buddhistky. Tomu, že náhodou strávila Silvestra se skupinou buddhistů, zpočátku nepřikládala žádný význam. Nicméně, nějaké stopy to v ní zřejmě zanechalo, možná hrálo roli uvolněné a srdečné chování a spontánní zábava buddhistů a už zmíněné neverbální signály, které u nich mohla číst. Faktem nicméně je, že z jejího dnešního pohledu proces nějak pokračoval a zájem o buddhismus neztratila.

Narátoři vnímali první přednášku podle své povahy, svých dosavadních zkušeností a znalostí. Nikdo z nich předtím neměl žádné konkrétní zkušenosti s tím, jak to v BDC „chodí“, mohli být proto překvapení a zaujatí civilním a neformálním pojetím, se kterým se obvykle veřejné přednášky konají, tak jako se to stalo Ludkovi a Kamile. Také by je mohla zaujmout určitá autenticita, s jakou někteří přednášející své sdělení předávají, jako Pavla, Ludka a Kamilu.

Jedním z účelů těchto přednášek je seznámit se základy buddhismu, tak jak se vykládají v BDC, nově přichozí. Proto se pravidelně konají na poměrně atraktivních místech, která jsou pro tyto druhy přednášek vhodná a kde je to obvyklé, jako třeba právě univerzity, muzea a knihovny, ale také v případě, že přednáší Ole Nydahl nebo Karmapa, také sportovní haly<sup>114</sup>.

Co tedy mohli nárátoři na přednášce slyšet? Na počátku se může doslechnout, že skupina BDC se věnuje laickému stylu buddhismu a tím se odlišuje od stylu mnišského.

Kdo jsou laičtí buddhisté, o tom mluví Luděk:

„...jsme my všichni, kteří máme rodiny a nejsme zavření v kláštere a neostříháme si vlasy a nemáme roucha, že jo. Prostě žijeme normální život a díky tomu jsme schopní tu meditaci skloubit... když člověk skloubí tu meditaci s běžným životem, tak potom si může ty věci hned ozkoušet, jo? To, co se naučí, tak si hned může v životě odzkoušet. Což je druh buddhismu, druh praxe.“<sup>115</sup>

O stylu BDC, jak už jsem uvedl v historické části, se říká, že je to západní styl buddhismu, nárátoři se mohli dozvědět, v čem toto „západní“ spočívá a jak se odlišuje od tradičního tibetského buddhismu. Jsou to tradiční metody, které se vysvětlují za pomoci současných pojmů srozumitelných pro lidi žijící v moderní západní kultuře, jak to pochopil Pavel:

„Myslím si, že Ole přizpůsobil buddhismus, který lze zasadit do jakékoliv společnosti, tak že Ole ho správně zasadil do té naší společnosti. Protože buddhismus sám o sobě není tibetský, není indický, není evropský, ale je obrovské umění ho zasadit do té konkrétní společnosti. A myslím si, že Olemu se to podařilo naprosto stoprocentně

---

<sup>114</sup> Vlastní zkušenost autora.

<sup>115</sup> Rozhovor s Ludkem Trešlem vedl Milan Středa, 3.3.2014, 1. rozhovor, příloha 3, str. 10

po těch letech. Že i sám říká, že na začátku dělali chyby a opírali se o tibetskou kulturu a i v té praxi bylo hodně vlastností kultury, byla tam ta příměs kulturní, asijská, tibetská. A postupem času to všechno vlastně oklestil tak, že zůstal vlastně jen ten buddhismus. Buddhismus, ale nasazený pro Evropany, to znamená pojmy, kterým ty rozumíš. Ale když se podíváme, jestli ho změnil, jestli ten buddhismus změnil nějak, tak ho nezměnil, protože ty metody jsou pořád stejné, jako po staletí se praktikovaly.<sup>116</sup>

Pavel mluví o tom, jak chápe buddhismus v kulturním kontextu. Podle jeho interpretace se k původním buddhistickým naukám připojilo mnoho aspektů pocházejících z kulturních zvyklostí daných zemí. Ty ale nejsou pro pochopení buddhistických nauk a metod nezbytné a proto je možný přenos esence buddhismu do jiných zemí a kultur. Touto univerzálně přenositelnou esencí jsou pro Pavla buddhistické metody práce s myslí. Buddhismus má tedy určité multikulturní vlastnosti. Pro tento názor mluví to, co jsem uvedl v historické části, že buddhismus stylu BDC se rozšířil v různých částech světa s částečně odlišnými kulturními tradicemi, jako jsou například latinská Amerika, západní Evropa a východní Evropa.

Na přednášce by se také mohlo mluvit o rozdílech mezi buddhismem a náboženstvím. O tom mluví Kamila:

„Protože jsou dva druhy náboženství. Jedno náboženství je víry, to znamená, že je nějaká bytost, která rozhoduje o nás. A druhý druh náboženství je o tom, že my sami jsme tvůrci toho, co se děje. A to je buddhismus. Takže my v nic nevěříme. Jediné, čemu věříme, je zákon příčiny a následku.“<sup>117</sup>

To, že o vztahu příčiny a následku se v BDC mluví způsobem, jakým se mluví o přírodních zákonech, mohlo rezonovat s Kamiliným vědeckým myšlením. O tom jsem se zmiňoval v úvodu této kapitoly.

O zákonu příčiny a následku viz níže. Také Jana si myslí, že buddhismus není náboženství a vysvětluje, co buddhismus podle jejího názoru je:

„Já to nevidím jako náboženství. Asi nejsem ten typ. Já to mám jako vnitřní cestu člověka a jako životní styl. Pokud to máš jako náboženství, tak je to pro mě pořád omezené. Musí být součástí tvého života. A není to náboženství. V takovémto... nechci říct stylu, ale prostě takhle žiješ, podle nějaké takové filozofie... všechno tam je v podstatě, psychologie... že člověk se tím řídí celý život, není to o náboženství, to určitě ne.“<sup>118</sup>

<sup>116</sup> Rozhovor s Luděkem Trešlem vedl Milan Středa, 3.3.2014, 1. rozhovor, příloha 3, str. 10

<sup>117</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 11

<sup>118</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 9



Rozdělení na náboženství víry a náboženství zkušenosti pochází přímo od Ole Nydahl<sup>119</sup>. Náboženství víry, do čehož se zařazují hlavně náboženství pocházející z Blízkého východu, jako křesťanství, judaismus a islám v této interpretaci mají spíš negativní konotace jako systémy, ve kterých je nejdůležitější metoda práce s myslí víra bez racionality a ve kterých hraje největší roli osoba boha, která odměňuje či trestá své následovníky podle svých subjektivních tendencí a vlastností, například hněvu. Náboženství zkušenosti, mezi které řadí buddhismus, konfucianismus, taoismus a některé části hinduismu, jsou podle této interpretace logičtěji uspořádané a bůh v pojetí, které jsem právě uvedl, v nich nehraje žádnou roli.

Názor, že v buddhismu není bůh, by asi nemusel akceptovat každý návštěvník olomouckého, nebo jiného centra BDC, protože tam na stěnách běžně visí obrázky mnoha krásných postav, které by některé představy o zobrazení bohů mohly splňovat<sup>120</sup>. Tak jako Luděk v následujícím odstavci, tak i ostatní členové této komunity by na to odpověděli, že buddha není osoba, ale stav mysli, který zároveň reprezentuje cíl buddhistické duchovní cesty. Detailní zobrazení různých buddhů na stěnách usnadňuje vizualizaci, vytvoření meditační představy, což je důležitá součást meditace. Co je v pojetí BDC buddha, vysvětluje Luděk:

„Buddha je stav mysli. Prostě není to žádný bůh, ani to není... Prostě když to vezmu z historického hlediska, tak první Buddha byl nějaký člověk, který dosáhnul osvícení, toho stavu mysli. Což je pro mě vlastně Buddha, ten stav mysli. Takže to je ten cíl, kterého chci dosáhnout. A chci, aby toho dosáhli i ti ostatní. Takže to je Buddha?“ (...) „Je svobodný a neomezený žádnými... prostě nemá žádná omezení. Je to prostě stav, který je svobodný. Ta svoboda mě nejvíce asi přitahuje. Vlastně ať je to z hlediska jakéhokoliv pohledu. Svoboda nejenom fyzická, ale i prostě svoboda ve všem, co člověk, nebo co bytost dělá. Jakože může si svobodně vybrat, jestli chce prožívat... nevím... tragédie nebo prostě... když chce být šťastný, tak si může vybrat ty stavy mysli. Má takovou svobodu, že si může vybrat stav mysli, který jí přivede... štěstí. A nejenom sobě, ale může se naplnit tím, že pomůže i druhým, to samé aby měli, jo? Takže... Týjo, to je dobrá otázka. O tom bych mohl popřemýšlet, co je to ten Buddha.“<sup>121</sup>

Svoboda, o které mluví Luděk, se týká jak vnější, fyzické svobody, tak svobody vnitřní. Vnější svobody si užil do sytosti při svém cestování po světě, o kterém mluví ve svých rozhovorech. Téma vnitřní svobody je pro něho také důležité. Toto téma existuje i v naší západní kulturní tradici, ale ta se od buddhistické ve stylu BDC poněkud liší. V západním pojetí, jak jsem je pochopil na základě svých zkušeností se západní

<sup>119</sup> Nydahl o tom často mluví na svých přednáškách. Vlastní zkušenost autora.

<sup>120</sup> Vlastní zkušenost autora

<sup>121</sup> Rozhovor s Luděkem Trešlem vedl Milan Středa, 3.3.2014, 1. rozhovor, příloha 3, str. 9

kulturou a vzdělaností, jsme zvyklí chápat vnitřní svobodu jako svobodu myšlení, když si nepřejeme být omezováni v tématech a způsobech, jak budeme přemýšlet, k jakému druhu filozofického, náboženského a jiného myšlení se přikloníme, ale také jaké hry se rozhodneme hrát na svém počítači nebo na které internetové stránky se rozhodneme dívat. Buddhistická svoboda, jak o ní mluví Luděk, se týká spíš svobody prožívání. Zatímco na západě pokládáme za samozřejmé, že za smutných či tragických okolností se cítíme smutně a za radostných pocítujeme štěstí, tedy že naše prožívání je bezprostředně spojené s prožitky vnějšího světa a životními okolnostmi, v buddhismu stylu BDC je tomu jinak. Svoboda prožívání zde znamená, že se chceme dostat na úroveň, na které si budeme moci zvolit svůj stav mysli bez ohledu na životní okolnosti a prožitky.

Na přednášce se může mluvit o tom, co řekl Pavel, že esence buddhismu stylu BDC spočívá v tom, že kdokoli, kdo používá ty správné buddhistické metody, může dosáhnout stavu zvaného osvícení. To znamená, že naše mysl, místo aby se identifikovala s myšlenkami, které se v ní neustále objevují a zase v ní mizí, spočívá uvolněně v přítomném okamžiku, jak o tom mluví Pavel:

„Esence buddhismu, to je, myslím si, v případě Diamantové cesty, tak jak nás ji učí Ole, to je Velká pečeť, pohled Velké pečeti. To znamená – jsi teď a tady, prožíváš dokonalé vlastnosti mysli, jako je neohroženost, radost, soucit. Osvícení nehleď, už je tady přítomné, a jde jenom o to se v tom uvolnit a díky metodám nebo díky učiteli to rozpoznat. To znamená – ten přítomný okamžik, ne dělat něco, ne že něčeho dosáhnu v budoucnosti, ale prostě to prožívat teď, já jsem to prožíval, nebo chci to prožívat teď.“<sup>122</sup>

Osvícení, dokonalý stav mysli, jak o něm mluví Pavel, je neustále přítomné v naší mysli, je její podstatou. Každý je už osvícený, alespoň z pohledu buddhismu stylu BDC. Z tohoto hlediska je vlastně něco jako duchovní cesta, iluzorní a zbytečné, protože v cíli vlastně už jsme. Jak je možné že své osvícení nevnímáme, o tom mluví Luděk:

„Každý má v sobě podstatu čistou, akorát jde o to, že každý má nějaké projekce, které má už dlouho a přes to si vytvořil svůj vlastní film. Ten svůj život a ty svoje vlastnosti rozvinul... a ty svoje zvyky... každý rozvinul v takové oblasti, nebo do takového stavu, že někdy není schopen vnímat tu čistou podstatu. Takže jde o to odstranit ty závoje z toho. Aby prostě... aby viděl, jak věci doopravdy jsou.“<sup>123</sup>

Luděk tak vlastně říká, že osvícení, přirozený stav naší mysli, nevnímáme, protože je zastřené nějakými závoji, projekcemi a zvyky. Buddhismus tak je podle toho

<sup>122</sup> Rozhovor s Pavlem Bohušem vedl Milan Středa, 8.2.2014, 1. rozhovor, příloha 5, str. 1

<sup>123</sup> Přepis druhého rozhovoru s Luděkem Trešlem, str. 9

metoda, jak tyto závoje odstranit, aby byla viditelná samotná mysl, nejen její projekce, tedy naše vlastní myšlenky, pocity, vjemy, které dohromady tvoří film našeho života.

Snažit se vnímat permanentně čistou podstatu mysli znamená pokoušet se udržovat čistý pohled. Snažit se tento pohled udržovat, pokud možno permanentně, patří také k buddhistické praxi, což znamená, že praktikovat buddhismus není jenom pravidelná meditace. Mluví o tom Martin, když radí, jak buddhisté doporučují vnímat jiné lidi:

„Řekl bych, že se je snaží vnímat na čisté úrovni, což znamená, že já se snažím na ně praktikovat takový pohled, že pokud my sami máme absolutní buddhovskou podstatu, tak ji mají i ostatní. A v té úrovni se snažíme fungovat, ať už jsme v práci, ať už jsme na návštěvě u rodičů. Tomu se říká udržování čistého pohledu, a toto udržování je třetí pilíř praxe, jak už jsem o tom hovořil. Je ta informace, ta je první, potom je ta meditace a potom je právě třetí pilíř a to je právě udržování čistého pohledu, s kterým se snažíme každý den vcházet do světa, učíme se vnímat tak ostatní na čisté úrovni.“<sup>124</sup>

To je jeden z momentů, kdy se západní pojetí blíží buddhistickému. Všichni lidé jsou si z obou úhlů pohledu rovní. Buddhističtí i západní myslitelé došli k témuž závěru z odlišných pozic. V západní kulturní tradici vedl vývoj od středověkého pojetí, že všichni lidé jsou si rovní před bohem, ale ve společnosti si rovní nejsou, až k osvícenskému a liberálnímu pojetí, že i z hlediska společnosti jsou si všichni rovní, všichni se rodí jako občané se stejnými právy. Buddhisté došli ke stejnému závěru, když uvážili, že všichni lidé, dokonce všechny bytosti, mají tutéž čistou buddhovskou podstatu, o které mluví Martin. Kdo viděl film Sedm let v Tibetu, možná si vzpomene na scénu, kdy mniši vytahovali, při kopání základů pro Dalajlámovo nové kino, žížaly a červy z hlíny a tak jim zachraňovali život. Důvod viděli právě v tom, že zabít jakoukoli bytost bylo pro ně nepřipustné, protože ve všech se snažili vidět tutéž čistou buddhovskou podstatu. Z hlediska rovnosti a nerovnosti lidí si byly evropská středověká společnost a tibetská společnost před rokem 1950 podobné. Existovala rovnost z hlediska převládající ideologie, ale ve společnosti prakticky panovala hluboká nerovnost.

Příčinou stavu, kdy člověk není osvícený a bere život a věci osobně, je to, že nevíme, jak se věci v životě, na světě a v naší mysli mají. Buddhisté BDC si myslí, že to vědí, nebo že jsou na cestě k pochopení. Příčinou této nevědomosti jsou pro ně rušivé emoce a ztuhlé koncepty a zvyky. Ty je možné rozpustit pravidelným používáním buddhistických metod práce s myslí.

---

<sup>124</sup> Rozhovor s Luděkem Trešlem vedl Milan Středa, 3.3.2014, 1. rozhovor, příloha 3, str. 5

„Protože základní problém v buddhismu je ta základní nevědomost. Ty to prostě máš zakryté těmi emocemi a ztuhlými představami. Čím víc člověk praktikuje, tak vytváří laboratorní podmínky pro to. A čím víc ty budeš... uděláš si nějaké návyky pro to... My máme nějaké návyky a ty vyměníš za tady ty v té meditaci a postupně by se to mělo... by se to mělo, zatím to tak není (smích). Postupně by se to mělo stát, jako že to bereš automaticky a ani nemusíš být v té formální meditaci. Že prostě člověk je v každém okamžiku teď a tady. Ale to jsem ještě nezažila, protože když si to uvědomíš, tak ne, že by člověk prožíval tu chvilku, ale pořád nad něčím přemýšlí. Do minulosti, nebo do budoucnosti, a pořád se člověk za něčím honí. To je ta podstata, že prostě v každém okamžiku to člověk prožívá teď a tady. A to je dost obtížné (smích).“<sup>125</sup>

Buddhistická duchovní cesta, jak ji vysvětluje Jana, vlastně spočívá ve vytvoření „správných“ návyků a zbavení se těch „špatných“. Mezi ty správně patří udržování uvolněné bdělosti, neustálá přítomnost tady a teď bez úsilí, přičemž tento stav je v ideálním případě permanentní. To je také buddhistický recept na štěstí a permanentní životní spokojenost, o kterých už několikrát byla a ještě bude řeč.

Mezi špatné návyky patří hlavně rušivé emoce, což je další důležité téma, jak si uvědomuje Luděk, když vysvětluje, co z hlediska buddhismu BDC jsou:

„To je všechno, co mysl odvádí od toho prožívání... od vědomého prožívání té situace. Takže to je hněv, pýcha a takovéhle emoce. Pýcha a hněv jsou... Hněv je asi nejškodlivější. Ten může zabít spoustu dobrých vjemů a dojmů, které v té mysli jsou“<sup>126</sup>. Tomu by se měl každý vyhnout, jo? To je další z těch doporučení, které se těm buddhistům předává. Pýcha, nevědomost, chamtivost, žárlivost... (nesrozumitelné). Prostě to jsou emoce, které člověk nepotřebuje k tomu, aby prožíval ty stavy, o které vlastně usiluje. Aby to takhle prožíval. Takže ty ti vlastně brání v tady v tom, v tom čistém prožívání. Díky té meditaci si vypěstuješ tu vlastnost, že máš jakoby odstup. Že to vnímáš... Čím déle medituješ, tak vidíš tu emoci... tím dřív ji poznáš, takže tím dřív ji dokážeš zastavit – ne, tohle není ta podstata, to je jenom ta emoce, která se tady prostě objevila. Tak ji necháš a můžeš ji i pozorovat, a necháš ji takhle před sebou proplout jenom. A to je díky té meditaci, že jsi schopný tohle dosáhnout, že ty rušivé emoce vlastně uvidíš. Ty se jim nebráníš, ty je prostě necháš být, ale ty je vidíš. A to, že si to uvědomíš, tak to tě uchrání od toho, aniž bys jednal na základě tady té emoce, která tě napadá jakoby.“<sup>127</sup>

Buddhistická meditace, jak o ní mluví narátoři, má různorodé účinky. Narušuje ztuhlé zvyky a koncepty, které zakrývají přirozený stav mysli, tedy osvícení, mezi které patří také rušivé emoce. Jak říká Luděk, jedná se o to, čemu bychom na Západě říkali negativní emoce, jako je například hněv, pýcha, chamtivost, žárlivost atd. Tady vidím

<sup>125</sup> Rozhovor s Janou Říhovou vedl Milan Středa, 23.3.2014, 1. rozhovor, příloha 2, str. 5

<sup>126</sup> Nejsilnější dojmy vzniklé prožíváním a činností jednotlivce v buddhismu nikam nemizí, ale zůstávají v naší mysli dlouhou dobu. Říká se tomu „skladovací vědomí“. Například drogy podle výkladu Ole Nydahl ničí velké množství nahromaděných dobrých dojmů, proto dokážou člověka učinit hluboce nešťastným a někdy ho také zničit, protože se jejich pomocí vyčerpá „zásoba“ dobrých dojmů nesvém skladovacím vědomím a už zbývají jen ty negativní.

<sup>127</sup> Rozhovor s Luděkem Trešlem vedl Milan Středa, 3.3.2014, 1. rozhovor, příloha 3, str. 15

rozdíl mezi vědeckým a buddhistickým myšlením. Buddhisté je vnímají vyloženě negativně a pokládají je za jednu z překážek dosažení osvícení, jejichž rušivých vlastností je třeba se úplně zbavit. Západní vědci se na tyto emoce dívají jinak, někteří vnímají jejich pozitivní vlastnosti, například pro některé sociology tvoří důležitý aspekt akulturace a umožňují koherentní fungování společnosti jako celku sociální stability, jako například pro Durkheima<sup>128</sup>. Některí psychologové si zase myslí, že emoce vedou k vymezení a hierarchizaci hodnot, vytvoření schopnosti seberegulace<sup>129</sup>.

Rušivé emoce, ztuhlé vlastnosti a koncepty tvoří dohromady ego, já, což je další pojem často zmiňovaný na přednáškách BDC. Je zdrojem základní nevědomosti a největší překážkou v uvědomění si podstaty mysli. Jak funguje, vysvětluje Luděk:

„Ego je taková představa já. (...) Je to právě vybudovaná představa tou necvičenou myslí, která se nechala pohlcovat vším tím okolím a tím, že vlastně... Mysl má vlastnost, že vidí vše okolo, ale nevidí sebe sama, protože to je jak oko, které vidí všechno a nevidí sebe samo. A tím pádem vyvolává tu iluzi, že něco je já... to jsem já, a to všechno co vidím, to jsi ty, nebo oni atd. No a tím to už je ta nevědomost, ta první myšlenka, která vznikne z nevědomosti, že existuje nějaké já a že existuje nějaké ty. Takže něco odděluje v té myslí. Protože ta mysl je vlastně prostor, který je neoddělitelný. Ten prostor nemůžeš nějak oddělit. A na základě tohoto oddělení, pramenícího z nevědomosti ti vlastně vznikne já a ty a to já potom chce všechno nejlepší pro sebe a to ty... samozřejmě, když je to ty hezké, příjemné, milé, tak se ti to líbí, chceš to u sebe. A v momentě, když už to není tak hezké, už se ti to tak nelíbí, tak už chceš, aby to bylo pryč. Už s tím nechceš nic mít. A tu samozřejmě už rozdělujeme na to mít rád, nemít rád, a už vznikají konflikty, už vzniká prostě něco, a to ego už si buduje svůj vlastní svět – tohle chci, tohle nechci, tohle mám rád, nemám rád, a už prostě si žije to své. Prapůvod toho je ta iluze, že já a ty je něco odděleného. To ta nevědomost, no. To potom už posiluje, na základě nějakých prožitků tvoří svůj vlastní svět. A každý potom má to svoje ego nabubřelé. Ale základem toho je... A potom člověk trpí, potom vznikne i utrpení. Když najednou se stane něco... to ego není všemocné, prostě najednou přijde nemoc, nebo něco. A co ego udělá? Tak prostě trpí, protože to se mu nelíbí. Nemůže s tím nic udělat, teďka ta karma přijde a prostě už najednou neví, co dělat. Takže není to ten konečný stav, o který by se usilovalo. To ego, je to jenom iluze. A meditace pomáhá k rozpuštění té iluze a k pochopení podstaty mysli a té neoddělitelnosti.“<sup>130</sup>

Luděk vysvětluje několik pojmů, které jsou v pojetí BDC důležité. Je to na prvním místě otázka subjektu a objektu, což jsou pojmy frekventované i v západní filosofii. Jejich význam, pokud mohu posoudit, se v obou pojetích neliší. Avšak zatímco v západním pojetí jsou víceméně neslučitelné a jsou u kořene lidského vnímání světa (já

<sup>128</sup>FISHER, Gene. CHON, Kyum Koo. 1989. Durkheim and the Social Construction of Emotions. *Social Psychology Quarterly*, str. 9

<sup>129</sup>NAKONEČNÝ, Milan. *Lidské emoce*. Praha: Academia, 2000, str. 29-34

<sup>130</sup>Rozhovor s Luděkem Trešlem vedl Milan Sředa, 3.3.2014, 1. rozhovor, příloha 3, str. 15

jsem zde a svět je okolo mne), v buddhistickém pojetí jsou spíše iluzorní. Je to sice součást našeho vnímání světa, ale nepramení z nějaké nutnosti, ale z iluze jejich oddělenosti, což je jeden z našich návyků a konceptů. Stav osvícení, pokud jsem to dobře pochopil, znamená mimo jiné odstranění této duality. Pro někoho, kdo dosáhnul osvícení, tedy stavu buddhy, hranice mezi subjektem a objektem není pevně daná ani reálná.

Nicméně dokud osvícení nejsme, tak vnímáme a sami si tvoříme okolní svět jako objekt, který se skládá z mnoha dílčích objektů, ke kterým subjekt, ego, může zaujmout vztah, což se také neustále děje. Náš svět tak namísto čistého vidění vnímáme prostřednictvím vnímání zkresleného duálním vztahem přitahování – líbí, nebo odstrkování – nelíbí.

Zákon příčiny a následku, karma, je něco, o čem se pravděpodobně narátoři na první přednášce také něco dozvěděli. Ve výkladu BDC tento zákon platí univerzálně, podobně jako přírodní zákony, o kterých jsme se učili ve škole. Jednoduše by se dal interpretovat českým příslovím „jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá“. Kromě individuální karmy, kterou způsobujeme svými činy, slovy a dokonce i myšlenkami, existuje něco jako kolektivní karma. Vysvětluje to Kamila:

„Mluví se o takzvané individuální karmě a pak o kolektivní karmě. A všechno si vytváříme my svými činy. I tu kolektivní karmu. To znamená, že ta bytost samozřejmě si vytváří tu individuální karmu, ale svým způsobem se chováme podobně a tím si vytváříme i kolektivní karmu. To znamená i společnost, to znamená, máme nějakou vládu, máme nějaké počasí a podobně, ale nemůžeme... Pokud se označujeme za buddhistu, tak musíme pochopit jednu základní věc, že všechno, co se všechno, co se nám děje, není nic jiného, než následek našich činů, slov a myšlenek. Pokud jsme buddhistou opravdu, tak to chápeme a neobviňujeme ostatní, ani počasí, ani vládu a jiné bytosti.“<sup>131</sup>

Univerzální platnost zákona příčiny a následku je něco, v čem se západní a buddhistické myšlení rozcházejí. Zatímco západní vědecké myšlení připouští existenci náhody, vzniku jevů bez zjevné příčiny, jako důležitého faktoru při fungování světa, buddhismus náhodu vůbec neuznává. Nic se neděje náhodou, vše má své příčiny. Příčinu a následek nechápe jako přírodní zákon, ale jako princip fungování neosvícené lidské mysli, která vnímá čas jako sekvenci událostí následující jedna po druhé, přičemž mezi nimi existuje příčinný vztah. Z pohledu osvícené mysli by byla tato sekvence přehledná jako celek, což je pro nás těžko představitelné. Proto také není dosažení

---

<sup>131</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 15

osvícení vůbec snadné, jak nárátoři konstatují, protože to znamená, mimo jiné rozpuštění i takových konceptů, pomocí nichž běžně fungujeme, jako je čas. Z úhlu pohledu buddhismu, například, není pro lidi a obecně neosvícené bytosti, možné cestování v čase prostě proto, že to odporuje našemu pojetí času jako řetězce příčin a následků. Neznamená to ale, že karma je v buddhistickém pojetí totéž co osud, jak vysvětluje Pavel:

„...následek, který se neprojevil, přestože už to semínko bylo zaseté, někdy v minulosti, tak lze s ním pracovat, jo? Ten následek se může očišťovat, ta příčina se může očišťovat a ten následek se nemusí dostavit. Může se dostavit ve dvouprocentním roztoku, nebo vůbec. To znamená, že my nehrajeme na pojem, jako je osud, jako že osud je něco neměnného, co je prostě dané, ale chápeme karmu, nebo příčinu a následek, jako možnosti. To znamená – určitě lze měnit ty příčiny a naopak si můžeme vytvářet nějaké super možnosti do budoucnosti.“<sup>132</sup>

V Pavlově interpretaci se náš život vyvíjí jako řetězec příčin a následků. Problém je v tom, že naše mysl je bohatá a komplikovaná co do množství forem, které dokáže vyprodukovat, děje se v ní mnoho věcí najednou, takže následek někdy nenásleduje bezprostředně po příčině. Proto většinou nechápeme, proč se nám to či ono stalo, ať už to bylo příjemné či nepříjemné. Nicméně náš život je v tomto pojetí výsledek našich minulých činů, slov a myšlenek. Pavel také mluví o tom, že následek příčiny se v buddhismu může projevit různě a jeho formu člověk může ovlivnit.

Narátoři také mohli na své první přednášce slyšet něco o vztahu buddhismu a vědy, jak ji chápe Ole Nydahl a jak to vysvětluje svým studentům. Nám něco z toho přiblíží Kamila:

„Ano, je to světoznámý vědec, jmenuje se profesor Zeilinger<sup>133</sup>. A on se právě snaží najít, nebo, dělá tak zvaný základní výzkum, to znamená, hledá tu nejmenší částici... Higgsův boson se jmenuje, to nevím přesně, nebo taky se jí říká božská částice. Tedy částice, která je nejmenší. Měla by potvrdit materialistickou představu světa. A samozřejmě profesor Zeilinger nic takového doposud neobjevil, ale zjistil takovou zajímavou věc, že prostor je jako kdyby těhotný. To znamená, když v prostoru není nic, měl absolutní vakuum, tak najednou z prostoru samotného se začalo něco objevovat a naopak. Když se snažili dělit neustále částice v urychlovači, tak najednou všechno zmizelo a už nebylo nic. A když tohle lama Ole slyšel, tak profesora Zeilingera, který je opravdu silný a velký muž, tak ho zvedl do vzduchu, protože to je přesně to, co potvrzuje Buddhova slova, že forma je prázdnota a prázdnota je forma.“<sup>134</sup>

<sup>132</sup> Rozhovor s Pavlem Bohušem vedl Milan Středa, 8.2.2014, 1. rozhovor, příloha 5, str. 6

<sup>133</sup> Nárátořka pravděpodobně mluví o profesorovi Antonu Zeilingerovi z Vídeňské univerzity, např. <http://vcq.quantum.at/>

<sup>134</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 2

To, že některé části buddhismů korespondují se závěry moderní vědy, se na přednáškách BDC často zdůrazňuje. V případě atomární teorie se ale neuznává existence nejmenší, dále už nedělitelné částice, v tomto případě Higgsova bosonu, ale na základě Buddhova citátu, který uvedla Kamila, se předpokládá, že částice hmoty, a tedy veškerá hmota ve vesmíru, vznikají přímo z prostoru. Je to podobné, jako u oddělenosti subjektu a objektu, o které už byla řeč. Také v případě hmotné formy a prázdnoty prostoru se předpokládá, že jejich oddělenost je iluzorní. Jev, který popsal profesor Zeilinger, tedy že se při jeho pokusech objevovaly ve vakuu hmotné částice samy od sebe, pokládá Ole Nydahl za potvrzení Buddhových slov<sup>135</sup>.

U všech narátorů byla návštěva veřejné přednášky učitele BDC jedním z rozhodujících impulsů k tomu, aby navštívili meditační centrum a komunitu, která se kolem něho sdružuje. V jejich paměti zůstalo hlavně autentické vystupování přednášejícího, o kterém nabyli dojem, že tomu, co říká, naprosto věří a že si na nic nehraje. Tak tomu bylo v případě Pavla i Kamily. Tento dojem byl natolik silný, že u Ludka vedl k probuzení zájmu o buddhismus i přesto, že z obsahu přednášky Ole Nydahla toho moc nepochopil. K probuzení jeho zájmu vedlo také to, že na sobě několik dní po první přednášce pozoroval dobrou náladu, že „nemohl dát koutky k sobě“. Z toho usoudil, že je na dobré cestě. Podobný motiv se objevuje i u Pavla, který na jedné ze svých prvních přednášek v Hamburku nerozuměl Ole Nydahlovi vůbec nic, protože nerozuměl anglicky ani německy.

#### **4.3.3 První kontakt s komunitou**

Na přednášce získali narátoři o buddhismu konkrétnější představu, někteří četli knihy a dívali se na internet a to vzbudilo jejich zájem, nebo přinejmenším zvědavost, poznat prostředí, ve kterém se buddhistické teorie a myšlenky mění v praxi. Neměli ale žádné praktické zkušenosti s návštěvou nějaké buddhistické skupiny kromě Jany, která s některými buddhisty strávila Silvestr. Neformální a srdečná atmosféra, která mezi buddhisty BDC obvykle panuje, pro ně mohla být překvapující. Z vlastní zkušenosti mohu říci, že ve všech centrech, která jsem navštívil, je to podobné, jak líčí Jana Říhová:

---

<sup>135</sup> Ole Nydahl na svých přednáškách říká, že podstatou hmoty není částice, ale informace. Vlastní zkušenost autora.



„... když přijde někdo nový, tak to pro něho musí být docela vtipný zážitek, protože ti lidé se pořád tak jako objímají a líbají a zdraví se. A když člověk vyloženě není tady ten typ, že by byl takový ten osahávací a vítací, tak mu ze začátku přijde – oni jsou fakt ujetí! (smích), oni se strašně vítají a tak! To asi člověka potká, když přijde do toho centra. Když je nový, tak vždycky se ho někdo ujme a vyptává se ho a zajímá se o něho, takže to jako první, no. Ta atmosféra pro někoho může být ze začátku..., protože já jsem taky realista a nejsem takový extrémně emotivní typ, tak ze začátku to může být až extrémně přátelské pro někoho, to prostředí. Ale pak to člověk začne vnímat, že to tak je normální. Si na to zvykne (smích), pak ti to chybí. Takže tak, no.“<sup>136</sup>

Jev spontánního vítání a objímání<sup>137</sup> se vyskytuje v prostředí BDC na celém světě. Luděk Trešl jej zažil v Kanadě:

„No, určitě byli vřelí. Jak se říká, když jsi někde, kde jsou velké prostory okolo tebe, kde jsou hory, kde žije málo lidí a tak..., tak se říká, že jsou tam lidé chladnější a naopak ve Španělsku že jsou vřelejší. Tak to bych právě neřekl. Tam člověk přišel, hnedka se s každým objímal. Jakoby...tohleto tam je. To není jiné, si myslím. I když nevím, jak ve Španělsku hodně se objímají (smích)“<sup>138</sup>.

První příchod do meditačního centra může tedy znamenat silný zážitek, který by se u někoho mohl blížit kulturnímu šoku. Nejen kvůli objímání, ale může také dojít ke konfrontaci představ o meditačním centru a buddhismu obecně, a praxe, která se od nich může lišit. Je to okamžik, kdy si na základě neverbální komunikace, svých dojmů a pocitů, mohli vytvořit vztah k prostředí a lidem, který může mít vliv na to, jestli se lidé budou v budoucnu zabývat buddhismem a buddhistickou praxí, nebo ne<sup>139</sup>.

Vytvoření vztahu k prostředí a lidem může být součástí určité akulturace a procesu identifikace s komunitou a příslušností k buddhismu obecně, kterou prožívají novější členové komunity. To se může projevovat například vzpomínáním na první příchod do komunity, jak to dělá Kamila:

<sup>136</sup> Rozhovor s Janou Říhovou vedl Milan Středa, 23.3.2014, 1. rozhovor, příloha 2, str. 10

<sup>137</sup> Jana a Luděk trochu zobecňují (asi aby zdůraznili pozitivní atmosféru v BDC) jev, který se sice v BDC vyskytuje, ale má svá nepsaná pravidla. Nově příchozí neznámé lidi nikdo neobjímá, většinou dochází k běžnému seznámení podle místního kulturního zvyku, v Čechách se stiskem ruky. Pokud o někom víme, že je buddhista, nebo se s ním osobně známe, probíhá setkání zpravidla tak, že muži si podají ruce, objímají se spíše výjimečně ve chvíli spontánního projevu sympatie. Muž se ženou, pokud se znají, nebo vědí, že jsou oba buddhisté, se často obejmou a letmo políbí na tvář, výjimečně na rty. Nicméně toto chování se odlišuje od běžného společenského styku ve většině světa a samotný jeho rozbor by mohl o BDC mnohé vypovědět. V této práci však nemohu zabíhat do všech podrobností. Vlastní zkušenost autora.

<sup>138</sup> Rozhovor s Luděkem Trešlem vedl Milan Středa, 3.3.2014, 1. rozhovor, příloha 3, str. 3.

<sup>139</sup> V případě mých narátorů jde o modelovou situaci, kdy člověk projde celým procesem od zájmu až po dlouhodobou příslušnost k BDC. Jinak veřejných meditací a přednášek v Olomouckém centru BDC se za dobu jeho fungování zúčastnily stovky dalších lidí. Někteří přišli jednou, jiní několikrát. Také existují lidé, kteří už roky chodí na přednášky, ale meditací a komunity se neúčastní. Vlastní zkušenost autora.

„A když jsem poprvé přišla, tak tady bylo jen pár lidí, protože to bylo v pondělí nebo v úterý<sup>140</sup>, a pro mě to znamenalo, že jsem doma. Byl to ten nejpřirozenější pocit, jaký jsem kdy zažila, přijít sem. A věděla jsem, že je to správné.“<sup>141</sup>

Tento motiv, tedy prožitek setkání s buddhismem jako příchodu domů, se objevuje také u Pavla. Jeho příčinou může být přátelská a rodinná atmosféra v BDC obecně, spolu s pocitem, že se ocitl v prostředí, kde se děje něco smysluplného a pozitivního:

„Ty vole, to je ono prostě! (smích) Prostě mám pocit, jako bych se vrátil domů, jako by se tu objevila máma, mám pocit, jako bych se ocitnul doma, fakt. A prostě Ole je mi blízký a to...“<sup>142</sup>

Martin Brtník prožíval při první návštěvě komunity podobné pocity:

„No tak, přišel jsem tam, bylo to dobrý, fajn to bylo na přednášce, úplně skvělý prostě. První meditace na 16. Karmapu<sup>143</sup>, úplně úžasný, prostě inspirace. Úplně jsem si uvědomil - jo, prostě tohle chci, tohle jsem potřeboval.“<sup>144</sup>

Narátoři přestáli „kulturní šok“, který prožili v průběhu prvních okamžiků po příchodu do meditačního centra, neutekli, a začali vnímat ostatní přítomné a dění kolem sebe. Ve společenské místnosti mohla panovat uvolněná a nepříliš tichá atmosféra, lidé se spolu bez zábran baví o čemkoli. Nebyla to tichá a soustředěná atmosféra, kterou by někdo mohl v meditačním centru očekávat. Ve vedlejší meditační místnosti ale obvykle několik lidí sedí a medituje, jak dál líčí Jana:

„No tak, pak tam jsou takové skupinky, které debatují hodně v té společenské místnosti. A pak tam jsou lidé, kteří jsou v gompě a meditují. Moc toho nenamluví, ale praktikují.“<sup>145</sup>

Nový člověk může být překvapený, že se tyto rozhovory netýkají vždy tématu, kvůli kterému přišel, tedy buddhismu, ale často se probírají každodenní běžné záležitosti, jak říká naše průvodkyně Jana:

„No, řekla bych, že jsou tam takoví, kteří debatují o buddhismu, někdo tam řeší třeba nějakou novou knížku, třeba někdo přijede z nějakého kurzu, že třeba byli na Olem, nebo někde byli a baví se o tomhle. A pak jsou skupiny, kde se řeší takové ty běžné věci, které chtějí hrozně sdělit, a tak. O tomhle debatují hodně.“<sup>146</sup>

<sup>140</sup> V buddhistickém centru v Olomouci, kde veřejné meditace probíhají v pondělí, v úterý a ve středu, je účast v pondělí a v úterý tradičně účast nižší, mnohem víc lidí se sejde obvykle ve středu. Příčinu tohoto jevu neznám, ale trvá beze změn už od roku 2000 dodnes. Patrně nějaký druh tradice vzniklé bez výrazné příčiny. Vlastní zkušenost autora.

<sup>141</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 1. rozhovor, příloha 1, str. 5

<sup>142</sup> Rozhovor s Pavlem Bohušem vedl Milan Středa, 5.2.2014, 1. rozhovor, příloha 5, str. 9

<sup>143</sup> Tato meditace se pravidelně koná na závěr veřejných přednášek, aby si ji nově příchozí mohli vyzkoušet. Vlastní zkušenost autora.

<sup>144</sup> Rozhovor s Martinem Brtníkem vedl Milan Středa, 5.2.2014, 1. rozhovor, příloha 4, str. 5

<sup>145</sup> Rozhovor s Janou Říhovou vedl Milan Středa, 23.3.2014, 1. rozhovor, příloha 2, str. 11

<sup>146</sup> tamtéž

Jakou cítí v olomoucké komunitě atmosféru, o tom mluví Pavel:

„Atmosféra rodinná. Je vidět, že těch lidí není tolik, že se znají, spíš rodinná atmosféra, jo? Každý se zná s každým. Když přijde někdo nový, tak ho vidí všichni, každý ho okukuje“.<sup>147</sup>

Jana to zpočátku vnímala trochu jinak:

„To si myslím, že je super, že lidi jsou fajn v centru. Jsou milí a přátelští. Atmosféra je tam dobrá. Zezačátku, když jsem začala praktikovat, tak to člověk vnímá trochu jinak. Ty lidi nezná a oni, když někoho neznají, tak než si k sobě najdou cestu, to je asi normální, chovají třeba trošičku odtažitě, neví, jak mají s tím člověkem jednat a jsou ostražití. Protože vlastně chodí tam lidé za začátku cizí, že jo, a to centrum se musí taky trochu... je otevřené, ale musí se taky trochu chránit. Takže ten vztah pro mě ze začátku nebyl až tak vřelý, ale postupně v tom čase úplně v pohodě atmosféra. Mám to ráda, centrum a lidi kolem něj, v Olomouci.“<sup>148</sup>

Uvedením předchozích citací jsem se snažil dokreslit představu prvního kontaktu s olomouckou komunitou, jak ji líčí moji narátoři. Přátelské prostředí, pocit objevu něčeho nového a výjimečného, co nějakým způsobem obohatí vlastní život, to jsou pocity, které narátoři unisono vyjadřovali. Podle mého názoru je třeba si uvědomit, co vlastně sdělují. Jsou to jejich dnešní vzpomínky na svůj první příchod do olomouckého meditačního centra BDC, které vypovídají o jejich dnešním pohledu na tuto událost, které tenkrát možná nepřikládali tak velký význam, jako je tomu dnes. Jejich reálné pocity a zkušenosti buddhistického začátečníka se mohly lišit od těch, o kterých mluví dnes. V tom vidím jeden z největších problémů své pozice tazatele, výzkumníka a zároveň člena zkoumané komunity, který se s narátory osobně zná a pokládají se navzájem za přátele, nebo alespoň za dobré známé. Je možné, že pokud by někteří měli negativní vzpomínky, tak by se jim v rozhovoru vyhnuli, i když třeba Jana o nich mluvila poměrně otevřeně. Nebo by mohly být překryté pozdějšími pozitivními zkušenostmi. Je třeba uvážit, že všichni narátoři jsou lidé, kteří se buddhismu už roky věnují a pokládají jej za svůj životní styl. Proto jsou jejich údaje signifikantní spíše pro jejich dnešní pohled a postoj k události, která byla na počátku procesu, který znamenal určitou změnu v jejich životě, kterou vesměs vnímají pozitivně.

Nově příchozí mohl prostředí, ve kterém se ocitl vnímat podobně, jako Pavel:

„A myslím si, že to je jedno z těch živějších center a center, kterým se daří, protože je tady univerzita a ti lidi čas od času se objevují, co tady studují, přicházejí přirozeně do centra. Když to třeba porovná s Ústím nad Labem, tak to je taky univerzitní město, mělo taky jakoby to centrum, je tam spousta lidí, studenti, pracující

---

<sup>147</sup>tamtéž

<sup>148</sup>tamtéž

všichni moční, ale je tam teď takový trošku, nechci říct úpadek, ale taková fáze útlumu, protože hodně lidí se odstěhovalo a noví lidé ale nepřicházejí zrovna v tuhle dobu. Přestože je tam univerzita a podobně, to znamená, že je vidět, že v Olomouci se daří, že to centrum funguje správně, že ti lidé prostě přicházejí, že jsou inspirováni nějakým způsobem, že to jede. Myslím si, že to je aktivní centrum.“<sup>149</sup> (...) Třeba kamarád David, který tady praktikuje, ale zároveň jezdí do Prahy hodně, tak má možnost to porovnat, protože Praha je obrovské centrum, a tam to je takové víc neosobní.“<sup>150</sup>

Centra a komunity BDC nejsou přirozeně všude stejné, jak můžeme vycítit z Pavlova sdělení. Jejich charakter přirozeně souvisí s tím, jací lidé je navštěvují. Pokud jsou hlavními tahouny vysokoškolští studenti, může se stát, že komunita zažívá různé přílivy a odlivy podle toho, jak začíná či končí jejich studium. V Olomouci tvoří základ komunity lidé, kteří pracují a mají rodiny, studenti tvoří spíše menšinu. Obecně lze říci, jak vyplývá z historické části této práce, že stabilnější a trvanlivější jsou komunity ve větších městech, kde je dostatek lidí. Například v Praze chodí do meditačního centra tolik lidí, že se všichni navzájem ani neznají a proto Pavlovi může zdejší atmosféra připadat trochu neosobní. V menších městech se může stát, že komunita zanikne pro nedostatek členů, jako se to stalo například v Přerově<sup>151</sup>.

Kromě lidí mohli nárátoři vnímat začít vnímat prostředí. Může vnímat architekturu místností, které, jak už jsem zmínil, má své osobité rysy.

#### 4.3.4 Veřejná meditace

Po nějaké době, která se obvykle nekryje s deklarovaným začátkem veřejné meditace<sup>152</sup>, se všichni přemístí do meditační místnosti, kde začne vlastní program. Obvykle začíná „desetiminutovkou“, což je krátká přednáška na některé buddhistické téma, kterou si připraví některý dobrovolník, jak vysvětluje Luděk:

„Dělají se desetiminutovky, což se nemusí dělat vždycky, někdy je desetiminutovka, někdy je rovnou meditace. Desetiminutovka je krátká desetiminutová řeč někoho, kdo chce zrovna něco říct na téma nějaké buddhistické. A vybere si to téma a řekne obohacující, pro své přátele, nějaké nové své poznatky, co prostě zrovna pochopil, přečetl a chce si to sám sobě ujasnit a říct ostatním. Takže deset minut o tom

<sup>149</sup>Rozhovor s Pavlem Bohušem vedl Milan Středa, 8.2.2014, 1. rozhovor, příloha 5, str. 16

<sup>150</sup>Rozhovor s Pavlem Bohušem vedl Milan Středa, 8.2.2014, 1. rozhovor, příloha 5, str. 17

<sup>151</sup>Viz historická část.

<sup>152</sup>V BDC se obvykle příliš nedbá na včasný začátek, akademická čtvrt hodinka je obvyklá. Je to pravděpodobně důsledek uvolněné atmosféry, která zde panuje. Vlastní zkušenost autora.

povídá. No, což jako nemusí být pravidlo. A normálně se pak jde meditovat, což... přijde jeden člověk, taky kdokoliv, kdo zrovna...<sup>153</sup>

Luděk tím co říká, dokresluje vztahy v komunitě. Není zde žádná podřízenost a nadřízenost, že by například zkušenější nebo starší buddhisté měli jiná práva, než mladší a méně zkušení. Právo číst meditaci před plénem, nebo dělat výklad na buddhistická témata, má každý.

Desetiminutovka může být o tom, co bude v programu následovat, tedy o meditaci, jak vypadá a co se při ní bude dít. Desetiminutovku má (hypoteticky) dnes Martin, který meditaci vysvětluje takto:

„Tak meditace je trénink mysli. Ta meditace se dělá na základě nějaké informace, člověk si musí napřed uvědomit, co dělá a proč? To jsou ty informace, a potom je ta meditace, která je prostě technika, která způsobí, že meditující prožije tu pochopenou teorii. Jinými slovy, v meditaci se člověk, nebo meditující, učí rozpoznávat podstatu svojí mysli, učí se jak opouštět to, co se objevuje, emoce, myšlenky, protože to je pomíjivé, a ta mysl se učí spočívat v tom, ano, ten meditující se snaží spočívat v tom, čím doopravdy je, tím absolutním vědomím, ze kterého se všechno objevuje. Takže to je trénink, který slouží k tomu, aby meditující rozpoznal svoji absolutní podstatu.“<sup>154</sup>

Při desetiminutovce si může nový návštěvník prohlížet meditační místnost<sup>155</sup>, do které se lidé přesunuli. Vidí ji třeba tak, jak popisuje Jana:

„Je to v podstatě prázdná... nebo prázdná... Je to místnost, kde je dostatek prostoru, aby ti lidé mohli být v té meditační pozici a nejdůležitější, centrální místo té místnosti, které se říká gomba, je místo, kde je oltář, což je místo, kde se nachází ty meditační objekty, sošky, thangky<sup>156</sup>, sádrové odlitky, kterým se říká *ca ca* a různé artefakty, nebo relikvie, které by měly navozovat člověku..., jednak by měly mít nějakou energii, protože ty sošky jsou většinou naplněné věcmi, jako jsou mantry<sup>157</sup>. Měly by člověka inspirovat v té meditaci. To je nejdůležitější v té meditační místnosti.“<sup>158</sup>

Co kterýkoliv narátor dělal při své první společné meditaci v meditačním centru? Zjistil, že je to proces trvající asi půl hodiny, který probíhá tak, jak popisuje Luděk:

<sup>153</sup> Rozhovor s Luděkem Trešlem vedl Milan Středa, 3.3.2014, 1. rozhovor, příloha 3, str. 6

<sup>154</sup> Přepis druhého rozhovoru s Martinem Brtníkem, str. 11

<sup>155</sup> V BDC se běžně pro meditační místnost užívá tibetské slovo *gomba*

<sup>156</sup> Barevné obrázky meditačních aspektů namalované na plátně. Slouží pro lepší vizualizaci v průběhu meditace. Existují stovky druhů.

<sup>157</sup> Mantry napsané na papírky, které jsou speciálním způsobem složené a vložené do sošky.

<sup>158</sup> Rozhovor s Janou Říhovou vedl Milan Středa, 23.3.2014, 1. rozhovor, příloha 2, str. 12



Obrázek: architektura meditačního centra v Olomouci<sup>159</sup>

„Tak prostě nejdřív se zklidní mysl tím, že se soustředíme na dech na špičce nosu, cítíme, jak tam prochází, špičkou nosu. Potom, když se zklidní mysl po tom celodenním procesu, tak začne mysl spočívat sama v sobě, pomalu. Uvědomujeme si čtyři základní buddhistické myšlenky, které vedou tu mysl potom k osvícení. A těmi se projde postupně, každou zvlášť přečte. A dál následuje nějaká vizualizace, forma toho 16. Karmapy, nebo si může představovat Buddhu někdo, a na to se vlastně medituje, ta je popsána v té meditaci, jaké má aspekty atd. Takže si člověk vizualizuje před sebou a potom se odříkává mantra a proudí skrze nás energie, jsou to tři světla, bílé, červené, modré a ta do nás proudí z té formy. Při tom se říká meditace... eh... při tom se říká mantra. A potom se to všechno rozpustí v prostoru a zůstává vlastně jen ten čistý prostor, neomezený a v tom čistém prostoru člověk... nebo po té meditaci... by měl vlastně zůstat. Co nejdéle, do další formální praxe. To už je na každém, jak je schopný to udržet, ten čistý prostor. No a potom se to nakonec věnuje všem bytostem, ať všichni dosáhnou stavu toho čistého prostoru, otevřeného.“<sup>160</sup>

Luděk ještě doplňuje, co se děje v rozpouštěcí fázi meditace:

„No, rozpouští se vlastně všechno (smích). I ta meditační forma, která je vlastně jenom energie, vlastně i ta se rozpouští a zbude jenom ta mysl, což je vlastně nekonečný

<sup>159</sup> Snímek z návštěvy Ole Nydahla v Olomouci 5.10.2005

<sup>160</sup> Rozhovor s Luděkem Trešlem vedl Milan Sředa, 3.3.2014, 1. rozhovor, příloha 3, str. 2

prostor. To už je těžké to říct. Rozpustí se všechny ty nauky, ty myšlenky, které jsou. Ideální stav, že není ani myšlenka, protože vlastně všechno je ten prostor.“<sup>161</sup>

Při meditaci, nebo po ní, mohl mít nový návštěvník zvláštní pocit, který popisuje Martin, když odpovídal na otázku, jestli meditace je účinnější v centru, než doma:

„Myslím si, že ano. Protože je to energetické pole učitele, už je to místo jako takové, plus ještě, my jako praktikující kamarádi, každý v sobě neseme to učitelovo požehnání a teď se to tam jakoby zkoncentruje na místě, tak to je taková elektrárna. Mám občas pocit, když dojdu do centra, že jsem, ale to je jen můj pocit, že jako bych byl v nějakém úle, kde to prostě jenom, anebo v nějaké elektrárně, kde to jen tak bzzzzzz...“, „To je prostě můj takový pocit, to je prostě pocit jenom. Jinak tam nic nebučí, ale já to tak prožívám, jako energii, energii.“<sup>162</sup>

Jana, která, jak jsme už poznali, je spíše racionální člověk, který příliš nedá na dojmy a pocity, zpočátku nic takového, jako Martin, necítila, přesto dnes ráda medituje s ostatními buddhisty:

„Já jsem to tak dřív nevnímala, přišlo mi to ze začátku spíš rušivé, ta společná meditace. Ale dneska to mám tak, že je to, pro mě je to hrozně povzbuzující. Jednak, cítím v tom energii, když medituje víc lidí dohromady. Dřív jsem to tak nemívala. A i mě to podporuje v té praxi. S těmi lidmi společně si zameditovat, tak je to víc inspirativní, než jako... ne, že by ta moje praxe, jako osobní, nebyla, ale jsi s tím davem (smích)... je to dobré, no. Anebo když třeba dělám svoji vlastní praxi, a kolem mě dělají jiní lidé, tak je to dobré. Je tam cítit ta energie. Když to člověk dělá sám, tak pořád se cítí, prostě jako když jsi doma, sám voják v poli. Je to lepší.“<sup>163</sup>

Meditace je sám o sobě pojem hodně široký a neurčitý. Tímto slovem se označuje jak práce s myslí v buddhistickém stylu, který právě popsali narátoři, tak přemýšlení a přemítání nad určitým tématem, tak filozofické úvahy – vzpomeňme například Descartovy *Meditace nad první filozofii*, nebo Husserlovy *Karteziánské meditace*. Myslím, že je možné obecně konstatovat, že západní a východní styl meditace se liší, že západní styl, včetně směrů inspirovaných křesťanstvím, jako třeba gnose, nebo resenkruciánství, se více přibližuje tomu, co bychom nazvali přemýšlení, zatímco ve východním stylu se více vyskytuje práce s myslí jako celkem za účelem například zklidnění mysli, odstranění utrpení, nebo dosažení permanentního štěstí, jako je tomu například v buddhismu, nebo zvláštních schopností, jako je hinduistická *kundalini*, nebo taoistická *či*. Pojem meditace se také objevuje v souvislosti s bojovými uměními nebo novodobými spirituálními hnutími, jako je například New Age.

<sup>161</sup> Rozhovor s Luděkem Trešlem vedl Milan Středa, 3.3.2014, 1. rozhovor, příloha 3, str. 8

<sup>162</sup> Rozhovor s Martinem Brtníkem vedl Milan Středa, 25.3.2014, 2. rozhovor, příloha 4, str. 4-5

<sup>163</sup> Rozhovor s Janou Říhovou vedl Milan Středa, 23.3.2014, 1. rozhovor, příloha 2, str. 10

Jak zmiňuje Martin, měla by se meditace v BDC provádět po obdržení informací o tom, proč se medituje, co se vlastně v meditaci děje a jaký je cíl meditace. Nicméně meditace se může zúčastnit prakticky kdokoli, včetně náhodných návštěvníků nebo kolemjdoucích. Informace mohou přijít později, jak říká Luděk, důležitá je zkušenost. V BDC se často používá příklad se lžičkou medu: je možné přechíst o medu mnoho knih, ale o jeho chuti se nedozvíme nic, dokud jej neochutnáme<sup>164</sup>.

Cílem meditace je podle Martina „prožít pochopenou teorii“. Naráží tím do jisté míry na specifikum buddhistického přístupu, ve kterém samotné pochopení názoru, nauky či problému na intelektuální úrovni nestačí, ale je nutné je „nechat sestoupit z hlavy do srdce“ a udělat z něho součást zkušenosti. V modernějším jazyce bychom mohli říci „udělat ze znalosti dovednost“. Zkušenost je v buddhismu to, co může změnit člověka k lepšímu a umožnit mu dosáhnout například klidu mysli nebo „absolutního vědomí“.

Podle Tomáše Halíka jde člověku v meditaci o to, aby se osvobodil od obrazů a tím vyprázdnil mysl a stal se duchovně svobodným<sup>165</sup>. Tato představa o tom, co je meditace, se v některých aspektech blíží názorům narátorů v této práci. Osvobození od obrazů však v tomto stylu buddhismu neznamena vyprázdnění mysli od jejího obsahu, tedy představ, pocitů a myšlenek, ale změnu jejich významu. Ve fázi uklidnění, o které mluví Luděk, se obrazy a představy nepotlačují, ale meditující se učí nechat je volně procházet myslí, aniž by je posuzoval či hodnotil. K fázi uklidnění patří také uvolněný a stabilní sed s rovnou páteří, který zaujmou všichni účastníci meditace. Důraz se však klade pouze na rovnou páteř, je možné meditovat také v sedu na židli, jak se často děje na buddhistických kurzech u žen v pokročilém těhotenství, lidí starých nebo nemocných<sup>166</sup>. Soustředění „na dech na špičce nosu“ je také součástí fáze uklidnění.

Poté nastává fáze budování, při které přichází ke slovu vizualizace. Při ní si meditující představuje určitou meditační formu ze světla a energie. Bývá to buddha, jak jej mnoho lidí zná z různých vyobrazení, který symbolizuje dosažení cíle, tedy někoho, kdo stavu osvícení už dosáhl. V meditačních centrech BDC to při veřejných meditacích častěji bývá 16. Karmapa. Poté se odehrává symbolická interakce mezi meditujícím a osvícenou meditační formou, v tomto případě prostřednictvím světla, o kterých mluví Luděk.

---

<sup>164</sup> Vlastní zkušenost autora

<sup>165</sup> HALÍK, Tomáš. Vzdáleným nablízku. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011, str. 184.

<sup>166</sup> Vlastní zkušenost autora.



Meditace je v buddhismu komplexní proces, který se týká nejen samotné mysli, ale také dalších součástí člověka, jako je řeč a tělo. Mysl se zapojuje formou pozorování, koncentrace, myšlení a vizualizace. Řeč se často účastní ve formě odříkávání manter, což jsou krátké či delší sekvence slov či slabik, obvykle pocházejících ze sanskrtu. Zapojení těla symbolizuje například samotné zaujetí samotné meditační pozice. Existují ale i dynamičtější druhy meditací, například „poklony“, o kterých se zmínila Kamila<sup>167</sup>.

Následuje rozpouštěcí fáze meditace, kterou Luděk také popisuje. V ní se rozpouští sám meditující, okolní svět a celý vesmír, až v ideálním případě zbude samotný absolutní prostor mysli. To symbolizuje dosažení cíle, tedy rozpoznání samotné mysli, „zrcadla za obrázky“.

Poslední fáze symbolizuje myšlenku, kterou už zmiňovala Kamila, že prostor není prázdný, ale jakoby těhotný a že je v buddhistickém pojetí vždy připravený a schopný vytvářet různé formy existence. Svět se zase objevuje, ale ve formě, v jaké by si jej buddhističtí praktikující přáli vidět a prožívat, tedy jako krásný a dokonalý. Meditující, jak říká Luděk, by se měl pokoušet udržet si takový čistý pohled i po meditaci tak dlouho, až se to stane jeho přirozeností. To je také součást tréninku mysli. Buddhistická meditace, pokud proběhne ve všech popsanych fázích, symbolizuje přípravu, motivaci, samotnou cestu a dosažení cíle.

#### 4.3.5 Organizační schůze

Další průběh večera nám přiblíží Jana:

„No, dál se debatuje. A buď se zase debatuje o problémech, nebo o věcech týkajících se buddhismu, anebo míváme jednou za měsíc porady, kde se řeší organizační věci týkající se toho, co budeme v centru dělat, jestli organizujeme nějaké buddhistické akce, nějaké retreaty a tyhle věci. A pak se lidé třeba veselí, pouští si filmy, pijí nějaké dobré nápoje a prostě si společně užívají volný čas. To se tam taky dělá, v tom centru.“<sup>168</sup>

Jana říká, že po meditaci program setkání pokračuje neformálním, nebo pokud se v tento večer koná porada komunity, také formálnějším programem. V Olomoucké komunitě se pravidelně první středu v měsíci koná organizační schůze. Při tom, jak schůze probíhá, a probírají se jednotlivé body programu, se můžeme poučit o

---

<sup>167</sup> Viz pozn. 181

<sup>168</sup> Rozhovor s Janou Říhovou vedl Milan Středa, 23.3.2014, 1. rozhovor, příloha 2, str. 12

provozních a praktických problémech komunity. Například kdo je majitelem prostor, ve kterých je meditační centrum, jak říká Kamila:

„Tak v Olomouci je buddhistické centrum pronajaté, to znamená, platíme nájem majiteli, resp. majitelce, objektu. My se o to staráme, máme tady nějaké naše zařízení a financujeme z měsíčních příspěvků, které se vybírají.“

Kamila také vysvětluje, jak je to s financováním center BDC obecně:

„Tak já můžu říci to, co vím já, protože nejsem ani účetní, ani se příliš nezajímám o to, jak se ta centra... nebo ne nezajímám, ale nevím přesně, kde ty peníze jdou nebo nejdou. Nicméně je to průhledné. Účetnictví se dá zkontrolovat a bylo kontrolováno. A jakým způsobem to funguje? My jsme nezisková organizace. Například křesťané dostávají nějaké peníze od státu na své duchovní, tak tady to není. My si všechno financujeme sami z dobrovolných příspěvků. To znamená, pokud lidé chtějí meditovat, líbí se jim to, tak přispívají nějakým způsobem na chod centra, tak abychom se společně mohli scházet a měli místo, kde meditujeme. A pokud je větší nadbytek, tak v některých centrech se stává to, že lidé spojí své síly a například si koupí budovu, kterou potom opravují, takže je to všechno vlastně z financí lidí. Popřípadě také nějaké sponzorské dary.“<sup>169</sup>

Luděk ještě upřesňuje souvislost mezi placením příspěvků na nájem centra a přístupem do centra mimo čas veřejných meditací:

„No tak každý dává měsíčně nějaké příspěvky a takhle se to financuje. To je asi všechno. Dobrovolně člověk prostě dá, dostane za to klíče a může si jít meditovat.“<sup>170</sup>

Kamila vysvětlila, jak se v komunitě řeší případné rozdílné názory a rozpory, které mohou vzniknout ohledně financování a organizačních záležitostí:

„Aspoň co praktikuju já, tak si myslím, že se neobjevily takové závažné rozpory, že by to rozdělilo centrum, nebo by to vedlo k zániku. Myslím si, že lidí zde jsou velmi zralí a otevření, takže dokáží řešit problémy nějakou diskuzí, komunikací. Také se scházíme na pravidelných poradách, diskutujeme, v případě, že je nějaký problém. A pokud by to bylo závažnějšího charakteru, tak se můžeme poradit buď s cestujícím učitelem, nebo přímo s kořenovým lamou, lamou Olem Nydahlem, Tak by se to pravděpodobně řešilo.“<sup>171</sup>

Proč se vlastně pravidelné porady konají a co je jejich náplní, to vysvětluje Pavel:

„My jsme tady tři roky, v Olomouci, a starají se o to lidi poctivě, ti, kteří to mají na starost, ty finance. Byly tady nějaké, když se měla dát nějaká větší částka, že se měla dát na něco, třeba jako koupě nové sošky do meditační místnosti, nebo koupě nějakého nového nábytku a podobně, tak byly porady, kde byly různé názory, jestli ty peníze nevyužít jinak, a podobně. Ale to je ta běžná komunikace. Vždycky se ty peníze využily efektivně právě díky těm poradám, že vyšlo najevo, že většina lidí opravdu chce udělat

<sup>169</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 6

<sup>170</sup> Rozhovor s Luděkem Trešlem vedl Milan Středa, 3.3.2014, 1. rozhovor, příloha 3, str. 6

<sup>171</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 6

tu změnu, koupit to a tamto. Každý měl příležitost to ovlivnit, je to toho zapojený, prostě přijít na tu poradu a říct svůj názor. Takže nikdo z toho nebyl vynechán.“<sup>172</sup>

Na poradě se nový člověk může dozvědět, co by jej čekalo, kdyby se rozhodl centrum a komunitu pravidelně navštěvovat, jak vzniká členství v komunitě, jak obtížné je se do ní dostat, nebo naopak odejít, jestli je možné někoho vyloučit, to vysvětlila Kamila, když odpovídala na příslušné otázky. Úryvek z jejího druhého rozhovoru jsem zařadil, protože některé odpovědi jsou stručnější než otázky a prostým citováním by odpovědi ztratily svůj význam:

M.S (tazatel): ... je třeba vyplnit nějakou přihlášku, existuje nějaká zkušební doba?

K.P (narátorka): Ne.

M.S.: Prověřujete si nějak ty kandidáty?

K.P.: Ne, nic takového není. My jsme opravdu velmi otevření, řekla bych, zralí lidé. To znamená, tady je to všechno individuální. Nemáme žádný připravený postup, jak přistupovat k novým lidem.

M.S.: Jak je to s tím počtem členů, když už jsme to předtím nakousli. Mění se nějak ten počet členů, nebo je ustálený, nebo měnil se v historii?

K.P.: Určitě se měnil, na začátku tady bylo pár nadšenců, co začínali. A v současné době si myslím, že je nějakých 30 – 40 platících členů. Nicméně ten počet aktivních členů, kteří skutečně chodí pravidelně do buddhistického centra na veřejné meditace, je menší a to z toho důvodu, že se ty podmínky praktikujících mění. Buď mají rodiny, to znamená, nemají takovou svobodu, anebo se prostě přestěhují do jiného města, takže ne že by skončili s buddhismem, ale jsou členy jiné meditační skupiny, jiného meditačního centra.

M.S.: Takže jak vstoupit, tak vystoupit, tak vystoupit z té komunity, není nijak obtížné?

K.P.: Ne, nikdo to nehlídá.

M.S.: Je třeba možné někoho vyloučit?

K.P.: Ano

M.S.: Stalo se to už?

K.P.: Určitě se to stalo, slyšela jsem o takových případech, nicméně já osobně jsem nic takového nezažila. Jenom v jednom případě, že zde chodil takový člověk, který sice měl zájem o buddhismus, nicméně, ne že by nebyl slušně oblečený, ale velmi zapáchal, vypadal jako bezdomovec a nechtěl se upravovat. A to není náš styl. Ano? To znamená, my bychom měli reprezentovat Buddhova učení, měli bychom vypadat jako slušní lidé a tak se chovat. To znamená, takovému člověku... Ne bychom ho vykopli, ale doporučíme, aby nechodil. Buď že by se sebou něco udělal, nebo aby nechodil do našeho centra.“<sup>173</sup>

Na schůzi se může mluvit o tom, jak je to se vztahem komunity směrem k veřejnosti, k regionu, k jeho reprezentantům, nakolik je ta komunita známá veřejně,

<sup>172</sup> Rozhovor s Pavlem Bohušem vedl Milan Středa, 8.2.2014, 1. rozhovor, příloha 5, str. 17

<sup>173</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 7 - 8

nebo taky třeba neznámá, jestli nějakým způsobem přispívá, nebo inzeruje v médiích, jestli se účastní nějakých veřejných akcí. Vysvětluje to Kamila:

„Ano, máme tady v centru člověka, který se zabývá pí á174. To znamená, to je člověk, který, pokud je v centru nějaká akce, tak ji zveřejní. A co se týče zástupců regionu, nejsem si úplně jistá. Nicméně občas se stane, že nás požádá univerzita, abychom poskytli den otevřených dveří nějaké třídě. Nebo v rámci Týdne duševního zdraví jsme také organizovali den otevřených dveří a účastnili se této akce jako centrum.“<sup>175</sup>

Nově příchozího by také mohlo zajímat, jak je to hierarchií a autoritou v komunitě. Na to odpovídá také Kamila:

„A kdo ho řídí? Myslím si, že je to především dobrovolná neplacená aktivita jednotlivých členů a nedá se říct, že by ho někdo řídil, jenom jeden člověk, ale je to skupina lidí, kteří mají nadbytek a pracují pro to centrum víc.“<sup>176</sup>

Po schůzi následuje volná zábava. Několik lidí odchází domů, někteří jdou meditovat do meditační místnosti. Ostatní zůstávají, protože některý člen komunity dnes slaví narozeniny, jak sděluje Kamila:

„... prostory fungují i pro neformální setkávání. To znamená, spolu slavíme narozeniny, a protože se známe dlouho, máme se rádi, tak spolu trávíme čas i jinak, než meditací. To znamená společnými jídly, popřípadě tanečky, zábava...“

Jak taková zábava může vypadat, se dozvíme od Pavla:

„To je jedna z těch součástí center lamy Oleho, aby lidi společně meditovali a měli společně čas, který mohou využít jak v centru, to znamená, můžou tam společně něco slavit, můžou tam společně si pustit film, můžou společně si tam pustit přímý přenos, přes internet, učitele, když má učitel někde přednášku, protože se to streamuje<sup>177</sup>, tak to můžou sledovat společně. Můžou tam dělat nějakou oslavu, jakoukoliv. Nebo jen tak, páteční oslavu třeba, že ti lidé si tam pustí nějakou pěknou muziku, klidnou muziku, můžou pak i zapařit, pustit si divokou muziku. Důležité je být spolu, strávit ten čas spolu a socializovat se.“<sup>178</sup>

Od Jany se můžeme dozvědět, co se při těchto příležitostech konzumuje:

„A pak se lidé třeba veselí, pouští si filmy, pijí nějaké dobré nápoje a prostě si společně užívají volný čas. To se tam taky dělá, v tom centru.“<sup>179</sup>

S tím se shoduje Kamila a ještě upřesňuje vztah buddhistů BDC ke kouření a drogám:

---

<sup>174</sup> PR – public relations

<sup>175</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 8

<sup>176</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 6

<sup>177</sup> Přednášky Ole Nydahla nebo i jiných učitelů BDC se často přenášejí on - line přes internet, nazývá se to *streaming*.

<sup>178</sup> Rozhovor s Pavlem Bohušem vedl Milan Středa, 8.2.2014, 1. rozhovor, příloha 5, str. 17

<sup>179</sup> Rozhovor s Janou Říhovou vedl Milan Středa, 23.3.2014, 1. rozhovor, příloha 2, str. 12

„Kouření je nezdravé, ale žádné speciální příkázání od našich učitelů asi ohledně toho není, kromě toho, že je to nezdravé a je to nesmyslné. Co se týče alkoholu, tak náš lama Ole Nydahl nám nedával žádné příkazy a zákazy, v buddhistickém centru si velmi rádi dáme společně vínečko, pivečko, ale doporučuje se všeho s mírou. A co se týče drog, tak zde je to trošičku složitější situace, protože víme, jak drogy dokáží zničit život. A lama Ole říká, že drogy, kromě toho, že zkoncentrují štěstí z delšího časového úseku, který bychom prožili, na kratší, tak nic pozitivního a příjemného nepřinesou, takže velmi často zdůrazňuje nesmyslnost braní drog. A myslím, že když jsme se bavili o vylučování z centra, tak kdybychom zjistili, že někdo z praktikujících bere drogy, má s tím problém, tak bychom ho poslali do nějaké skupiny, kde by mu pomohli.“<sup>180</sup>

Kapitola se zabývá hlavně organizačními záležitostmi komunity BDC v Olomouci. Dá se však do jisté míry aplikovat na mnoho dalších komunit. Komunity BDC, jak vyplývá z údajů narátorů, jsou založeny na dobrovolné aktivitě a činnosti svých členů. Lidé, kteří chtějí, aby meditační centrum existovalo a fungovalo, věnují svůj čas, práci a peníze. Jak říká Kamila a Luděk, veškeré finanční prostředky pocházejí od samotných členů, hlavně ve formě měsíčních příspěvků. Největší část z nich se spotřebuje na nájem prostor, ve kterých centrum sídlí<sup>181</sup>. Z toho plyne také to, že centrum je závislé na počtu svých přispěvatelů. Pokud by například nastal jejich výraznější odliv, mohlo by se stát, že se nevybere dost peněz na nájemné a centrum by se ocitlo ve finančních problémech, které by mohly vést ke ztrátě místností, ve kterých se provozuje. Jak jsem už uvedl, počet členů je dlouhodobě poměrně stabilní, takže centrum existuje v Olomouci už 14 let. Případné finanční přebytky se investují do vybavení centra například nábytkem a dalším zařízením, je zde například počítač, dataprojektor či domácí kino, jak říká Martin, takže centrum je poměrně solidně vybavené.

Co se týká vedení komunity, tak v BDC existuje princip „meritokracie“, což v praxi znamená, že ti, kdo se činností a organizací v komunitě zabývají více, věnují mu dobrovolně svůj čas a energii, mají také větší vliv na některá rozhodnutí. O použití společných finančních prostředků, například na stavební úpravy nebo vybavení centra se ale rozhoduje na společných poradách. Účast na nich je dobrovolná, takže kdo se nezúčastní, nemá na rozhodnutí vliv, proto je účast většinou bohatá. Kamila také zmiňuje skutečnost, že přispěvatelů je víc, než aktivních členů komunity. Mezi těmi, kdo platí, ale neúčastní se života komunity ani nechodí na veřejné meditace, mohou být ti, kdo se například odstěhovali do jiného města či do zahraničí, nebo z nějakého

<sup>180</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 10

<sup>181</sup> Vlastní zkušenost autora

důvodu přestali chodit, ale zůstali sympatizanty olomoucké komunity a proto přispívají dál například formou trvalých příkazů své bance.

Společné jídlo a zábava může sloužit k upevnění vazeb mezi členy a komunitou a také mezi členy navzájem. Mohou vznikat pevná i dočasná přátelství, tak jako v jiných sociálních skupinách<sup>182</sup>. Co se týká vztahu komunity k alkoholu, tak narátoři už zmínili, že nejsou žádná omezení a při společných oslavách a party se v prostorách centra může pít například pivo, nebo víno. To je sám o sobě poměrně kontroverzní fakt a někteří zastánci „čistého“ duchovního života by asi pozdvihli obočí. Je možné, že tolerantní atmosféra také v této oblasti přispívá k tomu, že BDC má víc členů, než některé jiné buddhistické nebo jinak zaměřené skupiny<sup>183</sup>. V dalších kapitolách ještě budou narátoři mluvit také například o sexualitě a dalších tématech.

Jiná je situace, co se týká drog. V olomoucké komunitě, jak říká Kamila, stejně jako v ostatních centrech BDC, se silně nedoporučuje používat drogy, včetně například marihuany, takže to hraničí se zákazem. Jak se můžeme dočíst například v už zmíněné knize *Moje cesta k lamům*, Ole Nydahl v mládí drogám dosti holdoval a dostal se kvůli nim dokonce na několik měsíců do vězení. Poté, co se aktivně začal zabývat buddhismem, toho zanechal<sup>184</sup>. Za zajímavý pokládám fakt, že tři z mých pěti narátorů také uvedli, že mají za sebou několikaletou drogovou zkušenost a všichni s nimi úplně přestali, když začali být aktivními buddhisty<sup>185</sup>. Z tak malého vzorku samozřejmě není možné vyvodit, že buddhismus má pozitivní vliv na drogovou abstinenci, ale každopádně tito narátoři všichni uvedli, že u nich tomu tak bylo.

Další silné doporučení, které, podle mého názoru, patří do této kapitoly, i jsem je přímo necitoval, se týká mluvení o meditačních prožitcích. Kamila na přímou otázku odmítla odpovědět, protože Ole Nydahl to nedoporučuje<sup>186</sup>. Příčinou může být to, že Kamila chápe buddhismus jako pravidelnou práci s myslí, při které nejsou meditační zážitky podstatné a nemusí vypovídat o úrovni, jaké meditující dosáhl. Další příčinou

---

<sup>182</sup> Přátelství se v BDC poměrně dost zdůrazňuje a Ole Nydahl často o svých žácích mluví jako o přátelích. O tom však nikdo z narátorů nemluvil, proto to uvádím jen z vlastní zkušenosti.

<sup>183</sup> Tento přístup k alkoholu je, pokud vím, běžný v západní a střední Evropě, působí ale také místní kulturní zvyklosti. Například v Polsku se vypije víc alkoholu, než v Německu. V zemích, kde je alkohol všeobecný problém, jako například v Rusku, je tlak na abstinenci v centrech BDC vyšší. Vlastní zkušenost autora.

<sup>184</sup> Ole Nydahl se problematice drog a varování před nimi věnuje téměř na každé své přednášce. Vlastní zkušenost autora.

<sup>185</sup> Jsou to Martin a Pavel, kteří o tom mluvili v kapitole o prvním příchodu do centra BDC, a také Luděk, viz jejich první rozhovory.

<sup>186</sup> Viz Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Stěda, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 17

mohou být rušivé emoce, které, jak o tom mluvil například Luděk<sup>187</sup>, jsou překážkami na duchovní cestě. Závist, že někdo jiný má meditační zážitky, a já ne, může být jednou z nich.

#### 4.3.6 Po první návštěvě komunity

Předpokládejme, že nový návštěvník „přežil“ první návštěvu komunity ve zdraví a to, co zažil, ho neodradilo od zájmu o buddhismus ani od stylu buddhismu, který se provozuje v BDC. Co bude dělat dál?

„Tak jako ono to není jednoduché začít praktikovat. Člověk sám asi... nebo já bych to neuměla, jakože někdo si začne praktikovat sám doma... protože nemá právě tady ty zpětné vazby. Proto je to hrozně důležité pro ty nové lidi, a stávající, aby ten buddhismus pokračoval nějak dál.“<sup>188</sup>

Narátoři brzo zjistili, že lidé v komunitě si myslí, že členství v komunitě a časté docházení do meditačního centra, se pokládá za důležité. Proč, vysvětluje Martin:

„Tak, na Diamantové cestě je strašně důležité potkávat učitele, ten nám opravdu nastavuje to zrcadlo a ukazuje nám ten cíl, kterého lze dosáhnout, a to nás strašně inspiruje. A centrum, to je takové učitelovo místo, energetické pole, nevím, jestli takový výraz je pro tu práci... (...)...energetické pole učitele. Takže, když člověk přichází do centra, tak se prostě dostává do učitelova energetického pole, dostává se do osvětlené aktivity svého učitele, takže člověk i při meditaci snáz rozbíjí ty svoje koncepty (...) a postupuje rychleji na cestě a snižuje se riziko toho, že by si nějak ulítnul na emocích svých, nebo na myšlenkách, nebo na názorech nějakých, nebo na pochopeních špatných, a tím, že nás je tam víc, tak tím se to všechno jenom jakoby prohlubuje, je to taková raketa.“<sup>189</sup>

Co nárátoři dělali dál, aby postupoval na své duchovní cestě, říká Kamila:

„A potom je to o praxi. To znamená každodenní meditace, která mě provází až doted'. A myslím si, že věci se hýbou. Je to takové hlubší pochopení života a člověk tak jako dospívá, takže je to ruku v ruce s životními zkušenostmi a praxí buddhismu.“<sup>190</sup>

„V centrech doporučuje lama Ole, abychom meditovali společnou meditaci na 16. Karmapu a jinak předává praxe, jako je Ngöndro, to jsou přípravná cvičení, která připravují mysl a nás, bytost jako celek, na hlavní praxi, praxi Mahámudry, kdy meditujeme přímo na mysl a to je u většiny praktikujících meditace 8. Karmapy. A jak často (smích), to je individuální. Lama Ole doporučuje, abychom u těch přípravných cvičení, která mohou být náročnější, praktikovali pravidelně, i když se nám třeba nechce, protože ta pravidelnost, to je to, co dělá u té praxe úspěch. Protože kdy nalijeme například na skálu kýbl vody, tak to nebude mít takový účinek, neuděláme tu díru do té skály, jako když pravidelně kape kapička na jedno místo pořád, tak se tam udělá díra a

<sup>187</sup> Viz kapitola První veřejná přednáška

<sup>188</sup> Rozhovor s Janou Říhovou vedl Milan Středa, 23.3.2014, 1. rozhovor, příloha 2, str. 9

<sup>189</sup> Rozhovor s Martinem Brtníkem vedl Milan Středa, 25.3.2014, 2. rozhovor, příloha 4, str. 4

<sup>190</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 1. rozhovor, příloha 1, str. 4

můžeme se dostat do té hloubky, skutečného jádra. Takže praktikovat pravidelně. A myslím si, že je to hodně individuální a o zralosti jednotlivých praktikujících, protože my sami musíme zhodnotit, jaké jsou naše možnosti. A nemělo by to být k nějakému hlubšímu stresu, že dnes nemůžu hodinu meditovat, tak je to špatně (smích).<sup>191</sup>

Buddhistická duchovní cesta není jen o docházení do centra a společné nebo individuální meditaci. Kamila vysvětluje, co to v její interpretaci znamená postupovat na duchovní cestě. Znamená to také změnu životní motivace od sobecké k altruistické:

„Můžeme chodit do buddhistického centra, můžeme sebou házet o zem a říkat tomu poklony<sup>192</sup>, můžeme si mumlat nějaké mantry<sup>193</sup>, ale pokud nepochopíme, co nám náš učitel říká, o čem to ve skutečnosti je, tak nejsme buddhisti. To je nic, jo? Jsme jenom lidi, kteří chodí do nějakého kroužku a říkají si, já nevím, sběrači známek, nebo prostě ti, co hrají ping – pong, nejsme výjimeční. Myslím si, že... mě se líbí, jak říká Karmapa, že slovo buddhista v tibetském jazyce ani neexistuje, jenom člověk, který následuje to učení.“<sup>194</sup>

„A pokud se budeme chovat, podle zákona příčiny a následku a přijímáme útočiště ne v těch vnějších věcech materialistických, ale v mysli, a máme tu motivaci té bódhičitty<sup>195</sup>, to znamená, že chceme pomáhat bytostem, chceme praktikovat, abychom skutečně byli užiteční a přinesli něco dobrého, tak se stáváme, dle mého názoru, buddhisty. A v tom případě jsme výjimeční. Svým způsobem, tímhle přístupem. Protože nejsme v mašinérii materialismu a povrchnosti. Myslím si, že povrchnost je problém v dnešní době v naší společnosti.“<sup>196</sup>

Narátoři brzo zjistili, že členové komunity pokládají pravidelnou návštěvu meditačního centra za tak důležitou, že je to součást buddhistické praxe. Jako příklad, proč tomu tak je, bych mohl uvést Martina a Kamilu, kteří se začali pokládat za výjimečné, když pro sebe objevili buddhistické myšlenky. Jednou z funkcí komunity<sup>197</sup> může být právě pomoc členům, kteří „ulétávají“ na podobných iluzích o vlastní výjimečnosti, nebo naopak o vlastní nedostatečnosti, nebo jiným směrem a tak místo aby se blížili k buddhistickému cíli, se od něj mohou vzdalovat. Jedna z funkcí komunity tedy může být poskytování jakéhosi zrcadla o sobě samém. To je ostatně téměř každá lidská skupina, ale málokdy to lidé tak vnímají, nebo se jim to dokonce zdůrazňuje, jako v BDC. Martin proto také vidí komunitu jako určitého zástupce učitele a nositele jeho osvícené energie, která členům pomáhá v jejich rozvoji.

<sup>191</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 11

<sup>192</sup> Jedna ze součástí buddhistické praxe, účel má podobný, jako hathajóga, tedy uvolnit energetické dráhy v těle

<sup>193</sup> Další součást buddhistické praxe, meditace na úrovni zvuku.

<sup>194</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 1. rozhovor, příloha 1, str. 10

<sup>195</sup> Aktivní soucit

<sup>196</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 1. rozhovor, příloha 1, str. 10

<sup>197</sup> Buddhistická komunita, nebo také společenství praktikujících, se v sanskrtu nazývá *sangha* a její důležitost je v tibetském buddhismu ještě větší, než jak o tom mluvili nárátoři. Její funkce je z určitého pohledu nezastupitelná a bez účasti v ní není podle nauk tibetského buddhismu prakticky možné cíle dosáhnout. Nárátoři o tom ale takto nemluvili, proto to mohu uvést jen jako vlastní zkušenost.



Narátoři, kteří se systematicky věnují buddhistické meditační praxi, ji nepokládají za právě jednoduchou záležitost. Buddhistická praxe, pokud má být opravdovou duchovní cestou, a vést k rozvoji kýženým směrem, tedy směrem k osvícení, není jen občasné usedání do meditační pozice střídané veselým životem, oslavami a party, ale že se to se systematickou praxí myslí vážně. Pokud o tom nezaslechl už dříve, tak zjistí, že téměř všichni členové komunity dělají přípravná cvičení zvaná Ngöndro, která mohou při pravidelné praxi trvat i několik let<sup>198</sup>. Proč si myslí, že by měla být meditační praxe systematická a pravidelná, vysvětluje Kamila na příkladu se skálou a vodou. Skála v tomto případě reprezentuje ztuhlé návyky a koncepty, které dohromady tvoří ego, které je největší překážkou v dosažení cíle buddhistické duchovní cesty. Systematická meditace je v této interpretaci pomalu tekoucí vodou, která nakonec skálu přemůže. Kamila, ale také ostatní buddhisté BDC, právě tohle pokládají za princip buddhistické práce s myslí a důležitou činnost na duchovní cestě.

Získat pochopení informací předaných na přednáškách a kurzech Kamila nepokládá za snadný a krátký proces. Systematická práce s vlastní myslí by také měla být procesem, při kterém dojde k pochopení buddhistických informací o tom, jak vypadá a funguje naše mysl, a dalších buddhistických základních pojmů. Funkce komunity, jak o ní mluví Martin, spočívá také v tom, že si její členové mohou navzájem toto pochopení konfrontovat a vysvětlovat. Zkušenější členové komunity tak svoje pochopení základních buddhistických pojmů mohou předávat méně zkušeným. Mohou je naučit, jak správně vykonávat meditační praxi, ale také například „techniku“ pořádání přednášek a kurzů, nebo jak vést a organizovat komunitu „měkkým“ a neinstitucionalizovaným stylem, o kterém byla řeč v minulé kapitole, bez organizované struktury a funkcionářů s jasně definovanými funkcemi a pravomocemi.

Pravidelnou a pokud možno intenzivní praxi je možné dělat individuálně nebo kolektivně. Individuální meditaci je možné dělat doma, nebo třeba v přírodě, ale lidé v BDC rádi meditují společně v meditačním centru, nebo v meditačním stanu, pokud se účastní některého kurzu, o kterém bude řeč v následující kapitole. Je možné, že si myslí, že společná meditace podporuje přátelskou atmosféru, o které už byla řeč. Je také možné, že si myslí to, co říkal Martin o energetickém poli, které dávají do souvislosti s buddhistickým učitelem. Nebo působí faktor neverbální komunikace mezi zkušenými

---

<sup>198</sup> Například mně osobně Ngöndro zabralo 7 let

buddhisty, u kterých se díky dlouholeté meditaci objevily efekty v mozku, o kterých jsem se zmiňoval v úvodu a méně zkušenými, kteří to nějak vnímají.

#### 4.3.7 První velký meditační kurz

Buddhisté BDC jezdí několikrát do roka na buddhistické kurzy. Kam jezdí a jakým způsobem cestují, vysvětluje Kamila:

„Takže buddhisti opravdu hodně cestují právě za svým učitelem. Po Evropě, po světě, někteří cestují po Americe, po Austrálii. Já většinou tedy jenom po Evropě (smích). (...) Tak Polsko, Maďarsko, já nevím, určitě Slovensko, Německo, Rakousko, Španělsko, Itálie. Tak, Evropa...<sup>199</sup> (...) I individuálně i společně, záleží na tom. Většinou z mé zkušenosti je to společně. Praktikující se domluví, někdo vezme auto, auto se naplní praktikujícími, tak, aby se ušetřilo za benzín. Pokud se jede dál, tak se kamarádi domluví, že poletí letadlem, vlakem, různě. To znamená, cestuje se různými způsoby.“<sup>200</sup>

Časté cestování patří ke změně životního stylu v souvislosti s buddhismem, jak ho chápe skupina BDC. U někoho to může být změna velmi výrazná, zvláště u toho, kdo byl předtím usedlý typ, který zřídka „vytáhl paty“ ze svého města či vesnice. Buddhismus tak, s trochou nadsázky, může lidem pomáhat poznávat svět, tak jako se to stalo v mém případě. Z tohoto hlediska to není úplně laciný „koníček“, protože cestování do zahraničí několikrát do roka něco stojí<sup>201</sup>.

Kamila také vysvětluje, jak to na takovém kurzu vypadá, kolik bývá účastníků a naznačuje styl jeho organizace:

„... několik set až tisíc lidí... Je zde jeden velký meditační stan, kde se všichni účastníci scházejí na přednáškách a společných sezeních. Většina praktikujících spí ve stanu a všechno probíhá na aktivitě těch buddhistů. To znamená, vydáváme si jídlo vzájemně, pomáháme při chodu celého toho kurzu. To znamená při registraci, při úklidech a podobně. Velmi uvolněná a příjemná atmosféra.“

Kamila také informuje o tom, kde se kurzy odehrávají a kde při nich lidé bydlí:

„I ve městech i v přírodě. Jo? Například ty letní kurzy, ty probíhají většinou na retreatových<sup>202</sup> místech, to jsou místa v přírodě, nějaké louky, které už povětšinou patří buddhistům, které jsme si koupili. A také jsem byla například na kurzu v Salzburgu, na

<sup>199</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 1. rozhovor, příloha 1, str. 11

<sup>200</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 9

<sup>201</sup> Přestože se o tom nikdo z narátorů výslovně nezmínil, pokládám za důležité zmínit to, že za účast na kurzu se platí, podle mých zkušeností cca 2500 – 3500 Kč za 4 – 5 denní kurz. Záleží na tom, kde se kurz koná, směrem z ČR na západ cena obvykle stoupá, směrem na východ může i klesat.

<sup>202</sup> Retreat – výraz pro „meditaci v ústraní“, také intenzivní skupinová praxe

inauguraci<sup>203</sup> stupy<sup>204</sup>, kde byly pronajaté velké prostory nějakých skladů, kde jsme spali přímo i v budovách, takže... (...) Spíme na zemi na karimatkách, máme své vlastní spacáky. (...) ... máme i ty stany, ano.“

Spaní na zemi na karimatkách, ve stanech, to může znamenat poměrně spartánské podmínky pro lidi, kteří jsou například dobře situovaní a přivykli luxusnějšímu životnímu standardu, nebo žijí usudlým či pravidelným rodinným životem. Patří to také ke změně životního stylu, o které už byla řeč.

Kdo kurzy pořádá, kdo je vede a jaké jsou jejich druhy a jak dlouho trvají:

„Tak pořadatelé, jak už bylo řečeno, jsou sami buddhisté a ten program je tam podle toho, kdo přijede. Většinou je to kurz s lamou Ole Nydahlem. Nicméně jednou za dva roky navštěvuje Evropu 17. Karmapa, občas sem zavítá i nějaký východní učitel, jako je Šerab Gjalcen Rinpoče, Šamar Rinpoče a podobně. (...) Tak rozlišuje se samozřejmě, každý ten kurz má nějaké své téma. Buď je to kurz vědomého umírání, kterému se říká Phowa, nebo to může být kurz věnovaný přímo na přípravná cvičení, tak zvaný Ngöndro<sup>205</sup> kurz, nebo je to kurz Velké pečeti, Mahámudra<sup>206</sup>, kde se předává nejvyšší učení a podobně. (...) To je různé, ale většinou několik dní, to znamená klasicky tři až pět, šest dní.“<sup>207</sup>

Když Kamila říkala, že se cestuje za učitelem, nebylo to úplně přesné, protože ve skutečnosti se cestuje za učiteli, jak dodala později. Učitelé, které právě jmenovala, vedou obvykle zvláštní druhy kurzů, které se nazývají iniciace<sup>208</sup>. Na nich členové BDC poznávají tradiční styl tibetského buddhismu, při kterém se používají roucha, zvonky, květiny, zpěvy a podobné věci. Jmenování učitelé, zvaní lamové<sup>209</sup>, jsou obvykle mniši, takže je možné se na těchto kurzech seznámit i s touto formou buddhismu. Jestliže, jak bylo řečeno v historické části, v Tibetu se pěstoval buddhismus hlavně v kláštorech, a tak ti, kdo se jím zabývali, byli přirozeně mniši. Naproti tomu v BDC žádní mniši nejsou, je to laický styl buddhismu, jak už bylo řečeno. Přesto je i v tomto prostředí o iniciaci zájem a tak se občas ocitnou někteří mniši, kteří mají oprávnění je předávat, v jiném kulturním prostředí, mezi laickými buddhisty stylu BDC. Nicméně toto setkání kultur může do jisté míry dokládat platnost toho, co řekl Pavel<sup>210</sup>, že buddhismus není ani tibetský, ani západní, ani africký. Z tohoto hlediska může představovat, a v praxi

<sup>203</sup> Rituál, který se provádí po dokončení buddhistické stupy

<sup>204</sup> Tradiční asijská sakrální stavba, hlavně v buddhismu a hinduismu

<sup>205</sup> Čtyři přípravná cvičení. Meditace specifické hlavně pro tibetský buddhismus.

<sup>206</sup> Učení, které se zabývá přímo podstatou mysli.

<sup>207</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 9

<sup>208</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 16

<sup>209</sup> Ole Nydahl také používá titul lama, ale je jeden z mála význačnějších učitelů tibetského buddhismu, který není mnich.

<sup>210</sup> Viz str. 47

také představuje, určitý most mezi lidmi různých národností a kultur. Na velkých kurzech BDC se běžně setkávají lidé z různých zemí Asie, Evropy, Severní a Jižní Ameriky či Austrálie, Nového Zélandu a Ruska a přesto na všech panuje ona přátelská atmosféra, o které mluví narátoři<sup>211</sup>.

Na kurzu nový buddhista může poprvé vidět hlavního učitele BDC Ole Nydahla. Jestli do této doby nechápal, proč je v tibetském buddhismu učitel tak důležitý, teď tomu začíná rozumět tak, jak to vysvětluje Pavel:

„Pokud se podíváme na Velkou cestu a Diamantovou cestu, tak tam se ten učitel stává velmi důležitým, protože už nejde jen o ty informace, ale jde o to, že on je příkladem pro tebe, čeho ty můžeš dosáhnout. Ty vidíš živoucí příklad, učitel je živoucí příklad, někdo, kdo ti ukazuje, že existují určité metody a že ty metody je možné zrealizovat a že je možné je prožívat. Vidiš to na něm. A na Diamantové cestě, tak vlastně ten učitel je naprosto nepostradatelný, protože on je pro tebe v podstatě tím konečným stavem, tím stavem Buddhy, je po tebe přítelem na cestě, je pro tebe vlastně tím učením, dává ti inspirace na cestě a vede tě, v závislosti na tvé otevřenosti, tě vede co nejrychleji do toho cíle, jo?“<sup>212</sup>

Jaký je rozdíl mezi buddhistickým učitelem a učitelem ve škole, vysvětluje také Pavel:

„Je to úplně jiné (smích). Učitelé ve škole jsou také různí, někdo je kamarád, někdo je prostě autoritativní a nevnímá tě jako sobě rovného a podobně. Ale v případě Oleho to je prostě největší kámoš, kterého můžeš mít. Je prostě tvým bráchou, tátou, mámou, vším jakoby, co je pro tebe blízké a příjemné, co si umíš představit. Je tvým největším kámošem, jo? Nevnímaš ho jako nějakou autoritu. Můžeme říct – nevnímáš ho jako autoritu, že by byl jako někdo, kdo je někde, na nějakém vysokém postu a říká – ty musíš udělat tohle a tamto, protože já tady učitel realizovaný... Ole třeba konkrétně takový není, jo?“<sup>213</sup>

Pokud se některý z narátorů předtím seznámil s jinými školami a směry tibetského buddhismu, nebo byl na nějakém jejich kurzu, může začít vnímat jejich odlišnost od stylu BDC. Mohl také zachytit otevřenou kritiku toho, jakým způsobem Ole Nydahl přizpůsobil tibetský buddhismus západnímu kulturnímu prostředí<sup>214</sup>. Mohl se také setkat s argumentem, že to vlastně už není forma tibetského buddhismu. Jeho styl buddhismu je přesto pro některé lidi atraktivní. Jsou to hlavně lidé mladí, vzdělaní a takoví, kteří si myslí, že by je tradiční forma buddhismu nezaujala, jako například Pavla:

---

<sup>211</sup> Vlastní zkušenost autora

<sup>212</sup> Rozhovor s Pavlem Bohušem vedl Milan Sředa, 8.2.2014, 1. rozhovor, příloha 5, str. 8

<sup>213</sup> Rozhovor s Pavlem Bohušem vedl Milan Sředa, 8.2.2014, 1. rozhovor, příloha 5, str. 8

<sup>214</sup> Ronovský, Vít. *Světová náboženství z pohledu Buddhismu Diamantové cesty: Působení Ole Nydahla v České republice. Bakalářská práce*. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, Katedra religionistiky a filozofie, 2009, str. 36

„Já v tom problém nevidím, pro mě, protože mě tak vyhovuje, tak jak to praktikujeme, ten buddhismus. Naopak si myslím, že kdybych přišel někam, kde by se jenom zpívalo, bouchalo se na bubínky, na činely a cinkalo se zvonečkama, lidi byli oblečení v nějakém rouchu, tak bych se otočil, možná hned ve dveřích bych udělal takovou stoosmdesátku a byl bych pryč (smích).“<sup>215</sup>

Vít Ronovský uvádí, že skupina BDC se od ostatních buddhistických skupin spíše izoluje<sup>216</sup>. Pavel to víceméně potvrzuje a zdůvodňuje proč:

„Myslím si, že to je správné, to, že se nesnažíme se mixovat, nebo míchat, nebo mít blízko k ostatním směrům, protože každý jeden směr, každá ta cesta je pro jiné lidi. To znamená, že pokud bychom se snažili navázat kontakty, nějakou spolupráci s jinými liniemi, nebo s jinými, třeba s Malou cestou, nebo s praktikujícími Malé cesty, tak že mohlo vést jenom ke zmatkům, jo? Že jejich lidi s jejich nastavením by přicházeli k nám a byli by nešťastní, naši lidi by byli nešťastní třeba v jejich jakoby společnosti. Takže jde o to, aby to bylo co nejefektivnější, to znamená, aby každý přišel tam, co mu nejvíc vyhovuje a měl prostě ten svůj směr.“<sup>217</sup>

Pavel mluví o tom, že jednotlivé buddhistické školy a směry existují a fungují samostatně a odděleně. Vysvětluje to tak, že jsou určené pro různé typy lidí podle jejich povah a převažujících charakterových vlastností. Samotný fakt, že přátelský a uvolněný styl, charakteristický pro BDC, může najít mezi jinými buddhisty své kritiky, naznačuje existenci odlišných názorů na buddhistickou duchovní cestu. Jako příklad mohu uvést například zenový buddhismus, pocházející z Japonska, o které se zmiňuje Kamila, který je pověstný svým důrazem na kázeň a na to, aby žáci přesně dodržovali pokyny svých učitelů. V tomto prostředí by se členové BDC pravděpodobně necítili moc volně a s dodržováním pravidel a kázně by asi měli problémy. Podobně někteří zenoví buddhisté by se možná necítili dobře v prostředí, ve kterém se sice poměrně hodně medituje, ale také hodně klábosí a není výjimkou jít z meditace rovnou na party.

Jak kurz probíhá a jakou formou Ole Nydahl učí své žáky, o tom mluví také Kamila:

„Učí nás formou přednášek a předává nám meditace a potom už je to na každém z nás, jak praktikujeme a pracujeme sami se sebou. Protože nikdo jiný, žádná vnější bytost, ani učitel, za nás nemůže dosáhnout osvícení ani pochopení, to musíme udělat my. On nám dává metody a my je potom aplikujeme v našem životě.“<sup>218</sup>

<sup>215</sup> Rozhovor s Pavlem Bohušem vedl Milan Středa, 8.2.2014, 1. rozhovor, příloha 5, str. 10

<sup>216</sup> Ronovský, Vít. *Světová náboženství z pohledu Buddhismu Diamantové cesty: Působení Ole Nydahla v České republice. Bakalářská práce.* Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, Katedra religionistiky a filozofie, 2009, str. 36

<sup>217</sup> Rozhovor s Pavlem Bohušem vedl Milan Středa, 8.2.2014, 1. rozhovor, příloha 5, str. 11

<sup>218</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 11

Buddhistický učitel je v Kamilině interpretaci vlastně zprostředkovatel informací a vysvětlení o buddhistické teorii i praxi. Předává také svým žákům instrukce, jak meditovat.

Kamila také vysvětluje, důvody hlubokého vztahu některých žáků k Ole Nydahlovi:

„A to, jak funguje, to, jak permanentně pracuje, to, jak inspiruje lidi svým chováním, to, že neustále dělá něco dobrého pro ostatní, to je jednak velký vzor pro nás ostatní, jo? To znamená, on nám ukazuje, jaký máme vůbec potenciál, co všechno můžeme dokázat, pokud dokážeme pracovat s naší vlastní myslí.“<sup>219</sup>

Kamila naráží na roli učitele jako živého příkladu toho, co lze dosáhnout na buddhistické duchovní cestě. Říká tím vlastně, že učitel by měl být pro své žáky vzorem veškerým svým chováním a neustálou prací pro své žáky. Jak se zdá, Ole Nydahlovi se tuto roli daří plnit, jinak by pravděpodobně neměl tolik žáků po celém světě.

Nový návštěvník mohl začít dělat si názor na Oleho Nydahla z toho, co se dozvěděl od dalších účastníků kurzu, se kterými se seznámil a dal do hovoru. Pravděpodobně by se dozvěděl něco podobného, co říká Luděk:

„No a Ole je člověk jako my. Je to kámoš, je rovný s námi, je to přítel, který nám dává tyhle věci. Neberu ho, jako kdyby to byl nějaký učitel, který jde na svého žáka, že je to autorita a ten žák ho musí poslouchat. Takhle to prostě není. Je to na volno, což takovým lidem, jako mě, vyhovuje. Asi to mě lákalo... prostě cítíš na tom tu svobodu, tak prostě do toho jdeš, jo? Tohle je ten první znak, že si toho učitele proklepáváš. Vidiš ho poprvé a slyšíš ty příběhy, že skáče padákem a jezdí na motorce, a jak támhle všude možné cestuje a tyhle věci. A tak to tě upoutá, protože chceš být taky takový, nebo jsi takový, nebo život prožíváš nějakým stylem podobným. Tak to si myslím, že díky tomu má Ole tolik žáků.“<sup>220</sup>

Luděk vyjadřuje názor, že nikoliv autoritativní, ale přátelský vztah ke svým žákům je pro Ole Nydahla charakteristický. Proto mezi jeho žáky mohou patřit lidé, kteří mají k autoritám obecně spíše rezervovaný vztah, nebo neuznávají autority žádné. Ole Nydahl tak vytváří duchovní alternativu pro ty, kdo mají určitý smysl pro spiritualitu, ale je jim cizí pojetí náboženství, ve kterém hraje hlavní roli autorita, jak ji chápou „klasická“ náboženství. Takoví lidé se mohou najít například mezi lidmi, kteří

<sup>219</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 9

<sup>220</sup> Rozhovor s Luděkem Trešlem vedl Milan Středa, 3.3.2014, 1. rozhovor, příloha 3, str.10

vyhledávají adrenalinové situace, jezdí rychle na motorce<sup>221</sup> nebo automobilem, skáčou padákem, bungee – jumping a obecně svobodnější styl života.

Luděk ještě doplňuje, proč si myslí, že Ole má po celém světě tolik žáků:

„No, tak právě proto, že to předává úplně normálním stylem. To učení myslím, jo? Že lidi jsou v tomhle světě, aspoň v těch rozvinutých zemích, kde je nadbytek, kde není hlad a tak, tak ti lidé jsou otevření a chtějí prožívat takovéhle věci. Rádi cestují, rádi dělají tyhle extrémní sporty atd. a to prostě přitahuje pozornost. A když Ole je takový, tak má hodně sympatizérů, které upoutá tímhle. A tím pádem jim může dávat to učení, protože oni se mu otevrou.“<sup>222</sup>

Luděk si myslí, že takoví svobodomyšlní lidé naslouchají tomu, co jim Ole Nydahl říká, protože mají pocit, že jim to říká jejich přítel, který sdílí hodnoty a styl života, který sami provozují, nebo obdivují. Jak už narátoři uvedli, učitel je v tibetském buddhismu důležitý jako osobní příklad a jako reprezentant toho, že duchovní cesta směrem, o kterém mluví, je schůdná a má nějaký smysl. Kromě toho v buddhistických představách reprezentuje také vlastní cíl této cesty, rozpoznání vlastní mysli jako absolutního prostoru, neboli osvícení.

Nový návštěvník také může zjistit, že Ole Nydahl mluví o tom, že ani v soukromí příliš nenaplnuje některé představy o duchovním učiteli. Svůj pohled na to, proč to dělá, vysvětluje Pavel:

„Myslím si, že to dělá výtečně, že si to užívá, že inspiruje lidi, aby zkusili něco podobného, protože on říká, že to dělá proto, že testuje svoji mysl. Testuje, jak jeho mysl reaguje v různých extrémních situacích a jeho závěr je vždycky ten, že si to naprosto užívá. A zároveň inspiruje ostatní. Zase, dělá to proto, protože se snaží být užitečný ostatním, aby ostatní viděli, že můžou ozkoušet různé věci a ozkoušet si, jak je na tom jejich mysl. Seskok s padákem prostě... neskákal jsem někdy, těším se, až si skočím (smích), ale i Ole jak o tom mluví, i ti lidé, kteří skočili, tak inspirace prostě, v naprosté většině inspirace. Prožívání právě vlastně toho stavu, kdy to tělo tě prostě neomezuje a podobně. Vždycky mě to bavilo poslouchat ty lidi, kteří o tom vypráví, takže jedno velké plus pro Oleho, že tyhle věci dělá a že ty věci sdílí s druhými a že je inspiruje, aby to dělali. Protože, a zase, hlavním Oleho úkolem je bourat škatulky. My jsme každý si vytvořili třicet tisíc škatulek, omezujeme se neustále vším možným a tohleto jsou ty věci, kdy člověk jde za to omezení. A Ole to bourá a inspiruje k tomu ostatní.“<sup>223</sup>

Pavel říká, že si myslí, že Ole Nydahl provozuje adrenalinové aktivity, o kterých už byla řeč, jako prostředky na duchovní cestě. Jak už bylo řečeno v kapitole o

---

<sup>221</sup> Ole Nydahl se na svých přednáškách občas zmiňuje, že někdy jezdí s přáteli rychlostí nad 300 km/h. Vlastní zkušenost autora.

<sup>222</sup> Rozhovor s Luděkem Trešlem vedl Milan Středa, 3.3.2014, 1. rozhovor, příloha 3, str. 10

<sup>223</sup> Rozhovor s Pavlem Bohušem vedl Milan Středa, 8.2.2014, 1. rozhovor, příloha 5, str. 12

první přednášce, cílem buddhismu je stav mysli, který je charakteristický permanentní radostí a neohrožeností. Ole Nydahl tak podle Pavla testuje svou mysl v extrémních situacích, kdy je běžné prožívat například strach, jestli i při nich jeho mysl zůstává v neohroženém a klidném stavu, kterého dosáhl buddhistickou praxí. Takové testování také doporučuje svým žákům. V Pavlově interpretaci strach a další rušivé emoce představují omezení na buddhistické duchovní cestě, a metody práce s myslí a styl života, které provozuje a doporučuje Ole Nydahl, umožňuje tato omezení „bourat“ a jejich odstraněním umožnit lidské mysli dosáhnout svého potenciálu, kterým je stav osvícení.

Nový návštěvník může také brzo zjistit, že Ole se na svých přednáškách věnuje také dalším „neduchovním“ tématům, jako je sexualita a jeho vztahy k ženám. O tom mluví například Jana:

„Zrovna teď o tom Ole mluvil na té přednášce teď v Bratislavě, že my pořád tu..., a i ti lidé kolem, když se baví s buddhisty, ale většina z nás to samozřejmě nevidí na té nejvyšší úrovni, jak to vidí Ole. Že prostě že to je ta nejvyšší radost. A není to o té sexualitě, jak ji vidíme my. Že to je trochu něco jiného. Ale já si myslím, že sexualita obecně, nebo u lidí, je součástí života. Že když ji nějak odetneš, že ti nějaký náboženský systém řekne – tohle nesmíš dělat a tohle nesmíš dělat – tak mi přijde, že to není o žádném rozvoji, že to prostě k tobě patří. Já osobně to vnímám, nebo jako buddhista to vnímám takhle, že to je součástí člověka. A pokud se chceš jako celek nějak rozvíjet a být i přínosem pro někoho, tak když něco, nějaký kohoutek, zavřeš, nějakou energetickou dráhu ve svém těle, tak to prostě nefunguje.“<sup>224</sup>

Jana vysvětluje postoj k sexualitě, který, pokud mohu posoudit, je v BDC poměrně běžný. V podstatě zmiňuje dva pohledy na sexualitu, o kterých Ole Nydahl na svých přednáškách někdy hovoří. „Nejvyšší“ pohled, tedy pohled osvícení, znamená vidět hlavně mentální aspekt sexuality z hlediska radosti, kterou může přinášet. Z „běžného“ pohledu je prostě zdravá a za nezdravou se pokládá spíše sexuální abstinence. Hlavně proto, že z hlediska tělesného energetického systému, jak jej chápe buddhismus, může být sexuální abstinence a neukojená touha překážkou volného toku energie v jeho energetických drahách.

Novému návštěvníkovi může připadat nemístné, mluvit při takové příležitosti o sexu a není sám. Podobně to vidí také Jana:

---

<sup>224</sup> Rozhovor s Janou Říhovou vedl Milan Středa, 23.3.2014, 1. rozhovor, příloha 2, str. 3



„... asi jo, já si myslím, že tady toto, že až mluví hodně o té sexualitě někdy. Já myslím, že lidem, kteří mají možná trošku problém se sexem, nebo mají to v sobě potlačené, to může přijít, jako že o tom až příliš mluví.“<sup>225</sup>

Jana také zmiňuje svou známou, která z tohoto důvodu Oleho odsuzuje:

„...o Olem právě vždycky mluví, že to je sexista a s prominutím jako hnusák, jo? Tak já vždycky říkám – tak ona je buddhistka, asi ti zenoví buddhisti se soustředí... jak my jsme ty typy touhy, tak oni zase hledají, i když ji posloucháš, jak mluví, tak ona prostě hledá ve všem to špatné. Když o tom takhle mluví, tak ve všem hledá to špatné.“<sup>226</sup>

Pavel vysvětluje, proč si myslí, že Ole na svých přednáškách mluví o těchto věcech:

„A jak Ole říká, on to dělá proto, že filtruje lidi, kteří k němu přicházejí. Pokud má někdo v těchto oblastech problémy, tak by stejně nebyl šťastný v jeho přítomnosti, nebo v přítomnosti těch jeho žáků. Tak tím, že o tom mluví, tak vlastně to dělá vědomě pro dobro ostatních, zase, jo? Nemluví o sexu proto, aby všem ukázal, jak je dobrý, že se může v pětasedmdesáti milovat každý den, ale říká z jeho nastavení mysli být užiteční ostatním, to říká proto, aby pomohl těm lidem prostě, aby jim ušetřil třeba čas, který by mohli ztratit pro to, se rozvíjet. Proto Ole o tom mluví, nemluví o tom proto, aby se ukázal.“<sup>227</sup>

Pavel vysvětluje, proč si myslí, že tak výsostně „neduchovní“ téma Ole Nydahl na svých přednáškách vůbec zmiňuje. Provádí tím vlastně určitou selekci svých žáků, když pokládá ty, kteří neradi o sexualitě třeba jen slyší, za vhodnější žáky pro jiné učitele, nebo pro jiný duchovní směr. Jak už bylo řečeno, v buddhismu se na buddhistické duchovní cestě se používá tělo, řeč a mysl jako komplex a negativní postoj k jednomu z těchto nástrojů, tedy tělu a jeho projevům a potřebám, se proto pokládá za nevhodné.

Nový návštěvník také mohl zjistit, že Ole Nydahl se při svých přednáškách nevyhýbá ani takovým tématům, jako je politika a jiná náboženství. Je známý svou kritikou islámu. Někteří jeho žáci s tím mohou mít zpočátku problém, tak jako Lud'kova manželka:

„Tak tohle byla asi nejtěžší věc třeba pro Aličku, což je moje přítelkyně, tak ta tohle nesla těžko, když slyšela od Oleho poprvé takhle promlouvat.“<sup>228</sup>

To, co říká Luděk o názorech své ženy (která je také buddhistka BDC), stejně jako Janin nesouhlas s tím, jak často Ole Nydahl mluví o sexualitě, podle mého názoru

<sup>225</sup> Rozhovor s Janou Říhovou vedl Milan Středa, 23.3.2014, 1. rozhovor, příloha 2, str.3

<sup>226</sup> Rozhovor s Janou Říhovou vedl Milan Středa, 23.3.2014, 1. rozhovor, příloha 2, str. 3

<sup>227</sup> Rozhovor s Pavlem Bohušem vedl Milan Středa, 8.2.2014, 1. rozhovor, příloha 5, str. 11

<sup>228</sup> Rozhovor s Lud'kem Trešlem vedl Milan Středa, 3.3.2014, 1. rozhovor, příloha 3, str. 11

svědčí, řekněme, o určité demokratické atmosféře v BDC. Na jedné straně narátoři zdůrazňují důležitost učitele obecně a svůj blízký vztah k Ole Nydahlovi, na druhé straně otevřeně nesouhlasí s některými jeho názory a postoji. Mohlo by to také znamenat, že někteří lidé v BDC pokládají roli buddhistického učitele jako reprezentanta buddhistických metod a cíle, za důležitější, než jeho osobní názory, se kterými mohou nebo nemusí souhlasit.

Někteří ale s jeho názorem na islám souhlasí, jako například sám Luděk:

„Ale když se nad tím zamyslím, tak Ole to dělá z přesvědčení, že vidí hrozby. A on chce ty lidi ochraňovat. Chce ochraňovat rozvoj a svobodu. (...) Je pořád ve světě, vlastně projíždí svět několikrát do roka a vidí tam souvislosti, jo? Takže myslím si, že má dost velký přehled a vzdělání, ať už historické, nebo filozofické, nebo náboženské, že ty hrozby v tom je schopný vidět a proto na to poukazuje dopředu, aby člověk mohl něco změnit. Aby lidi se mohli vyvarovat nějakých chyb, které se opakovaly v minulosti atd. Takže myslím si, že to říká z pohledu toho, že chce lidi chránit. Chce chránit tu svobodu. Že to neříká s žádnou agresivitou. Nikoho k ničemu nenabádá ani. A říká svůj názor, který rozumně smýšlející člověk neplete dohromady s buddhismem a s ničím. Bere to jako jeho osobní názor, což je rozdíl. Nepředává to jako učení. Je to čistě jeho názor, jo? A já ho prostě akceptuji a to je všechno asi, no.“<sup>229</sup>

Naprostý souhlas vyjádřila Jana, která jej navíc podpořila dojmy, které získala vlastní zkušeností:

„A co se týká islámu, tak v tomhle má Ole u mě, nebo já u něho, naprostou podporu a já s tím souhlasím, protože fakt jsem nebyla jenom v České republice, byla jsem v Evropě, když jsem cestovala, tak jsem byla na jihu Turecka, kousek od Sýrie a prostě vidíš tam, konkrétně, co se týká žen, tak tam vidíš tu nesvobodu. A jenom já, jako cizinka, která jsem byla v dlouhých kalhotách zahalená, a prostě vidíš ty pohledy i ty ženské oči, mají strach, jo? Prostě to vidíš. A je vidět, co se teďka děje v západní Evropě, nebo když jsem třeba byla, když jsem studovala ve Švédsku, a to už je v podstatě 10 let zpátky... a Švédsko bylo, už není, tak hrozně sociální, že přijímalo tady ty lidi z těch východních zemí a tak, a teď prostě neví, co s tím mají dělat, protože oni, je to pravda, oni se prostě šíří tou mírovou cestou, že se množí a tak, je to prostě pravda, jo?“<sup>230</sup>

Jana také vysvětluje, v čem vidí hrozbu islámu pro západní země:

„Je to hrozba v tom, že zase jako v nesvobodě. Že tady nebude člověk svobodný, že ti bude někdo říkat – to máš dělat, to máš dělat, a ženy tady budou nosit šátky a nebudeš moct žít podle svého vlastního rozhodnutí, jo?“<sup>231</sup>

To, že Ole Nydahl na svých přednáškách předkládá svůj kritický pohled na islám, ví každý, kdo se jich někdy zúčastnil. Některí jeho studenti, kteří s ním souhlasí,

<sup>229</sup> Rozhovor s Luděkem Trešlem vedl Milan Středa, 3.3.2014, 1. rozhovor, příloha 3, str. 11

<sup>230</sup> Rozhovor s Janou Říhovou vedl Milan Středa, 23.3.2014, 1. rozhovor, příloha 2, str. 4

<sup>231</sup> tamtéž

v tom vidí snahu varovat a ochraňovat lidi před nebezpečím, který šíření islámské ideologie do Evropy, a obecně do západního kulturního prostředí, představuje. Mají na mysli hlavně o nebezpečí pro svobody, které pokládáme za obvyklé, jako je svoboda vyznání, svoboda žen a obecně kulturní a politické svobody. Při tom poukazuje na některé úryvky z Koránu, které mluví nenávisťně vůči těm, kdo v islám nevěří a vyzývají vůči nim k násilí. Sám Ole Nydahl to interpretuje tak, že to jsou jeho osobní názory, se kterými nemusí nikdo souhlasit<sup>232</sup>.

Narátoři tedy přijali Nydahlovo vysvětlení, proč mluví veřejně o politice, náboženství, sexualitě a podobných tématech. Znamená to pravděpodobně to, že je akceptují a souhlasí s ním. Je to už zmíněná ochrana BDC proti lidem, kteří by mohli, pokud by se stali jeho členy, v budoucnu představovat problémy. Sám Nydahl se k tomu vyjadřuje takto: „Největší zlo jsou lidé, kteří přicházejí a tváří se, jak jsou svatí, dobří a správní a kdovíco ještě. Obvykle jim na začátek řeknu nějaká lehce sexuální žertík, čímž odbourám neurotiky a zaslepence, a poté nějakým politicky nekorektním vyjádřením – třeba o islámu, zbavím těch, kteří nepřemýšlejí. Zůstanou skvělí lidé, se kterými je radost pracovat.“<sup>233</sup>

#### 4.3.8 Po několika letech

Přenesme se nyní v čase o několik let dopředu. Narátory v začátcích neodradily žádné překážky a těžkosti. Zjistili, že buddhismus stylu BDC je pro ně to pravé. Začali se chovat jako ostatní buddhisté BDC, tedy pravidelně meditovat, chodit do meditačního centra, jezdit na kurzy a pracovat se svou myslí pro dobro všech bytostí. Jak hodnotí uplynulé roky? Co si myslí, že jim buddhismus dal a naopak vzal?

Změna

Pavel to cítil takto:

„Došlo k obrovské změně. První velká změna byla ta, že cokoliv jsem do té doby studoval, s čím jsem se setkal, všechny ty knížky a ti autoři, kdo je napsali, tak to všechno jsem odhodil stranou a věděl jsem, že už se k tomu nemusím vrátit. To znamená... myslím si, že každý prochází v duchovním rozvoji, nebo v rozvoji sebe samého nějakým hledáním. Hledá to, co mu vyhovuje, jo? A ta změna byla v tom, že

---

<sup>232</sup> Vlastní zkušenost autora

<sup>233</sup> viz Ronovský, Vít. *Světová náboženství z pohledu Buddhismu Diamantové cesty: Působení Ole Nydahla v České republice. Bakalářská práce.* Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, Katedra religionistiky a filozofie, 2009, str. 36

jsem zjistil, že jsem našel to, co jsem hledal několik let, vlastně ty tři roky, co jsem hledal.“<sup>234</sup>

Pavel vlastně říká, že setkáním s buddhismem skončilo jeho hledání. Jeho intelektuální a duchovní zvědavost tím byla uspokojená. Nalezl „své“ názory, myšlenky a pravdy. Naráží zde na jeden z dalších rozdílů mezi východním a buddhistickým myšlením. V evropském kulturním prostředí, a v tom se západní a východní Evropa v době Studené války vzácně shodovaly, jsme se ve škole učili, že poznání vlastně nikdy nekončí, že lidé své poznání přírody, techniky, vědy, společností a obecně života a vesmíru mohou stále jen zdokonalovat. To je také cílem poznání a veškeré intelektuální práce. Absolutní poznání není možné, lze se mu pouze stále přibližovat. Naproti tomu buddhističtí žáci se ve škole učili, že poznání má svůj cíl, dokonce svůj absolutní cíl, a je možné, aby jej dosáhl jednotlivec. Jaký je to cíl, o tom už byla řeč, v kapitole o první přednášce. Cílem poznání není hromadění vědomostí a intelektuálního porozumění, ale změna poznávajícího samotného na úrovni zkušenosti a prožívání. Kořen tohoto jevu vidím v převažující západní duchovní a intelektuální činnosti na úrovni, kterou by buddhista nazval úrovní myšlenek. Zatímco západní vědecké myšlení používá myšlenek, idejí, teorií a hypotéz, jako prostředku i cíle, v buddhismu je takový způsob uvažování jedním z prostředků, jak uspokojit intelekt, aby se nestal překážkou na duchovní cestě. Pro buddhistu je zajímavější prostředí, ve kterém se myšlenky, pocity a jevy objevují, vznikají a zase zanikají, tedy samotná mysl. O té se v buddhismu stylu BDC často mluví jako o prostoru mysli, jako o zrcadle za obrázky.

Pavel, podle mé interpretace, si pod vlivem buddhistických myšlenek uvědomil jisté omezení svého dosavadního myšlení, orientované na obrázky a začalo ho více zajímat samotné zrcadlo.

Nebo by to mohl vidět podobně jako Jana:

„Určitě (smích) to byla pro mě změna. A asi jsem to na sobě nezačala pocítovat hned zpočátku, ale potom, postupně, jsem zjistila, že můj život byl velká zábava, nikdy jsem se nenudila, nebo nedělala věci zase úplně bez rozmyslu, ale potom, co jsem začala praktikovat, tak jsem si ty věci... cokoliv jsem dělala, tak jsem si to začala víc uvědomovat a začala jsem cítit, že třeba... já nevím... po roce praxe, že mám k určitým věcem i takový odstup. Že jsem dřív, jak se to říká, že se krásně umíme nechat svést těmi rušivými pocity a těmi emocemi. (...) A dneska už prostě vidím, že některé věci... už si umím říct – no tak teď mi je tak nějak jako špatně, nebo je mi blbě a začnu se tomu smát a říkám – tak ono to odejde. Tak to si myslím, že tak jako podstatně důležitá věc.

<sup>234</sup> Rozhovor s Pavlem Bohušem vedl Milan Středa, 8.2.2014, 1. rozhovor, příloha 5, str. 2

A i to, že jsem lidi kolem sebe začala tak jako vnímat jinak, že... zezačátku hodně... ne hodně, ale některé lidi kolem sebe jsem vnímala jako nepřátele v podstatě. Ale postupem času jsem si uvědomila, že je to fakt jenom o mně. Nebo o člověku jaksí, že lidi kolem sebe vnímáš... celkově, co se děje kolem tebe. Že to je... fakt, že to je tvoje volba. Mně to hrozně vyhovuje, to, že si můžu život nějak víc řídit a jsem v tom víc pánem, než předtím.<sup>235</sup>

Jana, stejně jako možná některé jiné ženy, vnímá změnu spíše na úrovni pocitů a emocí. Pod vlivem několikaleté buddhistické praxe si začala uvědomovat, že není do svých pocitů k lidem, sobě samé a světu, tolik vtažená, jako tomu bylo dříve, kdy spontánně jednala a mluvila například pod bezprostředním vlivem averze vůči kolegovi z práce. Nyní ale od nich vnímá určitý odstup, který jí umožní vidět víc možností, jak jednat či mluvit, například si uvědomit pomíjivost svých nevolností při těhotenství, což jí pomáhá je lépe snášet. V tomto odstupu a větší možnosti volby jednat, mluvit či zaujmout postoj, vidí zdroj větší svobody, než jakou cítila předtím, než se začala buddhismem zabývat, a to přesto, že jinak byla se svým životem spokojená a pokládala jej za zábavný a rozhodně nikoliv nudný. Spolu s Luděkem, který také zdůrazňoval důležitost tématu svobody ve svém životě, tak vlastně naznačuje, proč někteří svobodomyšlní lidé vidí budoucnost v tom, že svou svobodu do jisté míry omezí časem stráveným buddhistickou praxí a dalšími činnostmi, typickými pro buddhistu BDC. Tím, že obětují část své svobody vnější, možná nacházejí svobodu vnitřní.

Nebo to může vnímat tak podobně, jako Martin:

„No tak, jak ubíhal čas, tak jsem si postupně uvědomoval, že já nejsem až zas tak speciální, čím dál tím víc jsem si uvědomoval, že jsem naprosto normální člověk, který má spoustu chyb, které je potřeba odstranit. Mám na mysli hněv, touhu, žárlivost, to jsou takové tři asi, které jsem dokázal rozpoznat, identifikovat. Takže pořád jsem si uvědomoval, že mám nějaký jakoby problém, kvůli kterému neprožívám trvalé štěstí, ale zároveň jsem si uvědomoval, že používám takové ty metody, a ty metody ty moje problémy odstraňují. A pomaličku to šlo, nebo jde to pomaličku. Ale ověřuju si, že to prostě má smysl a že ty metody fungují. No a takhle to pokračuje až do dnešních dnů. Meditace každý den.<sup>236</sup>

Martin si myslí, že několikaletá buddhistická praxe má vliv na to, že si dokáže uvědomit a zbavovat se svých vlastností, které pokládá za nesprávné a chce se jich zbavit. V používání buddhistických metod vidí prostředek k jejich odstranění. Je přesvědčený, že se mu to daří a proto si myslí, že tyto metody mají svou účinnost. Proto je každý den systematicky používá.

<sup>235</sup> Rozhovor s Janou Říhovou vedl Milan Středa, 23.3.2014, 1. rozhovor, příloha 2, str. 1

<sup>236</sup> Rozhovor s Martinem Brtníkem vedl Milan Středa, 5.2.2014, 1. rozhovor, příloha 4, str. 6

Cesta od první návštěvy buddhistické přednášky k systematické buddhistické praxi u něho, a pravděpodobně také u dalších lidí, nemusela být přímočará:

„A potom jsem měl takové období temna, zhruba od Phowy do jara dalšího roku, kdy jsem nechodil do centra a pařil jsem dost. Já nevím co to... nebo proč to proběhlo, a potom na jaře jsem si úplně uvědomil, anebo jsem k tomu dospěl spíš, že opravdu chci prostě meditovat. A tak jsem začal dělat pravidelně poklony atd. Takže to bylo na začátku, že jsem měl takové období, kdy jsem si musel něco jakoby očistit, nebo...“<sup>237</sup>

U Martina došlo k podobnému jevu, o které už mluvila Jana, tedy že mezi prvními kontakty s buddhismem a vlastním začátkem praxe došlo k určité časové prodlevě. Je samozřejmé, že ne každý člověk, který se seznámí s buddhismem stylu BDC, v něm najde svůj „šálek kávy“. Najdou se ale lidé, ve kterých to zanechá tak silné stopy, že se k němu po nějaké době vrátí a s praxí začnou. U Jany to dokonce trvalo celý rok. Martin cítil potřebu změny svého stylu života, začal si myslet, že se „radovánkám“ věnuje až příliš. V buddhismu viděl možná alternativu a třeba také něco, co mu pomůže se od nich „odpoutat“. Z tohoto hlediska u něho buddhismus asi zafungoval. Kromě toho věděl, že se začátkem pravidelné praxe ve stylu BDC se nebude muset všech radovánek vzdát a měl informace, že tato praxe může také přinést pozitivní pocity do jeho života, i když s radovánkami „ubere“.

Nebo jako Luděk:

„... velmi mě to přeměnilo. Myslím si, že jsem byl hodně... jak jsem říkal o těch radostných prožitcích, tak jsem taky měl i pády. Jako že jsem byl na dně, že jsem se cítil blbě. A tady toho cítění blbě tam je méně. Nebo prostě není to tak intenzivní. Uvědomuji si, že to není super, třeba, ale vím, že když počkám, že to bude pryč. A můžu mezitím udělat něco dobrého a mezitím že to bude pryč a že to bude v pohodě. A můžu to takhle přenášet, tu zkušenost, potom na ty druhé. Nebo tak nějak jim pomáhat.“<sup>238</sup>

Luděk mluví hlavně o stylu vnímání života jako přílivů a odlivů, vzletů a pádů, které on a možná mnoho jiných lidí pokládá za běžné. Po několika letech buddhistické praxe si myslí, že už své pády tak intenzivně nevnímá. Naznačuje také altruistickou motivaci. Myslí si, že tuto zkušenost může předat ostatním lidem a tak jim pomoci k větší životní spokojenosti.

Snadnější řešení problémů

<sup>237</sup> Rozhovor s Martinem Brtníkem vedl Milan Středa, 5.2.2014, 1. rozhovor, příloha 4, str. 6

<sup>238</sup> Rozhovor s Luděkem Trešlem vedl Milan Středa, 3.3.2014, 1. rozhovor, příloha 3, str. 9

„...prostě se člověk dostane do fáze, anebo do situace nějaké, že se prostě ocitne..., nebo že se objeví nějaký problém, ale už ho prostě nebereš vážně, ten problém. Víš, proč se objevuje, ten problém, anebo aspoň částečně. Víš, že to není tím, že by svět byl zlý, ale že člověk má problémy, tak je jeho problém, primárně. A celkově je takový uvolněnější... nebo vnímání toho okolního světa je takové uvolněnější a člověk je šťastnější prostě, jo? Protože chápe, proč se to děje všechno.“<sup>239</sup>

Podobně jako u Jany se po několika letech objevil odstup od vlastních negativních pocitů, u Martina se objevil odstup od problémů, který život může přinášet. Ve svém rozhovoru například mluvil o situacích, že jako živnostník odvedl práci, ale ti, kdo si ji u něho objednali, ji nechtěli zaplatit<sup>240</sup>. Dříve to u něho vedlo k tomu, že šel po hlavě do sporů a konfliktů a k viníkům cítil až nenávist. Nyní, protože zná a uznává zákon příčiny a následku, vnímá situaci jinak. Neviní ani tolik ty, kdo jej do situace dostali, ale přičítá odpovědnost také sobě, myslí si, že se do ní dostal na základě nějakých minulého vlastního chybného jednání. Myslí si, že ví, proč se do různých, třeba nepříjemných situací, dostává, a to u něho vedlo k pocitu větší uvolněnosti a štěstí.

#### Názory na společnost a ostatní lidi

„V mém případě se mi změnilo, protože, jak jsem říkal, tak jsem měl období, kdy jsem moc společnost neuznával, jo? Kdy jsem si myslel, že jsem na té správné cestě, že lidé jsou divní, že jsou materialisti, že se prostě jenom ženou za penězi, za tím co nejvíc si užít a to byla chyba, no. Já jsem si pak právě uvědomil díky Oleho knížkám, že je chyba ve mně, že není chyba v té společnosti, kterou jsem vnímal negativně. (...)“

Ale změnilo se to hodně, díky buddhismu. Začal jsem vidět v lidech spíš kvality, než to, co dělají špatně a tak. Nebo jsem se to začal učit minimálně (smích). Ne, že bych to hned viděl, ale četl jsem o tom a řekl jsem si jo, s tím se budu ztotožňovat, že je důležité vidět v lidech to pěkné, než to, co dělá ta společnost, nebo lidi okolo mě, špatně.“<sup>241</sup>

U Pavla došlo po několika letech praxe ke změně postoje k lidem a společnosti. Předtím vnímal lidi spíše kriticky a viděl v nich hlavně negativní jevy a vlastnosti. Podobně viděl společnost jako celek. Pod vlivem buddhistických informací a praxe to začal vidět jinak. Začal si myslet, že to, jaký je svět, závisí do značné míry na tom, jak jej sám vidí a hodnotí a že tento pohled a hodnocení je možné změnit. A nejen to, že to může změnit sám na základě své vůle a práce na sobě samém s pomocí buddhistických metod. Po několika letech této práce si myslí, že u něho došlo ke změně směrem

<sup>239</sup> Rozhovor s Martinem Brtníkem vedl Milan Středa, 5.2.2014, 1. rozhovor, příloha 4, str. 6

<sup>240</sup> Rozhovor s Martinem Brtníkem vedl Milan Středa, 25.3.2014, 2. rozhovor, příloha 4, str. 3

<sup>241</sup> Rozhovor s Pavlem Bohušem vedl Milan Středa, 8.2.2014, 1. rozhovor, příloha 5, str. 2

k pozitivnějšímu vnímání lidí a společnosti. Nyní dokáže oceňovat jejich dobré vlastnosti a v jejich jednání najít pozitivní motivaci.

K této změně došlo také u Kamily, která vyjadřuje přímo nadšení:

„My jsme prostě dokonalé vyjádření prostoru, my jsme úžasní. Buddha, který k sobě nemusí nic přidávat, nemusí vylepšovat, my jsme absolutní, perfektní. Všichni stejní a dokonalí. Jedna věc je to říct, a druhá skutečně to prožít. A proto meditujeme, abychom to prožili.“<sup>242</sup>

Kamila mluví o tom, jak si myslí, že je možné vnímat ostatní lidi, a obecně všechny bytosti, z úhlu pohledu osvícení. Takový pohled pokládá za nejlepší a myslí si, že jej za pomoci buddhistických metod je možné dosáhnout. Znamená to vidět ostatní čistým pohledem, který vnímá dokonalou buddhovskou podstatu všech bytostí a jejich negativní vlastnosti nepokládá za tolik podstatné. Kamila netvrdí, že jí je takový pohled vlastní, ale chce jej dosáhnout.

#### Myšlení buddhistů a nebuddhistů

„Buddhistů a nebuddhistů... nevidím v tom žádný rozdíl, jo? Protože znám spoustu buddhistů, znám spoustu lidí prostě z práce, z jiného prostředí, kamarádi z nejbližšího okolí, nebo rodinu a nemám tendenci rozlišovat – tenhle je buddhista a tenhle není, jo? Nevidím v tom žádný rozdíl. Znáám prostě i, na svém příkladu, nebo přítelkyně, ... lidé okolo mě, kteří praktikují buddhismus, a prožívají úplně stejné věci, pracují úplně stejně, jako lidé, kteří ten buddhismus nepraktikují, co se týče toho běžného praktického života. A pak znám spoustu lidí, kteří nepraktikují buddhismus a jsou tak inspirující, že si říkám – to je škoda, že tihle lidé nemají přístup k těmhle metodám, že prostě nejsou otevření, protože mají tak úžasné schopnosti, názory, nebo třeba přirozeně rozvinutý soucit, laskavost, nebo odstup od věcí, že pro mě i tihle lidé jsou vlastně buddhisté. Nerozlišuju prostě... nemám potřebu rozlišovat – buddhista a nebuddhista.“<sup>243</sup>

Pavel si myslí, že se necítí zvláštní a výjimečný tím, že se ocitl mezi buddhisty, v jejich komunitě a přejal jejich styl života a začal se zabývat buddhistickou praxí. Necítí také žádnou potřebu rozlišovat lidi na buddhisty a nebuddhisty. Protože si myslí, že ke změně jeho vnímání došlo díky používání buddhistických metod práce s myslí, vyjadřuje dokonce lítost nad tím, že lidé, které má rád a kteří jsou pro něho inspirativní, nemají nebo nechtějí mít přístup k buddhistické praxi, kterou on používá, protože si myslí, že by u nich mohlo dojít ke stejné změně, jakou pocítuje u sebe, a oni, pokud by je používali také, mohli by rozvíjet vlastnosti, které Pavel u nich pokládá za inspirativní

<sup>242</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 17

<sup>243</sup> Rozhovor s Pavlem Bohušem vedl Milan Středa, 8.2.2014, 1. rozhovor, příloha 5, str. 4



a tak by tím mohli být šťastnější. Naráží zde na charakterovou vlastnost, která se v buddhismu pokládá za důležitou a o které se zmiňují i ostatní narátoři, a to je soucit. Jeho projevem je přání, a případně i aktivní činnost s cílem, aby se ostatní lidé setkali a používali metody práce s myslí, tak jako narátoři, kteří si o nich myslí, že obohatily jejich život a pomohly jim k sebezdokonalení. To je také důvod, proč se angažují v pořádání veřejných přednášek, veřejných meditací, vydávají časopisy, knihy a další materiály, o který už byla řeč.

#### Co buddhismus vzal Luděkovi

„Vzal mi třeba... vzal mi ty drogové zkušenosti. Ne, jako nevzal mi drogové zkušenosti, ale vzal mi takový ten životní styl. Vlastně nemůžu říct, co by kdyby, tak to nebylo. Bylo to tak, jak to mělo být. Ale asi bych tam někde skákal na kalbě. Ale to ne. Já si myslím, že ne. To tak není. Logické vyústění toho všeho, co jsem prošel a... Takže mě vzal na jednu stranu ty radostné chvíle, které byly... které by mi potom ve finále tu radost nepřinesly, dlouhodobě. Takže to nahradil tím, že mám šanci si tu radost budovat jakoby z dlouhodobého měřítka.“<sup>244</sup>

#### A Janě:

„Fakt, když jsem jezdila na závody, sportovala, nebo tak, na hory hodně lyžovat, tak teď to mám taky tak, ale spíš už to... Já to беру trochu jinak, jakože radši jedu třeba na ten retreat, nebo někam. Věnuji tomu ten čas, té praxi, raději, než... i když mám kamarády na horách a takhle..., tak když si mám vybrat, když fakt jde do tuhého, tak si prostě vyberu, že jedu na ten retreat a za těmi lidmi. Protože je poznat, že už ti lidi..., že to řešíš trochu jinak, ten život. Že máš nějaké jiné priority v tom životě, než ti lidi, kteří se pořád za něčím honí a hledají to štěstí v tom, že prostě vylezou sedmitisícovku, nebo prostě tam sjedou nějaký šílený kopec. A mně už to přijde takové, jako že – no jo, pěkný, ale není to, to co úplně chci. Takže tohle.“<sup>245</sup>

Jak Jana, tak Luděk, mluví o ztrátě a změně dřívějších hodnot a priorit. Tuto ztrátu však pokládají spíše za pozitivní. Nikdo ze tří narátorů, kteří se svěřili se svou předchozí zkušeností s drogami, nelitují toho, že tato zkušenost z jejich života zmizela. Naopak, dnes je nepokládají za důležité. Změna hodnot a priorit však neznamená, že by přestali, kromě drog, provozovat činnosti, které jim přinášely radost v dobách, které příklon k buddhismu předcházely. Luděk se i dnes, po několika letech buddhistické praxe (pravděpodobně) občas účastní party s hudbou, tancem a různými druhy nápojů. Podobně Jana, dokud neotěhotněla, se věnovala různým druhům sportu. Oba ale

<sup>244</sup> Rozhovor s Luděkem Trešlem vedl Milan Středa, 3.3.2014, 1. rozhovor, příloha 3, str. 8

<sup>245</sup> Rozhovor s Janou Říhovou vedl Milan Středa, 23.3.2014, 1. rozhovor, příloha 2, str. 6

vyjadřují rozdíl v přístupu k těmto činnostem. Dnes je pokládají sice za příjemné, ale pomíjivé, zatímco buddhistické hodnoty pokládají za dlouhodobé a stálé.

### Štěstí a životní spokojenost

„Myslím si, že jo, že jsem se stal spokojenější, protože ta učení mi dávala odpovědi na spoustu otázek. Vlastně jak lidi okolo mě, tak svět, jak funguje. Člověk, když to potom ví, ví, co jsou to rušivé emoce, jak fungují rušivé emoce, tak ví, že se může víc uvolnit v tom a tím pádem je šťastnější, si myslím. Takže určitě jsem šťastnější od té doby (smích).“<sup>246</sup>

### Štěstí – uvolněnost

„Tak co se týče třeba nějakého toho duchovního rozvoje, tak jsem, jak jsem říkal, přestal lpět na těch výsledcích, to znamená – víc jsem se uvolnil, byl jsem víc spokojený. Respektive, když to shrnu, tak od té doby, co jsem poznal buddhismus, tak se učím být spokojený s tím, co mám, co prožívám, ať to je štěstí, ať to je utrpení, nějaká forma utrpení, tak to přijímat tak, jak to je. Jo? To znamená zbavovat se lpění na těch příjemných věcech. Neodstrkovat, jak říkají ti naši učitelé, nelpět a neodmítat, nepřítahovat, neodmítat, spočívat ve všem, co se děje. A tím pádem je mysl klidnější a může si jasně uvědomovat a pak může dojít k nějakému pochopení třeba těch situací nebo prožitků.“<sup>247</sup>

Pavel v předchozích citacích konstatuje, že nyní cítí být šťastnější, než předtím, než se začal zabývat buddhismem. Dává to do souvislosti s pocitem uvolněnosti, který díky buddhismu získal. Tento pocit mentálního uvolnění pochází z toho, že získal odpovědi na otázky, které jej trápily do té doby, než se setkal s odpověďmi, které na ně dává buddhismus. Dalším zdrojem uvolněnosti je pro něho znalost zákona příčiny a následku, tedy že si umí zdůvodnit, proč se ta či ona událost v jeho životě, nebo v životě jiných lidí, děje. Určité uvolnění také vidí v tom, že se snaží nebrat některé události, pocity a situace tak vážně, jako dříve, ale že se učí je nechat svou myslí „procházet“, aniž by je přitahoval, nebo odstrkoval. Klidné a uvolněné spočívání v tom, co se děje, je jeho receptem na štěstí, jehož zdroj připisuje tomu, že provádí buddhistickou praxi a osvojil si buddhistický pohled na svět.

### Štěstí na číselné řadě

„No, předtím jsem byl hodně spokojený. Asi si myslím, že díky té velké spokojenosti jsem ten buddhismus našel. Nevím, zase nemůžu dát tolik. Měl jsem osmičku. A teďka mám... teďka jsem jako... teďka mám taky osmičku.“<sup>248</sup>

<sup>246</sup> Rozhovor s Pavlem Bohušem vedl Milan Středa, 8.2.2014, 1. rozhovor, příloha 5, str. 2

<sup>247</sup> Rozhovor s Pavlem Bohušem vedl Milan Středa, 8.2.2014, 1. rozhovor, příloha 5, str. 3

<sup>248</sup> Rozhovor s Luděkem Trešlem vedl Milan Středa, 3.3.2014, 1. rozhovor, příloha 3, str. 9

„Tak já nevím, předtím jsem třeba byla 7 a teď, když tam nechám nějaké to..., tak jsem 9“<sup>249</sup>

„Jé, to je těžká otázka (smích). Když se mě zeptáš večer, bude jiná odpověď, než když se mě zeptáš ráno. Záleží na rozpoložení. Ale já nevím... minimálně o polovinu. Teď jsem tak na devítce, já bych řekla, že jsem opravdu spokojená se svým životem. A předtím – pětka – já jsem nebyla zas tak nespokojená a úplně na tom špatně (smích).“<sup>250</sup>

Tři narátoři, kterým jsem položil otázku, kterou jsem kladl už respondentům v mé bakalářské práci<sup>251</sup>, totiž jak by odhadli úroveň své životní spokojenosti na číselné řadě 0 – 10, kde desítka je nejvyšší úroveň životní spokojenosti, se ve svých odpovědích poměrně výrazně liší. Největší změnu mezi dobou před příklonem k buddhismu a současností cítí Kamila. Její subjektivní pocit životní spokojenosti se zvýšil o čtyři body, z pětky na devítku. U Jany to je o dva body, předtím 7, dnes 9. Luděk nakonec uvedl, že žádnou změnu necítí, předtím 8 a dnes také 8, přestože předtím uvedl změnu k lepšímu, hlavně z hlediska životních vzletů a pádů. Zde je třeba si znovu uvědomit, že narátoři uvádějí svůj dnešní pohled na svou životní spokojenost. Pokud bych se mohl vrátit v čase a položit jim otázku před tím, než se setkali s buddhismem, asi by se jejich odpovědi od dnešních lišily. Souvisí to s tím, že minulost vidí svými dnešními, možná trochu růžovými brýlemi.

#### Jak vidí jiné buddhisty

„No, jestli to je součást toho fungování, tak ti lidé, co praktikují dlouho, nebo jsou buddhisti, tak na nich, ale to je součást toho fungování, tak na nich vidíš, jaký mají, nechci říct styl života, ale asi je to s tím fungováním všechno. A prožívají ten svět, ten život, trochu jinak. Prostě to na těch lidech je vidět, že mají k tomu životu nějaký odstup trochu, že nejsou do toho tak strašně vtažení. Ti lidé, co nepraktikují, tak vidíš, že se honí za nějakým tím majetkem a jsou vtaženi do té rodiny a do těch vztahů a teď to tam s nimi bije... Asi v tomhle, tohle je ono...“<sup>252</sup>

<sup>249</sup> Rozhovor s Janou Říhovou vedl Milan Středa, 23.3.2014, 1. rozhovor, příloha 2, str. 10

<sup>250</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 17

<sup>251</sup> Ve výzkumu pro bakalářskou práci jsem zjistil, že průměr populace by na číselné řadě 0 – 10 hodnotil svou životní spokojenost číslem 6,5, zatímco buddhisté číslem 7,9. viz Středa, Milan: *Srovnání životní spokojenosti buddhistů a ostatní populace v České republice*. Bakalářská práce. Praha: Fakulta Humanitních studií UK, 2011, viz <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/105255>

<sup>252</sup> Rozhovor s Janou Říhovou vedl Milan Středa, 23.3.2014, 1. rozhovor, příloha 2, str. 7

„No, napadne mě, že buddhisté jsou obecně šťastnější, takoví prostě že se... usměvaví... a je ti v jejich společnosti prostě dobře, když se setkáš s buddhistou, nebo s buddhisty. Je to dané spoustou věcí, ale to nechci teďka rozebírat, možná, jestli se k tomu dostaneme. Ale jde o ten pocit... Tak určitě tohle. Na ten první pohled je to... jsi prostě s těmi lidmi rád. To je jako hlavní ten pocit.“<sup>253</sup>

Zdrojem štěstí, o kterém narátoři říkají, že je dnes prožívají, může být také to, že se poměrně často pohybují mezi lidmi, o kterých si myslí, že s nimi mají společné zájmy, se kterými sdílejí své hodnoty a postoje a v jejichž společnosti se obecně cítí dobře. Příslušnost ke komunitě a obecně skupině BDC může být pro jejich životní spokojenost důležitá. V tomto prostředí může také probíhat vzájemné utvrzování se ve správnosti výběru této konkrétní duchovní cesty a příslušnosti ke skupině a určité akulturaci. Narátoři se také několikrát zmínili o tom, že sami na sobě a také na ostatních buddhistech jsou schopní vidět jejich rozvoj a posun pozitivním směrem.

#### Přínos buddhismu pro svět

„Myslím si, že my fungujeme, jako buddhisti, úplně stejně jako ostatní. To znamená, máme svoji práci, většina z nás má rodinu, takže děláme to, co ostatní lidé. Ale my se snažíme do světa, myslím, pokud praktikuje člověk, tak vnášet trošičku jiný pohled na situace. Nejsme takoví materialističtí, to znamená, nepřijímáme útočiště pouze v penězích, autech a domech, ale dáváme tomu životu i jiný rozměr. Takže myslím si, že přínos určitě ano. Dáváme radost do světa.“<sup>254</sup>

„Přínos buddhismu... (smích). Dělá spokojenější lidi. Když je někdo spokojený sám se sebou, tak dokáže pozitivně ovlivňovat okolí. Ti lidé jsou přínosnější pro společnost, jo? Začíná to zodpovědností, že vlastně každý je zodpovědný sám za sebe a je na něm, aby byl (nesrozumitelné) jak sobě, tak i lidem okolo sebe. To znamená, že... myslím si, že buddhismus vždycky povede k tomu, že lidé, kteří se mu věnují, tak budou pro svět nějakým způsobem užiteční. Buďto budou ovlivňovat lidi okolo sebe, nebo inspirovat nějakým způsobem, chránit a podobně.“<sup>255</sup>

„Všichni jsme stejně důležité lidské bytosti. A všichni si přejeme být šťastní, všichni jsme jedna velká rodina. A k tomu, abychom byli šťastní, tak nestačí jenom ty vnější věci a uspořádat si ty podmínky tak, aby vyhovovaly jenom nám, ale budeme skutečně šťastní, když budeme dělat šťastné i ostatní bytosti. To si myslím, že je poselství.“<sup>256</sup>

Narátoři vidí přínos buddhismu světu v tom, že „dělá spokojenější lidi“, kteří pak mohou být příkladem pro ostatní lidi. Svým pozitivním přístupem k životu mohou

<sup>253</sup> Rozhovor s Luděkem Trešlem vedl Milan Středa, 3.3.2014, 1. rozhovor, příloha 3, str. 5

<sup>254</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 11

<sup>255</sup> Rozhovor s Pavlem Bohušem vedl Milan Středa, 8.2.2014, 1. rozhovor, příloha 5, str. 4

<sup>256</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 13

ovlivňovat lidi kolem sebe. Také proto, že buddhisté BDC žijí většinou uprostřed společnosti, neizolují se od ní, vykonávají všechny běžné životní činnosti, jako je práce, rodinný život a podobně. Kamila také pokládá za důležitý altruistický rozměr buddhismu. Myslí si, že důležité je prospívat ostatním lidem, kteří jsou kolem nás. Z jejích slov usuzuji, že zastává názor, že svět by byl lepší, kdyby se takto chovali všichni lidé.

#### Aktivita a zodpovědnost

„Určitě odpovědnější, ale to proto, že tenhle pohled je svobodnější. Kdybych nebyl svobodnější, tak bych nebyl odpovědnější, protože bych ty svoje neduhy nedokázal jakoby ignorovat. Nedokázal bych se přes to posunout dál. Abych byl konkrétnější, aby to dostalo nějaký smysl, tak mám například to, že já jsem byl vždycky strašně líný, když je člověk líný, tak se moc do ničeho nehrne, ani na sobě nepracuje. No a tím, že má člověk svobodu, tak tím je efektivnější, odpovědnější.“<sup>257</sup>

Martin si myslí, že pozitivní a svobodnější životní situace, ve které se dnes nachází, je výsledkem jeho vlastní aktivity, se kterou dokázal překonat některé své charakterové vlastnosti, které dnes hodnotí negativně, jako například lenost. Myslí se, že bez systematické aktivity by u něho žádný rozvoj a pozitivní posun nemohl nastat. Výsledkem této aktivity může být určitý odstup, o jakém mluvila Jana v souvislosti se svými pocity, také od některých osobních vlastností. Konkrétně v Martinově případě je možné, že nyní svou lenost už nevnímá tak silně, takže překonávat ji, a kromě běžných životních činností, jako je práce a péče o rodinu, také denně praktikovat mu nepřipadá tak obtížné.

#### Politické názory

„My jsme tak neuvěřitelně šťastné bytosti. My si ani neuvědomujeme, co všechno máme. Nikdy v historii bytosti neměly takový luxus, jaký máme my dnes. My, v dnešní době, na cokoli pomyslíme, tak si téměř všichni můžeme koupit. Jídlo – nestrádáme, většina bytostí nestrádá hlady. A co se týče informací, tak já na něco pomyslím, a teď si vemte, že mně se na internetu okamžitě objeví odpověď. Nebo já chci s někým mluvit a do vteřiny s někým mluvím, kdo je na úplně druhém konci světa. My máme neuvěřitelné podmínky, co se týče vnějších... A právě to je ideální půda pro to praktikovat s myslí. Máme štěstí, na Západě, myslím si celkově v Evropě. (...) My jsme velmi šťastní, máme dobrou kvalitu života.“<sup>258</sup>

„Já, abych pravdu řekl, jsem se o politiku nikdy moc nestaral, nemám ani o ní moc informací, abych mohl tady nějak, ale mám takový pohled. Co je politika? Politika

<sup>257</sup> Rozhovor s Martinem Brtníkem vedl Milan Středa, 25.3.2014, 2. rozhovor, příloha 4, str. 7

<sup>258</sup> Rozhovor s Kamilou Petrželovou vedl Milan Středa, 15.12.2013, 2. rozhovor, příloha 1, str. 18

dle nějaké definice je veřejná služba, aby se podílel na chodu státu, aby to šlapalo. Takže do politiky by měl jít ten, kdo má opravdu nadbytek, ten který chce pomoci ostatním, a ne ten, který chce moc, peníze a tak dále. A stejně tak si ještě myslím, že politika začíná u každého z nás, prostě každý by si měl uvědomit, že jenom on sám má odpovědnost za svůj život. A nespolehat se na to, neříkat si to, jo stát se o mě postará, stát mi dá práci, stát mi peníze. Samozřejmě je fajn, když ten stát má nadbytek, že se může postarat o staré, nemocné, to je fajn, ale nejdřív by si měl každý uvědomit, že má tu svoji odpovědnost za to, jak ten život prožije. A pokud člověk má odpovědnost ke svému životu, tak má odpovědnost automaticky k těm ostatním, že prostě nemůže si říct, to se nějak udělá, ale musí se aktivně podílet na tom, aby se ta společnost měla dobře.“<sup>259</sup>

„Já se o politiku moc nezajímám, nebo tak... ne že úplně nezajímám, že by mě nezajímalo, co je kolem mě, ale já si myslím, že politika je vždycky trochu špína. Asi je potřeba, aby to někdo dělal, ale mě tady ty věci nikdy jako extra moc nezajímaly. Spíš teďka, když se něco děje, tak díky tomu, že jsem hodně cestovala, tak vím, že to, co třeba vidíš v televizi, i když ji taky moc nesleduju, tak je hodně zkreslené. To, co vidíš, co ti ukazují, tak no někdy není až tak pravda. Protože když jsem někde byla a něco se dělo, tak mě třeba rodiče volali – ježíšmarjá, žiješ?, nebo něco, a já jsem říkala – tady se nic neděje, to je tady jenom přikrášlený. Nebo to zase může být úplně naopak, že tady lidem... v podstatě žijí v Česku, nebo tak, v takové bublině, že jim nedávají moc zpráv ze zahraničí, z Evropy a tak, když se na to člověk podívá, že to nevědí. (...)

No, spíš jako z mojí povahy víc doprava, že já nejsem tady na ty... ne že bych nebyla na sociální věci, ale jako z povahy, že jsem člověk..., že se umím o sebe postarat asi sama, že to беру takhle“.

„Jako určitě by měly být, ale myslím si, že je to hrozně těžké to uhlídat, aby tyhle věci šly k těm lidem, kteří to potřebují. To já zas proti tomu nic nemám, pokud opravdu k těmhle lidem to jde, tak proč ne?“<sup>260</sup>

Narátoři chápou politiku jinak, než jak se běžně předkládá v mediích, tedy jako činnost politických stran a státních úřadů. O tento druh politiky se příliš nezajímají (na téma konkrétních politických směrů a stran v ČR se vyjádřila pouze Jana, která sice k volbám chodí, ale je zklamaná jejich výsledkem, když nevidí změnu k lepšímu, která by podle jejího názoru měla být jejich výsledkem. Luděk, když hodnotil českou politiku, při tom mluvil o Kocourkově<sup>261</sup>),

Zajímavější se mi zdají být jejich obecné politické postoje. Martin si myslí, že politika by měla být veřejná služba v tom smyslu, že by do ní měli vstupovat lidé, kteří mají altruistickou motivaci, zatímco v ČR do ní vstupují lidé s cílem se obohatit a podle toho také stát dnes vypadá. Pokud mohu posoudit, tak názory většiny narátorů oscilují mezi pravicovými a levicovými. Některé jejich názory, jako například Jany a Martina, se blíží spíše pravicovým, hlavně tím jak zdůrazňují osobní zodpovědnost za svůj život

<sup>259</sup> Rozhovor s Martinem Brtníkem vedl Milan Středa, 25.3.2014, 2. rozhovor, příloha 4, str. 7

<sup>260</sup> Rozhovor s Janou Říhovou vedl Milan Středa, 23.3.2014, 1. rozhovor, příloha 2, str. 5

<sup>261</sup> Rozhovor s Luděkem Trešlem vedl Milan Středa, 3.3.2014, 1. rozhovor, příloha 3, str. 11

a názor, že každý by měl být podobně zodpovědný k sobě i k ostatním lidem. K levici se zase přibližují svým sociálním cítěním, když pokládají za samozřejmé, že stát by se měl postarat o ty, kdo to dělat nemohou.

K zahraniční politice se vyjádřil jenom Luděk, když sdělil svůj názor k současným událostem na Ukrajině. Myslí si, že za vším jsou Putinovy „dlouhé prstíky“ a postup Ruska na Krymu a ve východní Ukrajině odsuzuje. Svržení Janukovyče chápe jako pokus Ukrajinců vybojovat si svobodu.

Kamila také sdělila svůj názor na kvalitu života v Evropě. Myslí si, že zde máme vynikající podmínky pro život. Náš život je podle ní velmi kvalitní z hlediska snadné dostupnosti základních materiálních podmínek. Kromě toho máme luxusní podmínky, co se týká komunikace a přístupu k informacím. Takové prostředí je, podle jejího názoru, velmi vhodné pro práci s myslí, tedy buddhistickou praxi, a tedy existenci a působení buddhismu obecně.

## Závěr

Výzkumná otázka se ptala na zkušenosti narátorů, členů olomoucké komunity BDC, které získali na své duchovní cestě. Narátoři mluvili o této cestě jako o procesu, který začíná setkáním s prvními informacemi o tomto stylu buddhismu, návštěvami meditačního centra a kolem něho sdružené komunity, a pokračuje cestováním po České republice, Evropě a po světě za buddhistickými učiteli, pravidelnou meditační praxí a konečně změnou životního stylu a myšlení směrem k pozitivním životním hodnotám.

Zkušenost narátorů říká, že na počátku příklonu k buddhismu stylu BDC byl obvykle nějaký impuls, moment, který je zaujal. Mohly to být myšlenky a názory, které interpretují tento styl buddhismu jako západní, laický a nenáboženský. Někteří narátoři ale mluvili o silnějším impulsu na úrovni neverbální komunikace, který vnímali na některé z prvních přednášek buddhistického učitele BDC, ať už to byl Ole Nydahl, nebo některý z jeho žáků – cestujících učitelů. Tento impuls měl charakter neverbální komunikace, při které narátoři vnímali osobní zaujetí přednášejícího, autenticitu jeho projevu a pocit, že si je jistý tím, co říká a „na nic si nehraje“.

Zájem, či zvědavost, které takto získali, vedla narátory k zájmu o četbu buddhistické literatury, kterou skupina BDC vydává a k první návštěvě jejího meditačního centra. Tam získali informace a zkušenosti o tom, jaký má duchovní cesta ve stylu BDC teoretický a praktický charakter.

Pokud by se rozhodli po ní jít, tak v teoretické rovině by to vedlo k souhlasu s myšlenkami a názory na život a svět, které jsou v BDC běžné, zejména ten, že lidská mysl, pokud je správně, tedy altruisticky, motivována, může při použití odpovídajících metod, dosáhnout svého přirozeného stavu, které se nazývá osvícení. O osvícení mluví narátoři jako o stavu mysli podobném jasnému a neomezenému prostoru plného čistého vědomí a štěstí, který po jeho dosažení už není možné ztratit. Zdolávání překážek na cestě k tomuto cíli tvoří podstatu jejich duchovní cesty. Překážkami jsou některé charakterové vlastnosti, zvyky a ztuhlé představy, které je možné buď odstranit, nebo transformovat z negativních na pozitivní, za pomoci buddhistické praxe. Tato praxe spočívá hlavně v pravidelném používání meditačních metod, členství v buddhistické komunitě a setkávání s učiteli na kurzech a přednáškách. Učitelé na nich učí své žáky nejen formou mluveného slova, ale také neverbální komunikace a osobního příkladu.

Jednu z meditačních metod si mohli sami vyzkoušet při první návštěvě meditačního centra BDC v Olomouci. Při ní se také mohli seznámit s některými členy



komunity, která toto centrum provozuje, s jejími obyčejí, pravidly, organizací a fungováním. Zjistili, že komunita je samostatná jednotka v rámci republikové a světové organizace BDC, že její založení a provozování byla a je dobrovolná aktivita jejích členů, že je financována z jejich dobrovolných příspěvků a že prakticky má jen minimální organizační vedení a strukturu. Náplní její činnosti je pořádání veřejných meditací, přednášek a kurzů, ale také společná zábava a cestování.

Narátoři říkají, že se nyní, po několika letech pravidelné buddhistické praxe, cítí být šťastnější a pozorují na jiných buddhistech totéž. Například Pavla Bohuše to vede k názoru, že buddhismus „dělá spokojenější lidi“. To by mohlo korespondovat se zjištěními amerických vědců zmiňovaných v Úvodu, že buddhistické meditace v praxi způsobují v mozku určité změny, které vedou ke klidu, radosti a uvolněnosti mysli. Narátoři však mluví o tom, že si osvojili také rovinu informační a intelektuální, tedy buddhistické nauky a jejich pohled na svět. V rovině intelektuální jsou to hlavně odpovědi na otázky o povaze a fungování světa, společnosti a individua, jak o tom už obšírně mluvila Kamila Petrželová v kapitole o buddhistických začátcích. Narátoři také opakovaně zmiňovali zákon příčiny a následku, který jim pomohl pochopit, proč se dějí některé události v jejich životech i v životech ostatních lidí. Dalším důležitým faktorem jsou pro ně informace o tom, co jsou rušivé emoce a jakou roli hrají v jejich životě. Odpovědi na tyto otázky, které jim poskytl buddhismus, je uspokojují a to vede k pocitu uvolněnosti.

Recept na štěstí podle zkušenosti narátorů ale spočívá nejen v přemýšlení, ale také ve změně přístupu k životu. Čím pozitivnější je jejich pohled na svět, ostatní lidi a bytosti obecně a také na sebe samého, tím spokojenější se cítí být. Získat jej tak, aby byl permanentní a nezávislý na momentálních okolnostech, ale nepokládají za jednoduché a snadné.

Podle zkušeností narátorů je duchovní cesta proces, při kterém je třeba vyvinout poměrně intenzivní úsilí, což v praxi znamená přidat k běžným každodenním činnostem, jako je práce, zábava, studium, péče o rodinu a další činnosti, pravidelnou individuální a skupinovou meditaci, členství a podíl na činnosti buddhistické komunity a cestování za buddhistickými učiteli. Duchovní cesta ve stylu BDC, pokud má být účinná a přinášet do života pozitivní prožitky a zkušenosti, znamená intenzivní zapojení člověka do tohoto procesu a změnu životního stylu.

## Použitá literatura

In Nydahl, Ole. *Jak se věci mají: Současný úvod do Buddhova učení*. Brno: Bílý deštník, 2009

Husserl, Edmund. *Idea fenomenologie*. Praha: [Oikymenh](#), 2001

Ronovský, Vít. *Světová náboženství z pohledu Buddhismu Diamantové cesty: Působení Ole Nydahla v České republice*. Bakalářská práce. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, Katedra religionistiky a filozofie, 2009

Ekman, Davidson, Ricard, Wallace: *Buddhist and Psychological Perspectives on Emotions and Well-Being*, Current Directions in Psychological Science, 2005

Říháček, Tomáš; Čermák, Ivo; Hytych, Roman et al. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013

Hendl, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005

Vaněk, Miroslav; Mücke, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR, 2011

Honzík, Jan. *Jednota v rozmanitosti – Buddhismus v České republice*. Praha: Dharma Gaia, 2010

Koyré, Alexandre. *Od uzavřeného světa k nekonečnému vesmíru*. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 2004

Rémond, René, *Náboženství a společnost v Evropě*. Praha: Lidové noviny, 2003

Haló noviny 22. 5. 2014, „Neměli bychom za to Číně spíš děkovat?“, autor Vojtěch Filip

Revue politika 30. 4. 2014, článek „Tibet je Čína“, autor Ondřej Šlechta

Nydahl, Ole: *Moje cesta k lamům*, Společnost Diamantové cesty, Praha 1999

Sklenka, L. *Tibetský buddhismus bez růžových brýlí*. Praha: Dinár 7/4, r. 2004

Tibetské listy č. 18, r. 2002

Virt, Roman. *Buddhistické centrum Praha*, Buddhismus Dnes č. 3, r. 2000, str. 40

Pešta, Jaroslav. *Buddhismus Diamantové cesty v Praze*, časopis Buddhismus Dnes č. 1, 2005

Sogjal rinpoče. *Tibetská kniha o životě a smrti*, Pragma, Praha 1996

Nydahl, Ole: *O smrti a znovuzrození*. Praha: Nakladatelství Buddhismu Diamantové cesty linie Karma Kagjü, 2011

Pleva, Vladimír. *Buddhistické centrum Brno*, Brno: Buddhismus Dnes č. 4, r. 2001

Buddhismus Dnes č. 3, 6, 11, 20, 24, Brno: Bílý Deštník, 1999 - 2014

Sředa, Milan: *Srovnání životní spokojenosti buddhistů a ostatní populace v České republice*. Bakalářská práce. Praha: Fakulta Humanitních studií UK, 2011

Kazelle, Klára a Kozel, Jiří. *Buddhové na starém náměstí v Olomouci*. Buddhismus Dnes č. 11, ročník. Brno: Bílý deštník, 2005

Vojtíšek, Z. *Nová náboženská hnutí. Jak jim porozumět?* Praha: Alfa Publishing, 2007

Zbavitel, Dušan. *Starověká Indie*. Praha: Panorama, 1985

Nydahl, Ole. *The Way Things Are*. Nevada City: Blue Dolphin Publishers, 1994

Fisher, Gene. Chon, Kyum Koo. *Durkheim and the Social Construction of Emotions: Social Psychology Quarterly*, 1989

Nakonečný, Milan. *Lidské emoce*. Praha: Academia, 2000

Halík, Tomáš. *Vzdáleným nablízku*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011

### Internetové zdroje:

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/3047291.stm>

<http://www.independent.co.uk/news/science/can-buddhists-transcend-mental-reservations-105642.html>

<http://www.independent.co.uk/news/science/can-buddhists-transcend-mental-reservations-105642.html>

[www.bdc.cz](http://www.bdc.cz), <http://bdc.cz/olomouc/>, <http://europe-center.org/>

<http://www.buddhism.ru/en/o-nas/tsentryi/>

<http://www.mkcr.cz/cz/cirkve-a-nabozenske-spolecnosti/registrace-a-evidence/data-registrace-cirkvi-a-nabozenskyh-spolecnosti-a-svazu-cirkvi-a-nabozenskyh-spolecnosti-11263>

<http://vdb.czso.cz/>

<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/105255>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/CzechTek>

[www.bily-destnik.cz](http://www.bily-destnik.cz)

<http://www.diamondway-service.org/worldmap/big/>

<http://vcq.quantum.at>

## Přílohy

Seznam příloh umístěných na přiloženém DVD:

### 1 Kamila Petrželová (adresář)

- Nahrávka 1. rozhovoru s Kamilou Petrželovou (zvukový soubor)
- Přepis 1. rozhovoru s Kamilou Petrželovou (text)
- Nahrávka 2. rozhovoru s Kamilou Petrželovou - 1 (zvukový soubor)
- Nahrávka 2. rozhovoru s Kamilou Petrželovou - 2 (zvukový soubor)
- Přepis 2. rozhovoru s Kamilou Petrželovou (text)
- Protokol o rozhovorech s Kamilou Petrželovou (text)

### 2 Luděk Trešl

- Přepis rozhovoru s Luděkem Trešlem (text)
- Nahrávka 1. rozhovoru s Luděkem Trešlem (zvukový soubor)
- Přepis 2. rozhovoru s Luděkem Trešlem (text)
- Nahrávka 2. rozhovoru s Luděkem (zvukový soubor)
- Protokol o rozhovorech s Luděkem Trešlem (text)

### 3 Jana Říhová

- Přepis 1. rozhovoru s Janou Říhovou (text)
- Nahrávka 1. rozhovoru s Janou Říhovou (zvukový soubor)
- Nahrávka 2. rozhovoru s Janou Říhovou (zvukový soubor)
- Přepis 2. rozhovoru s Janou Říhovou (text)
- protokol – Jana (text)

### 4 Martin Brtník (adresář)

- Nahrávka 1. rozhovoru s Martinem (zvukový soubor)
- Přepis 1. rozhovoru s Martinem Brtníkem (text)
- 2. rozhovor s Martinem
- Nahrávka 2. rozhovoru s Martinem Brtníkem (zvukový soubor)
- Přepis 2. rozhovoru s Martinem Brtníkem (text)
- Protokol o rozhovorech s Martinem Brtníkem (text)

### 5 Pavel Bohuš

- Nahrávka prvního rozhovoru s Pavlem Bohušem (zvukový soubor)
- Přepis 1. rozhovoru s Pavlem Bohušem (text)
- Nahrávka 2. rozhovoru s Pavlem (zvukový soubor)
- Přepis 2. rozhovoru s Pavlem Bohušem (text)
- Protokol o rozhovorech s Pavlem Bohušem (text)

### 6 Souhlasy narátorů se zpracováním a zpřístupněním osobních a citlivých údajů

### 7 Diplomová práce ve formátu PDF